

Свещ. Александър Лашков

Пътят към храма – книга 1

ISBN: 954-407-098-2

Издателство Нов човек, 1999

СЪДЪРЖАНИЕ

- [Пътят към храма](#)

Част първа. ПРАВОСЛАВНИЯТ ХРАМ

- [Православният храм](#)
- [Поведението в храма](#)
- [Неделната служба](#)
- [Православното богослужение](#)
- [За благодарността към Бога](#)

Част втора. С НОВ ДУХ И НОВО СЪРЦЕ

- [С нов дух и ново сърце](#) (НОВА ГОДИНА)
- [Тайната на Божията същност](#) (БОГОЯВЛЕНИЕ)
- [Изгревът на незалязващото Слънце](#) (НЕДЕЛЯ СЛЕД БОГОЯВЛЕНИЕ)
- [Спасяващата сила на вярата](#) (НЕДЕЛЯ НА ЙЕРИХОНСКИЯ СЛЕПЕЦ)
- [Плодовете на истинското покаяние](#) (НЕДЕЛЯ НА ЗАКХЕЙ)
- [Симфония между небето и земята](#) (НЕДЕЛЯ НА МИТАРЯ И ФАРИСЕЯ)
- [Размисли по време на бедствие](#)
- [За самопознанието](#)
- [Драмата на богоотстъплението](#) (НЕДЕЛЯ НА БЛУДНИЯ СИН)
- [Dies Irae \(Ден на гнева\)](#) (НЕДЕЛЯ МЕСОПУСТНА)
- [Мостът на спасението](#) (НЕДЕЛЯ СИРОПУСТНА)
- [Грех и страдание](#) (НЕДЕЛЯ НА ВЕЛИКИЯ ПОСТ)
- [Себеотричане и кръстоносене](#) (НЕДЕЛЯ КРЪСТОПОКЛОННА)
- [Празникът на светата Дева](#) (БЛАГОВЕЩЕНИЕ)

- [Христос и властолюбците](#)
- [Страдание и възторг](#) (ЦВЕТНИЦА)
- [Възкресение на любовта](#) (ВЕЛИКДЕН)
- [Бог дарява вярата на тези, които я търсят](#) (ТОМИНА НЕДЕЛЯ)
- [Двете посоки на измяната](#) (СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ)
- [Живата вода](#) (НЕДЕЛЯ НА САМАРЯНКАТА)
- [Благодатните дарове на Светия Дух](#) (ПЕТДЕСЕТНИЦА)
- [Великата река на Божията благодат](#) (СВЕТИ ДУХ)
- [Неуместен срам](#) (НЕДЕЛЯ НА ВСИЧКИ СВЕТИИ)
- [Нашите молитвени застъпници](#) (НЕДЕЛЯ НА ВСИЧКИ БЪЛГАРСКИ СВЕТИИ)
- [Мизерия и духовност](#) (III НЕДЕЛЯ СЛЕД ПЕТДЕСЕТНИЦА)
- [Плевелите на злото](#) (IV НЕДЕЛЯ СЛЕД ПЕТДЕСЕТНИЦА)
- [Въпросът на въпросите](#) (V НЕДЕЛЯ СЛЕД ПЕТДЕСЕТНИЦА)
- [За клеветата и злоречието](#) (VII НЕДЕЛЯ СЛЕД ПЕТДЕСЕТНИЦА)
- [Чудесата](#) (VIII НЕДЕЛЯ СЛЕД ПЕТДЕСЕТНИЦА)
- [За да не погълне мракът поривите на духа](#) (IX НЕДЕЛЯ СЛЕД ПЕТДЕСЕТНИЦА)
- [Глашатаи на злото](#)
- [Милосърдие и жестокосърдие](#) (XI НЕДЕЛЯ СЛЕД ПЕТДЕСЕТНИЦА)
- [С вяра и надежда за България](#) (ЗА СЪЕДИНЕНИЕТО)
- [Спасителният кръст](#) (КРЪСТОВДЕН)
- [Земните блага и грижите за душата](#) (НЕДЕЛЯ СЛЕД КРЪСТОВДЕН)
- [Начало на спасението](#) (I НЕДЕЛЯ СЛЕД НЕДЕЛЯ ПОДИР ВЪЗДВИЖЕНИЕ)
- [Тъжната участ на богоборците](#)
- [Любовта към враговете](#) (II НЕДЕЛЯ СЛЕД НЕДЕЛЯ ПОДИР ВЪЗДВИЖЕНИЕ)
- [Чудото в Наин](#) (III НЕДЕЛЯ СЛЕД НЕДЕЛЯ ПОДИР ВЪЗДВИЖЕНИЕ)
- [Каквото посеем, това и ще пожънем](#) (IV НЕДЕЛЯ СЛЕД НЕДЕЛЯ ПОДИР ВЪЗДВИЖЕНИЕ)
- [Иконопочитанието](#) (IV НЕДЕЛЯ СЛЕД НЕДЕЛЯ ПОДИР ВЪЗДВИЖЕНИЕ)
- [Ще чуем ли камбаната?](#) (ДЕН НА НАРОДНИТЕ БУДИТЕЛИ)
- [Великата тайна на спасението](#) (ЗАДУШНИЦА)
- [Майка на Всички пороци](#)
- [Щитът на търпението](#)
- [Милост, а не жертва!](#) (ПРИТЧАТА ЗА МИЛОСТИВИЯ САМАРЯНИН)

- [Истинското богатство](#) (ПРИТЧАТА ЗА БЕЗУМНИЯ БОГАТАШ)
- [Дарбите човешки](#) (ПРИТЧАТА ЗА ТАЛАНТИТЕ)
- [Първото стъпало](#) (ВЪВЕДЕНИЕ БОГОРОДИЧНО)
- [Ръжда върху душите](#)
- [Мнозина са звани, а малцина – избрани](#) (ПРИТЧА ЗА ГОЛЯМАТА ВЕЧЕРЯ)
- [Рождество Христово](#)
- [Тайната на боговъплъщението](#)
- [Богородице Дево, радвай се!](#) (СЪБОР НА ПРЕСВЕТА БОГОРОДИЦА)

Част трета. СТЬПАЛА НА ДУХОВНОТО ИЗРАСТВАНЕ

- [Църквата- същност и предназначение](#)
- [Роля и функции на Църквата](#)
- [Миряните в Църквата](#)
- [За духовенството](#)
- [Още за духовенството](#)
- [По сценария на сатаната](#)
- [Обнова, НО каква и как?](#)
- [Стъпала на духовното израстване](#)
- [ИСКРИЦИ ОТ НОВОТО БЪЛГАРСКО ВЪЗРАЖДАНЕ](#)
- [БИБЛИОГРАФИЯ](#)

ПЪТЯТ КЪМ ХРАМА

Запазил съм в детските си спомени едно вълнуващо пътуване до малък манастир в моя роден край. Закътан в живописна местност, той беше недостъпен за коли и до него се стигаше пеша за около два часа умерен ход. Пътят криволичеше край малка река и непрекъснато променяше релефа си – ту стръмен, тесен и скалист, ту равен и спокоен, засводен от големи клонести дървета. Зад всяка негова извивка аз очаквах с нетърпение да зърна манастира, но гледките се сменяха, една от друга по-омайни, а той все не се показваше. Когато най-сетне съзрях белия купол на манастирската църква, изпитах особен трепет и вълнение, сякаш бях стигнал до нещо, за което винаги съм копнял и търсил. Влизайки в манастирския двор, опасан с чемширени пътеки, и прекрачвайки каменния праг на старата църква, осветена от тихата светлина на свещите, аз имах чувството, че навлизам в един друг свят – непознат, красив и

тайнствен... Доста по-късно си дадох сметка, че е било именно така – аз бях влязъл в чудния свят на вярата.

Бих се радвал, ако тази книга бъде възприета като една духовна пътека и нейното прочитане поне донякъде напомни на читателя онова мое детско пътуване, което ме въведе в света на вярата. Ориентирите в тази пътека са неделните евангелски четива и някои по-значими събития от нашето напрегнато и драматично ежедневие през годините 1995- 1997, видени и осмислени в светлината на евангелските истини, защото тази незалязваща светлина на Христовото слово е единственият верен и непогрешим пътеводител в живота, който тече около нас и в нас.

Повечето от включените тук проповеди и беседи са излъчени по радио „Свободна Европа“, където в продължение на близо три години водех рубриката „Пътят към храма“ в предаването „Акценти“ на Светломира Димитрова. Времето, с което разполагах, беше ограничено и поради това те са твърде кратки.

Понякога нарочно съм разчупвал рамките на жанра, за да намеря най-подходящата (според мен) форма за мислите, които бих искал да споделя с моите слушатели, а сега вече и читатели.

Ако с четенето на проповедите и беседите боголюбивите и търсеци Истината читатели усетят, че „вървят към храма“ и дори успеят „да го зърнат“, това ще рече, че книгата е изпълнила предназначението си. Веднъж минал по този път като дете, забравил го задълго и в зряла възраст отново поел по него, аз искам, да уверя всички, които биха желали да ме последват, че той наистина си струва да бъде извървян. Но стигането до храма не може да бъде нашата последна цел. Прекращвайки прага му, нас ни очаква друго, още по-вълнуващо и благодатно пътешествие – пътуване в неизброимите и чудни предели па вярата, навлизане в светлите пространства на животворящата Божия близост.

Авторът

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

Част първа. ПРАВОСЛАВНИЯТ ХРАМ

ПРАВОСЛАВНИЯТ ХРАМ

Православният храм е дом Божий и всичко в него, до най-малката подробност, е подчинено на тази идея и е неин израз или символ. Ако формата на храма е *кръстовидна*, това е символ на Христовия кръст; ако храмовите основи очертават *кораб*, това е израз на идеята, че в храма вярващите се спасяват от бурите в житейското море; а кръглата храмова форма – *ротондата*, е символ на Божието съвършенство и безкрайност. Православните храмове са обърнати на изток, откъдето изгрява слънцето, защото Христос е нашето духовно Слънце. Иконографията, живописата, разпределението на вътрешното пространство – всичко ни внушава идеята, *че храмът е небе на земята*, че тук ние видимо можем да общуваме с Бога и небесните жители – Божията Майка, ангелите и светиите, които сякаш са слезли сред нас, за да ни помогнат да се извисим с мислите и чувствата си при тях.

Освен естетическо храмовият интериор има и мистическо въздействие. Ако влезем в църква, която е превърната в изложбена или концертна зала и в нея не се служи, ние няма да изпитаме същото чувство на трепет и благоговение. Това тайнствено, необяснимо с думи въздействие се дължи именно на осезаемото Божие присъствие.

Храмът има три главни части: *притвор, средна част и олтар*. В притвора, западната част на храма, са разположени помощните помещения и кръщелната. В него се извършват някои по-малки обществени молитви и последования. Тук някога са стояли оглашените, т. е. кандидат-християните или каещите се за тежки грехове.

В средната част са разположени певниците, владишкият трон, свещниците и аналоите – поставките за иконите. Това е място за християните богомолци.

Олтарът е източната, най-святата част на храма, която е достъпна само за свещенослужителите и техните помощници. Той е отделен от средната част на храма с преграда, наречена *иконостас*, тъй като на нея с лице към богомолците в строго определен ред са разположени на няколко нива иконите.

В католическите храмове няма иконостаси и там светият олтар е открит за всички.

В исторически план иконостасът се е развивал и оформял постепенно. Най-напред той е представлявал ниска каменна преграда, по-късно на нея са

поставили колони и накрая между колоните започнали да поставят икони. Възникването на иконостаса е продиктувано от стремежа най-святата част на храма да бъде предпазена от невнимателно или нарочно поругаване.

Някои християни не признават иконите и дори смятат почитането им за идолопоклонство, позовавайки се на определени текстове в Библията. На тази тема ще се спрем специално по-нататък. Тук обаче ще кажем само, че тези упреци биха били основателни, ако ние обожествявахме иконите и им принасяхме жертви като на божества. Но никой православен, даже и най-простодушният, не прави подобно нещо. Иконите почитаме като образи на хора, които Бог е прославил чрез делата и вярата им. Основание да рисуваме свещени изображения и да ги почитаме ни дава великата тайна на Боговъплъщението. Бог прие човешки образ и тяло, стана за определено време видим и осезаем за хората. Светите икони се явяват един вид символ и знак на Неговото въплъщение. Така че ние не правим от иконите кумири и идоли, те са просто едно от стъпалата на стълбата, по която нашият дух се отправя към Бога.

В храма винаги има втори и дори трети план. Всяка вещ, всеки образ или орнамент имат своето символично значение. Царските двери например са алегория на райските врати. През тях могат да преминават само свещенослужителите. Когато излизаме от храма, на западната му страна ще видим сцената на Страшния съд. Тя ни напомня, че отиваме в света на съблазните и трябва да внимаваме какво вършим, защото един ден ще отговаряме пред Бога за всяка своя дума и постъпка. А това е нещо, което никога не бива да забравяме.

4 юни 1995 – Датата тук и по-нататък означава първото излъчване по радио „Свободна Европа”, Случаите на изключение са специално отбелязани -Б.ред.

СЪДЪРЖАНИЕ

ПОВЕДЕНИЕТО В ХРАМА

След десетилетия на задължителен безкомпромисен атеизъм днес отново *без страх* можем да влезем в Божия храм. Водени от таената в сърцата ни вяра или от полуосъзнат копнеж по Бога, ние все по-често прекриваме неговия праг. Сега обаче изпитваме затруднения от друго естество – не знаем как да се

държим в това все още непривично за нас свято място, не можем да отворим душите си за Бога, да се помолим, да установим връзка с Него.

Това се дължи на липсата на религиозна грамотност и религиозни навици, които се усвояват още в детска възраст. Влизането и поведението ни в храма се обуславят от светостта на мястото – храмът е дом Божи, в който Бог невидимо присъства. Ако ние отиваме добре облечени и се държим почтително в кабинета на някой високопоставен служител, още по-прилично трябва да бъде облеклото ни и още по-благоговейно поведението ни в Божия дом. Влизайки в него, ние трябва да се прекръстим и да направим лек поклон.

Изобразяването на светия Христов кръст върху нашето тяло правим с дясната ръка, като събираме върховете на първите три пръста – знак на Светата Троица, а другите два, изобразяващи двете природи на Христа – Божествената и човешката, прибираме към дланта. С трите пръста осеняваме (докосваме) първо челото – *за освещаване на разума*, после долната част на гърдите – *за освещаване на чувствата*, след това дясното и лявото рамо - *за освещаване на телесните сили*. При прекръстването си казваме наум или прошепваме: „В името на Отца” (когато осеняваме челото); „и Сина” (гърдите); „и Светаго Духа” (рамената); „Амин” (отпускаме ръката и правим лек поклон). Всичко трябва да извършваме бавно и благоговейно. Защото поклонът и прекръстването са един вид поздрав към Бога.

Може би трябва да кажем няколко думи за църковната свещ. Тя представлява нашата жертва пред Бога. Освен това свещта е символ на Христа и на светлината, която Той донесе на света. Църковните свещи се палят в следния ред: първо пред Иисусовата икона, след това пред иконата на Света Богородица и накрая за починалите.

И тук сякаш идва трудният, неловкият момент – след запалването на свещите искаме да направим още нещо, *да се помолим*, но не знаем как.

Към Бога трябва да се обърнем естествено и непринудено, като към любещ Баща, със свои собствени слова или съвсем кратки молитви. Най-кратката от всички е: „Господи, помилуй.” Макар и от две думи, тя е много съдържателна, тъй като думата „помилуй” включва в себе си молба за прошка на греховете ни, за помощ и за закрила. Можем да се помолим Бог да ни дарува здраве, да благослови труда ни, да ни дава сили да вървим по пътя на доброто, да ни

вдъхновява и окриля и пр. Не бива да се молим за материални придобивки (например да спечелим от лотария), това е вулгарно. А пък да се молим за злото на другите, това е кощунство и гибелно самоосъждане.

Които са били в католически храмове, сигурно са забелязали, че в тях има повече ред и тишина. Това е така, защото западният човек има религиозно възпитание. Храмът не е клуб, в който можем да бърборим с приятели, в него се пази пълна тишина, стои се чинно и спокойно. В храма не бива да се разхождаме като в магазин или да се блъскаме за нафора като за дефицитна стока. На богослуженията трябва да идваме навреме и да стоим докрай; трябва внимателно да слушаме текстовете на молитвите и песнопенията, за да се включим в тях; трябва да се кръстим, да навеждаме глави и да коленичим, когато и по-опитните богомолци правят това; т. е. трябва най-дейно да участваме в общата молитва. Настроението, което ни завладява в такива моменти, може да бъде много силно и пречистващо. А нали точно затова сме влезли в Божия дом... /2 май 2005/

СЪДЪРЖАНИЕ

НЕДЕЛНАТА СЛУЖБА

Често пъти в разговор с вярващи съм чувал думите: „Не ходя в неделя на църква, защото се моля у дома. Нали Бог е навсякъде?”

Наистина човек, вместо да отиде в храма на богослужение, може да се помоли и вкъщи, да послуша църковна музика, да прочете откъс от Библията или някое от словата на великите християнски проповедници. Защо все пак трябва да се посещават църквата и богослуженията?

Да, Бог е навсякъде, но храмът е Неговият дом. Православният храм е място, което въздейства и покорява със своята атмосфера, а православното богослужение е удивително богато на символи и идеи. Светата литургия пресъздава по-важните моменти от живота на Исуса Христа. Присъствайки на нея, богомолецът не е само зрител и слушател, а *съпреживява* драмата на Христовото служение, на Неговата саможертва, на спасителната Му смърт и Възкресение. В домашна обстановка това е невъзможно.

Ако сложим дървото в огъня, то ще пламне; ако извадим горящото дърво от огъня, то ще загасне. По същия начин богомолците предават един другиму молитвеното си настроение така, както въглените се разгарят един от друг. Огънят на молитвеното настроение на обхванатото от религиозни чувства множество е толкова силен, че и най-равнодушната душа, попаднала в него, запламтява в *молитвен пламък*. В домашна обстановка при личната молитва това е невъзможно.

При излет в планината човек общува с природата и прочиства гърдите си, радвайки се на чистия планински въздух. И колкото по-често прави това, толкова по-здрав ще бъде. При посещаване на службите в църква човек общува с Бога, очисти мислите си от суетните неща, а душата му, задушавана от смога на житейските грижи и дребнавости, се пречиства в духовно-мистичната атмосфера на светата служба.

Познати са споделяли с мен, че не ходят на църква, защото не разбират църковнославянски език или пък не им допада начинът, по който се извършва службата. Те имат основание да бъдат взискателни.

Но на тях, а и на всички бих казал: „Потърсете и намерете своя храм! В редица църкви се служи на български – идете там. Потърсете и намерете също своя свещеник, чийто външен вид и поведение не ви смущават. Службата му ще настройва душите ви за молитва, а проповедите му непринудено ще ви водят по пътеките на истината и доброто”.

Бих искал да завърша с призива: „Ако не всяка неделя, поне веднъж в месеца елате на неделната служба! Ще се уверите колко благотворно е нейното въздействие и много скоро ще усетите положителната промяна в себе си – просто ще почувствате, че душата Ви живее”. /2 април 1995/

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

ПРАВОСЛАВНОТО БОГОСЛУЖЕНИЕ

Човек е психофизично същество и в него *душата и тялото*, *взаимопроникнати и взаимосвързани*, живеят един живот. Както всички чувства и настроения, възникнали в душата ни, намират външно проявление чрез поглед, мимика и жест, така и религиозните чувства, които могат да имат

поразителна дълбочина и сила, намират израз в богослужебните обреди. Душата разкрива себе си чрез тялото, а религията се проявява и изразява чрез богослужението, което е външен израз на нашата вяра в Бога. И как иначе бихме могли да общуваме с Него, ако не чрез молитва? Как бихме могли да изразим своята синовна любов, надежда и страхопочитание към нашия небесен Баща и към нашия Спасител без никакви външни действия, каквито са кръстенето, поклоните, колениченето?

Реформацията, възникнала като реакция на тогавашния религиозен и нравствен упадък на Римокатолическата църква, както и на пищната церемониалност на нейното богослужение, е отишла обаче твърде далеч. Според мен тя като че ли е окастрила дървото на вярата от доста зеленина.

Що се отнася до нуждата от богослужение днес, бих казал, че тя е повече от належаща, защото въпреки зашеметяващите постижения в областта на науката и техниката (а може би именно поради тях) човекът си остава все същата малка искрица живот, кръжащ на своята микроскопична планета в безпределната вселена и изпитващ същата необходимост от общение с Бога, както и неговият събрат отпреди 2000 или 4000 години. Освен това богослужението облагородява и възвисява не само с мистическото си въздействие, но и със своята висока естетическа стойност.

Православното богослужение е една удивително стройна система. То е организирано, подредено във времето в три кръга: *денонощен* или *ежедневен*, обхващащ службите в едно денонощие, *седмичен* и *годишен*. Денонощният кръг започва с вечернята, защото според древното леточисление денят започва от вечерта. Следват малко и велико повечерие, полунощница, I, III и VI час, литургия и IX час.

Молитвата е диханието, пулсът на Църквата. Както без дишане или без пулс човек умира, така и душата без молитва е мъртва. В пълнота обаче службите се изпълняват само в някои манастири, тъй като монасите са се оттеглили от света, за да служат изцяло Богу. А в енорийските църкви обикновено се отслужват само вечерня, утрения и литургия.

Всяка от тези служби има своя идея или главна мисъл, която се разгръща и разкрива постепенно. При вечернята основната идея е сътворението на света и на човека и началото на човешката история, а утрения символизира зората на

новозаветното време. Светата литургия, която е център на православното богослужение, символично пресъздава по-важни моменти от земния живот на Христа и е нашето *безкръвно жертвоприношение*. По думите на Гогол литургията е най-високото постижение на човешкия дух. Тя е истинско богатство от възвишени идеи и дълбока символика. Ето защо въздействената сила на православното богослужение е огромна – това признават и католици, и протестанти. Заради богатството и многообразието на своето богослужение православиято е наречено „*богословие в химни и багри*”. Ала за да усети човек красотата и пречистващата му сила, трябва да го познава. /18 юни 1995/

СЪДЪРЖАНИЕ

ЗА БЛАГОДАРНОСТТА КЪМ БОГА

Ако се вгледаме внимателно в живота, който кипи около нас, не може да не забележим една интересна и многозначителна закономерност: отношението и чувствата ни към Бога се пренасят и резонират в отношението ни към хората. Който Вярва в Бога, обикновено има доверие и към себепоподобните; който обича Бога, обича и ближните си.

Ако човек спазва Божиите повели, той изпълнява и човешките закони; ако почита Бога, той изпитва уважение към всички хора; ако душата му е изпълнена с чувство на благодарност към Бога за неизброимите Му благодеения към нас, грешните човеци, той никога не забравя да благодари и на хората за сторените му услуги, колкото и малки да са те.

Това облагородяващо и възпитаващо чувства ни въздействие, което религиозната вяра оказва върху нас, е една от най-силните ѝ страни.

Някога хората са живели в голяма близост до Бога. Те са чувствали Неговото присъствие не само в заобикалящия ги свят, но и дълбоко в душите си, които са били изпълнени не само със страх и трепет пред величието Му, но и с любов и благодарност за благостта и щедростите Му. Светоусещането на древния човек е било пронизано от чувството за синовна благодарност към Небесния Отец, Който дарява хората – и добрите, и злите – с неизброими блага и милости. И това чувство на благодарност към Всевишния е правело душата на човека мека и добра, дарявало му е усещането за оная сигурност, която има детето, когато подава ръка на родителя си да го води.

Колко различни сме ние, днешните хора! Нашите прародители са знаели малко за света и са ползвали частица от неговите блага, но сърцата им са били преизпълнени с голяма благодарност към Всеподалеля Бога. А ние, съвременните хора, сме разкрили много от тайните на природата, ползваме хищно и безразсъдно огромна част от нейните богатства. Ала в сърцата ни няма дори и капчица благодарност към Този, Който е сътворил всичко видимо и невидимо и Който нас самите ни е поставил да владеем земята и да бъдем нейни добри стопани. Неблагодарността така дълбоко се е вкоренила в нас, че е станала наша втора природа. Ние самонадеяно си мислим, че всичко сме постигнали сами, и дори през ум не ни минава да благодарим за нещо на някого. Ние не си даваме сметка, че всичко, което сме постигнали, което имаме и което сме, дължим единствено на Бога. Защото Той ни е създал и е вложил в нас копнежа за светлина и стремежа към съвършенство; Той ни е дарил с душа (образът Божи в нас) и със свободна воля, с вечно търсещ разум и неутолима любознателност...

Благодарността е една от най-красивите изяви на човешката душа. В чувството на благодарност се крият изворите на добротворството и благотворителността. И обратно – неблагодарността е един от най-грозните недостатъци на човека. Нека не бъдем неблагодарни. Нека винаги да благодарим на всички за доброто, което са ни сторили. И да не забравяме с искрено синовно чувство да благодарим на Всемиловичия Бог за безчислените блага, с които Той така щедро ни е удостоил. Нека да Му благодарим за това, че ни е дарил с щастието да бъдем живи искрици от Неговата безбрежна и прекрасна вселена. /20 януари 1996/

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

ЧАСТ ВТОРА – С НОВ ДУХ И НОВО СЪРЦЕ

С НОВ ДУХ И НОВО СЪРЦЕ

(НОВА ГОДИНА)

Коледният звън на камбаните още не е заглъхнал в сърцата ни, а ето че отново сме в кипежа на радостен и шумен празник. Защо хората празнуват така весело и лекомислено идването на Новата година? Нали смяната на поредната цифра в календара означава, че сме остарели с още една година; че сме изразходвали още една немалка част от безценното време, което Бог ни е отредил да

изживеем на земята; че сме направили още една голяма крачка към неизбежния край на всяко живо същество?

Може би в новогодишната нощ, когато всички повече или по-малко се превръщаме в деца, ние просто се отдаваме на радостта, че ни има, че сме оцелели, че въпреки всички превратности на съдбата сме успели да превалим още една рътлина на времето. В нас оживяват спомените за преодолените препятствия и изпитания и те разгарят в сърцата ни радостта и доволството. И благодарността ни към Бога. А несполуките и огорченията са останали зад гърба ни. С неспирния бяг на времето те се отдалечават от нас в здрача на забравата, докато контурите на бъдещето стават осезаемо близки. Дали тези контури ще се окажат миражи или реалност, тепърва ще разберем, ала тръпката пред неизвестното, сгрята от надеждата, е по-скоро приятна, отколкото тревожна.

Събрани край празничната трапеза – колкото и пресилен да е този израз, – ние ще вдигнем чаши и ще си пожелаем здраве и успехи, радост и щастие. Ще призовем и Божието име – някои като молитва, други като заклинание, – ще си пожелаем от сърце Новата година да е мирна и честита, да е спорна, здрава и плодovита. Ще си пожелаем тя наистина да бъде нова и във всичко по-добра от старата.

Но какво значи *нова*? За нас, вярващите, новото означава преображение в доброто, в духовната истина и любовта. Новото е пресъздаване на действителността според Божията воля, в която всичко е ново.

Старото и грехът са синоними. „Греховността сама по себе си е изостаналост, връщане назад, прогресивно остаряване на сърцето и духа. Грехът е дейното начало на упадък и разложението, следователно на остаряването и на смъртта” – казва патриарх Кирил. Грехът и неговото зло, колкото и да се силият да се представят за обновители на живота, за носители на доброто и светло начало, винаги ще бъдат негови рушители и отрицатели. А стремежът към единение с Божията воля е процес на непрекъснато обновяване, едно неспирно движение към истината, светлината и любовта.

Ето защо, за да бъде започващата година наистина нова и по-добра от старата, трябва самите ние да станем нови, чисти по сърце и дела; трябва да се откажем от стария човек (срв. Еф. 4:22) и да ходим в обновен живот. Именно *да ходим*,

тоест да сме в постоянния ход на нашето вътрешно обновление с дела на добро, на правда, мир и любов.

Това иска Бог от нас, като казва чрез пророк Йезекил: „Отхвърлете от себе си всичките си грехове, с които сте грешили, и направете си ново сърце и нов дух” (Йез. 18:31).

Нека, вслушвайки се в Божия призив, влезем в Новата година с този възвишен и светъл стремеж и той да бъде наша пътеводна звезда през всичките й дни. /28 декември 1996/

СЪДЪРЖАНИЕ

ТАЙНАТА НА БОЖИЯТА СЪЩНОСТ (БОГОЯВЛЕНИЕ)

Лъчезарната коледна радост още струи в сърцата ни, а ето, вече трябва да насочим мислите си към река Йордан и да се присъединим към ония, които се трупат при Йоан Кръстител, за да изповядат греховете си и да получат покаяно кръщение в речните води. Защото огненото слово на чудния пророк е раздвижило заспалите съвести не само на обикновените люде, но и на книжници” (тълкуватели на Мойсеевия закон – Б.ред.), на фарисеи и садудеи” (фарисеи и садудеи – религиозни партии (секти) сред евреите по времето на Иисус Христос – Б.ред.). И те се тълпят край него, за да търсят прошка на греховете си.

„Аз ви кръщавам с вода за покаяние – казва им Христовият Предтеча, – но Оня, Който иде подире ми, е по-силен от мене; аз не съм достоен да Му понеса обувката; Той ще ви кръсти с Дух Свети и с огън” (Мат. 3:11).

И ето Този, за Когото пророкът аскет говори с такова благоговение, идва Сам при Него, за да бъде кръстен. Изумен от смирението Му, Кръстителят Го възпира с думите: „Аз имам нужда да се кръстя от Тебе, а Ти ли идеш при мене?” „Остави сега – отговаря му Христос, – защото тъй нам подобава да изпълним всяка правда.” „И тогава – разказва св. евангелист Матей – Йоан Го допуска.

И като се кръсти, Иисус веднага излезе из водата и ето, отвориха Му се небесата и видя Духа Божи да слиза като гълъб и да се спуща над Него. И ето, глас от небесата, който казваше: Този е Моят възлюбен Син, в Когото е Моето благоволение” (Мат. 3:16-17).

Кръщението Иисусово св. Църква празнува с подobaваща тържественост на 6 януари, когато се извършва великият водосвет. Този празник е дошъл до нас от дълбоката християнска древност с името *Богоявление*. Наречен е така, защото на този ден Бог се явява на хората и им открива тайната на Своята същност; показва им, че Той е един по Същество, а троичен по Лица: Отец, Син и Дух Свети. Божият Син, въплътеното Слово, се кръщава в р. Йордан, Свети Дух се явява във вид на гълъб, а Бог Отец проговаря с глас, който се възприема от хората. Така Бог станал, макар и за момент, достъпен за човешките сетива.

В древната християнска Църква повярвалите в Христа дълго време са били подготвяни за св. Кръщение. То се извършвало по всяко време, но били предпочитани празниците Великден, Петдесетница и Богоявление. На празника Богоявление приемащите св. Кръщение са се обличали в бели дрехи, символ на чистота и със запалени свещи в ръце пристъпвали към великото тайнство, чрез което се приобщавали към св. Църква...

Всички ние, вярващите в Господа, сме кръстени. А това значи, че винаги трябва да носим *светлата дреха на Христа*. Особено на днешния празник трябва да се облечем в белите дрехи на чистотата на ума, на сърцето, на делата. Нека побързае към храма, където текат благодатните потоци на Божията сила, за да видим откритите Божии небеса, да видим Бога и да чуем Неговия глас в сърцата си. И като Го чуем, да Го последваме, за да спасим душите си. /6 януари 1996/

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

ИЗГРЕВЪТ НА НЕЗАЛЯЗВАЩОТО СЛЪНЦЕ (НЕДЕЛЯ СЛЕД БОГОЯВЛЕНИЕ)

След затварянето на Йоан (Кръстител) в крепостта Махерон Иисус Христос напуснал град Назарет и се заселил в Капернаум крайморски, в земите Завулонови и Нефталимови. Идването на Спасителя в този полуезически край св. евангелист Матей, привеждайки пророчеството на Исая, оприличава с изгряването на ярка светлина: „Народът, който седеше в мрак, видя голяма

светлина, и за ония, които седяха в страна и сянка смъртна, изгря светлина” (Мат. 4:16).

Основната мисъл на литургийното евангелско четиво е именно тази – мисълта за Христос като *светлина на света*.

За много от нашите съвременници и особено за тези, възпитани в атеистичен дух, едно такова твърдение изглежда пресилено и непонятно. И те се питат: каква светлина може да бъде Христовото учение за днешния модерен човек, който работи с компютри и може за броени секунди да се свърже с всяка точка на земното кълбо? Не са ли християнските принципи остарели и неприложими в днешния динамичен и електронизиран свят, свят на безогледно съперничество и желание за успех на всяка цена? Християнството може да е било светлина, но за друго време, друга епоха и друг свят, твърдят такива хора.

Преди да отговоря на тези въпроси, бих искал да припомня какво донесе Христос на света. Езическият дохристиянски свят също имаше светлина. Това беше светлината на науката и изкуството, на мъдростта и философията. Но тази светлина беше съвсем недостатъчна и слаба. Тя не можеше да проникне в същината на нещата, в потайните гънки на човешката душа. Нещо повече, тя представяше човека и света около него в неправилни и изкривени форми – така, както биха изглеждали предметите и лицата в светлината на, да речем, червени или сини лампи. Светлината на езическата мъдрост и знание не беше *спасителна светлина*, защото имаше земен произход, защото беше човешка светлина.

Христовото благовестие изгря над света като истинско слънце, което не само освети пътя на хората към истината, но и размрази сърцата им и ги стопли с лъчите на любовта. Любов към всички – без оглед на раса, пол и възраст; любов, стигаща дори до саможертва, – ето същността на Христовото учение, ето истинската светлина, която Христос – единствено Той – донесе на света.

И би ли се наел някой сериозно да твърди, че любовта, нежността и добротата не са нужни днес, както са били нужни и преди векове и хилядолетия, както ще са нужни и утре, и в следващия век, и до края на света? Християнските принципи и норми не са постижения на човешката етика, а откровение, дадено на хората от Бога. Поради това именно те са вечни и непреходни. И ако на нашата земя останат един ден дори само двама души, те пак не биха могли да

живеят по човешки без *вярата, надеждата и любовта*. Христос наистина е светлината на света (Йоан 8:12). Той е божественото Слънце, Което свети и преобразява, Което стопля и животвори.

Нека обърнем душите си към Него. Нека ги очистим от егоизма, алчността и злобата.

Тогава душите ни като, малки огледални късчета ще отразят неземната светлина на Иисус. А ние ще светим и ще сгриваме с делата и живота си – така, както подобава на истински Христови последователи. /13 януари 1996/

СЪДЪРЖАНИЕ

СПАСЯВАЩАТА СИЛА НА ВЯРАТА (НЕДЕЛЯ НА ЙЕРИХОНСКИЯ СЛЕПЕЦ)

Веднъж Христос влизал в гр. Иерихон. Един слепец, който просел пред градските порти, чул шума на множеството, последвало Спасителя, и попитал какво е това. Отговорили му, че Иисус Назорей минава. Тогава слепецът, завладян от дълго таено желание да прогледне, започнал да вика: „Иисусе, Сине Давидов, помилуй ме!” Вървящите отпред го смъмрили, но той още по-силно завикал: „Сине Давидов, помилуй ме!”

Иисус се спрял и заповядал да Му доведат слепеца. Когато нещастникът се приближил, Той го попитал: „Какво искаш да ти сторя?”

„Господи, да прогледам” – издумал слепецът. „Прогледай, твоята вяра те спаси” – казал му Христос.

И слепецът Веднага прогледнал и тръгнал след Него, славейки Бога. А целият народ, като видял това, въздал Богу хвала (вж. Лука 18:35-43).

Така простичко и пределно лаконично св. евангелист Лука ни разказва за изцелението на Йерихонския слепец. Както в много други евангелски случки и тук ни е показана голямата, спасителната сила на вярата. На онази дълбока, силна и безрезервна вяра, която може да върши чудеса, да избавя от немощ и неизлечими болести и дори да премества планини.

Вярата е велика сила и който не е разбрал и усетил това, той наистина е непълноценен човек. Вярата осмисля всички усилия и стремежи на хората и им дава посока и цел. Тя озарява душите, укрепва силите и вдъхновява сърцата. Говоря за вярата изобщо, но най-вече за религиозната *Вяра, християнската Вяра*.

Ала вярата, тази могъща духовна сила, е спасителна не само за отделния човек. Тя може да измъкне от унинието, апатията и разрухата, може да спаси цели общества и народи.

Не прилича ли нашият многострадален български народ, поразен до Вчера от тежка духовна слепота, на бедния слепец, който седи Вън, край портите, и проси, чака подаяния? Минава Христос, сподирян от шумно множество. Това са хората – в нашата аналогия народите, – които са жадни за Христовото слово, за Неговото присъствие и близост и вървят неотклонно след Него. А ние седим край градските порти и просим, защото слепотата ни пречи да Го следваме. Какво ни остава да направим?

Йерихонският слепец е вярвал силно в Иисуса и тази Вяра е подхранвала надеждата му, че само Той може да го избави от слепотата, просията и унижението. И слепецът започнал да вика с вяра към Господа. Някои го смъмрили, но той завикал още по-силно, защото именно вярвал, че това е неговата благодатна възможност. И Господ Иисус го чул и му дарил зрение. А слепецът тръгнал заедно с другите зрящи след Христа и започнал да славя Бога...

Христос непрекъснато минава край нас. Нещо повече, Той е винаги до нас и сред нас. Ако вярата е единственият път на нашето спасение, нека тогава да викнем към Спасителя, нека да Го помолим да ни избави – Всички и окончателно – от слепотата и от слепите Водачи.

По улиците всеки ден минават множества.* Те вървят след Спасителя, защото Той е отворил духовните им очи и те са намерили вярната посока.

Ако Го позовем всички с *Вярата* на евангелския слепец, Той няма да остане безучастен. И тогава ще чуем благия Му глас: „Прогледайте! Вашата вяра ще ви спаси!” /25 януари 1997/

СЪДЪРЖАНИЕ

ПЛОДОВЕТЕ НА ИСТИНСКОТО ПОКАЯНИЕ

(НЕДЕЛЯ НА ЗАКХЕЙ)

Повечето от нас знаят евангелския разказ за богатия йерихонски гражданин Закхей, началник на митарите, който след съдбоносната си среща с Иисус Христос променил изцяло живота си – от алчен човек той се превърнал в щедър благодетел и истински Христов последовател. Тази вълнуваща случка, предадена ни от св. евангелист Лука (Лука 19:1-10), може да бъде отправна точка за различни коментари. Нека обаче се спрем на личността на Закхей и на причините за неговото покаяние и нравствено пречистване.

Според Евангелието Закхей бил „началник на митарите и богат човек”. Митарите били тогавашните бирници, които с измами и насилия събирали много по-големи суми от данъците, изплащани на римските власти. Те били ненавиждани от всички и като алчни измамници, и като сътрудници на омразната римска власт. Закхей не бил обикновен митар, а „началник на митарите” и богатството му вероятно било твърде голямо. Безспорно той имал съзнание за низостта на своя занаят и за пълното си падение. Това навярно го гнетяло, ала нямал сили да промени нищо в себе си. Закхей знаел за Иисус и бил чувал за чудните Му дела, последното от които – изцеряването на слепеца Вартимей – Спасителят извършил непосредствено преди влизането Си в Йерихон. В душата на Закхей се породил и постепенно узрявал копнежът да види този необикновен пророк, да зърне лицето Му и да срещне погледа Му. Мълвата говорела, че Иисус не презирал митарите и грешниците и не смятал общуването с тях за осъдително и срамно. Закхей искал само да зърне Спасителя с неясното предчувствие, че това може би ще му даде някаква утеха и надежда за промяна.

Срещата с Господа Иисуса обаче така разтърсила цялото му същество, че оковите на греха се разкъсали и душата му, освободена, се издигнала до висотата на покаянието и катарзиса.

Но покаяние само на думи не е истинско и няма стойност. Нужни са плодове на покаяние, тоест дела, които да доказват неговата дълбочина и искреност. И тук Закхей дава удивителен пример – той се разделя с половината от голямото си

богатство, като го раздава на сиромаси, а на оцетените връща надвзетото в четворен размер.

„Днес стана спасение на този дом” (Лука 19:9)- така Спасителят обобщил преобразяването на сребролюбивия митар, което стъписало присъстващите, но не изненадало сърцеведа Христос.

Защото срещата с Иисус и някога, и днес, и завинаги пречиства душата на човека и променя цялото му същество. Затова обаче трябва да потърсим Господа и да Го приемем В сърцата си...

През последните години бяхме изумени от наглостта на някои хора, които разориха и опустошиха страната ни, ала никой от тях не изрази и капчица съжаление за стореното. Защо тези хора не постъпиха като Закхей? Защо не се покаяха? Защо не раздадоха поне половината от заграбеното на сиропиталища и детски домове и не върнаха присвоеното ако не в четворен, поне в реален размер?

Защото те са далече от Христа. Те не пожелаха да *го видят* като Закхей и да Го приемат в сърцата си като него. А без Христос, без вяра в Неговите божествени и вечни истини няма покаяние, няма пречистване, няма извисяване.

Нека обаче ние потърсим Господа. Ако силно пожелаем да Го срещнем, Той ще бъде гост и в нашите души, както гостува на Закхей. А ако Го приемем в душите си с *радост*, тогава непременно ще получим сили да раздадем истинските наши съкровища- нежността, добротата и любовта- на всички, които се нуждаят от тях. /27 януари 1996/

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

СИМФОНИЯ МЕЖДУ НЕБЕТО И ЗЕМЯТА (НЕДЕЛЯ НА МИТАРЯ И ФАРИСЕЯ)

Богослужението в Православната църква е подредено в една сложна и стройна система, в която по удивително хармоничен начин са съчетани възвишени идеи, действия и символи. В тази система, която един църковен отец нарича най-съвършената симфония, звучаща между небето и земята, властват едновременно законите на логиката и принципите на драматургията и естетиката.

Големите църковни празници, които са разположени като цъфтящи оазиси сред еднообразните рътлини на времето, никога не идват внезапно. Колкото празникът е по-голям, толкова по-продължителна е подготовката за него. Тя започва с т. нар. *предпразненство* - период, през който постепенно зазвучават песнопенията на празника. Отначало прозвучава само едно песнопение като кратък мотив от музикална тема. Постепенно този мотив се обогатява с нови песнопения и идеи, за да разцъфне службата в самия ден на празника с цялата си песенно-химнова пищност и догматико-мистична извисеност. След тази внушителна кулминация всичко следва в обратен ред, за да се стигне до т. нар. *отдание на празника*, което играе ролята на реприза, тъй като на този ден отново, за последен път, прозвучават всички характерни празнични песнопения и молитви.

Знайно е, че Възкресение Христово е най-големият православен празник. За да посрещне достойно този *Велик ден*, православният християнин трябва да се подготвя с пост и молитва в продължение на седем седмици – това е *Великият пост*. Ала и постът не започва внезапно. Той е предшестван от четири подготвителни недели, първата от които е именно тази – Неделя на митаря и фарисея. Тук за пръв път прозвучава прекрасното покаяно песнопение „Вратите на покаянието отвори ми, Жизнодавецо”, чието съдържание емоционално и смислово се свързва с евангелското четиво – притчата за митаря и фарисея. Това са първите два мотива на голямата теза за покаянието и пречистването, която ще звучи през целия пост, за да ни изведе до тържеството на Възкресението.

Притчата за митаря и фарисея е забележителна не само с дълбочината и яркостта на образите, които рисува, но и с пълната им противоположност. Съдържанието и е добре известно (Лука 18:10-14).

Митар и фарисей влезли в храма да се помолят, фарисеят високомерно изтъква пред Бога мнимите си достойнства, а митарят, давайки си сметка за своята греховност, не смеел да вдигне очи към небето, а само се удрял в гърдите и съкрушено повтарял: „Боже, бъди милостив към мене, грешника!” фарисеят, естествено, излязъл от храма осъден за високомерието си и пълната липса на чувство за вина, а митарят получил оправдание и милост, тъй като смирено молел Бога именно за това.

Ако ние внимателно погледнем душите си в огледалото на Божията правда, то с безпощадна яснота ще ни разкрие всички наши недостатъци: и горделивата ни надменност, и високомерието ни, и себелюбието ни, и лукавото ни самооправдание. Нека опитае да се очистим с единственото сигурно средство - *искрено смирение и покаяние*. И да помним думите, с които Спасителят завършва притчата: „Всеки, който превъзнася себе си, ще бъде унижен; а който се смирява, ще бъде въздигнат”. /3 февруари 1996/

СЪДЪРЖАНИЕ

РАЗМИСЛИ ПО ВРЕМЕ НА БЕДСТВИЕ*

*Хиперинфлацията и разрухата, сполетели България през януари 1997 г. В резултат на управлението на БСП -Б.ред.

Тежко нещастие е притиснало народа и земята ни, а бедите се множат сякаш с всеки изминал ден. Разруха без война, опустошение без нашествие, глад и нищета без природни бедствия! Човешкият ум не може да побере как е възможно всичко това. Какво означава постигналото ни нещастие и за какво е то? Наистина ли нямам край измеренията на падението и разорението? Как можахме да стигнем дотук и какво още ни очаква?

Невярващият едва ли може да намери убедителен и утешителен отговор на всички тези въпроси и това е разбираемо. За него всичко е материя. А когато устоите на неговия материален свят се разклатят, той няма на какво да се опре – в тревожен и трескав ламтеж се опитва да заграби и последните остатъци от опустошената трапеза на живота и с това ускорява всеобщата гибел.

Колко горчиво, колко жестоко обаче се лъжат онези, които се уповават на заграбеното си имане! То няма да ги спаси, а ще ги погуби. Нали точно този ламтеж, тази вълча алчност и безогледен грабеж са воденичните камъни, които влекат всички ни към дъното: и тези, с тлъстите банкови сметки и лъскавите коли, и тези, които просят по улиците и търсят препитанието си в кофите за смет.

За вярващия нещата са далеч по-ясни и не така безутешни, колкото и мрачно да е настоящето. Той знае, че всичко става по Божия Воля или по Божие допускане и че не Бог ни наказва, а ние сами се отдалечаваме от Него със своите лоши

постъпки, с пороците и беззаконията си. Бог е светлина и топлина, радост и покой, любов и ласка. Когато ние с добрите си дела и покорност на Неговата воля се приближаваме и оставаме близо до Него, ние се радваме на всички тези блага. Но ако ние не Го познаем и почитаме в Неговата благодат и не Му отдаваме синовна благодарност, ако вървим против Волята Му, вършим злини и се отдаваме на пороци, ние се отдалечаваме от Него и се приближаваме към злото, чието олицетворение е Сатаната. Той е другият, противоположният полюс. Тук царуват мракът и студенината, мъката и тревогата, омразата и жестокостта.

В своя живот отделните личности, народите и обществата непрекъснато се движат между тези два полюса на доброто и злото, между Бога и дявола, между добруването и мизерията. Отдалечаването от единия полюс непременно е приближаване до другия и обратно. Понятието Божие наказание е просто една метафора. Човекът като разумно същество е дарен от своя Творец с уникалния дар на *свободната Воля*. Той може да избира и сам да определя посоката на своя живот – с добри дела към Бога, сиреч към живота и щастията, или с беззакония и грехове – към Сатаната, – тоест към мизерията и към смъртта. Но те не идват като Божие наказание, а като *свободен човешки избор*.

Неверието, безбожието, богоборството са гибел – и духовна, и материална – за всеки човек и за всяко общество. Сякаш точно за нас, днешните българи, се отнасят думите на пророк Йеремия, който казва: „Това са, може би, сиромаси; те са глупави, защото не знаят пътя Господен, закона на своя Бог” (Йер. 5:4). Ние петдесет години, водени насила или доброволно от слепи водачи, се движехме към полюса на злото, на злобата и нищетата и всички усещаме, че почти сме го достигнали. Няма какво да се учудваме, че тук е студено и мрачно, тревожно и страшно. Ние по свой избор сме се отдалечили толкова много от Бога, че Неговата животворна светлина и топлина не могат да достигнат до нас – така, както слънчевите лъчи, изгарящи екватора, не могат да разтопят вечните арктически ледове.

Ала ние сме *свободни същества* и можем да променим посоката на своето движение. Последните събития – слава Богу! – подхранват сериозно нашите надежди. Трябва обаче да осъзнаем и разберем причината за своите нещастия, да се разкаем и да намерим в себе си сили и добра воля да поемем по обратния път, пътя към Бога и спасението. Ако обърнем в тези съдбовни дни душите и сърцата си към Него с молба и надежда, ако към тази надежда прибавим борбен

дух, добри дела и постоянство, Той няма да ни остави в нещастieto. „Призови Ме в скръбен ден; Аз ще те избавя и ти ще Ме прославиш” (Пс. 49:15) – казва Бог на всички, които се уповават Нему.

Верен път встрани от Бога няма. Нека Му посветим усилията си, всичките си дела и старания. И ще бъдем удивени от Неговата незабавна отзивчивост и щедрост. Защото Сам Той ни обещава: „Моята правда е близка; Моето спасение изгрява и Моята десница ще съди народите!” (Ис. 51:5). /8 февруари 1997/

СЪДЪРЖАНИЕ

ЗА САМОПОЗНАНИЕТО

Ако можеш да видиш себе си, ще видиш Бога. Бл. Августин

В човешкия стремеж към познание има един парадокс: ние сме по-склонни да изучаваме нещата около нас, отколкото самите себе си; имаме завидни познания за много от предметите и явленията, които ни заобикалят, но самите себе си почти не познаваме. Това се отнася не само за областта на науката и висшето познание, но и за най-обикновените неща от нашия бит. Ние с по-голям интерес и любопитство се взираме в живота и душите на другите, отколкото в собствения си живот и душа; с особена охота и настървеност анализираме и чоплим чуждите недостатъци, докато за своите избягваме дори да мислим. Ала това вторачване в другите ни отнема времето и силите, които би трябвало да употребим, за да изучим самите себе си.

А колко ни е нужно това вникване в дълбините на собственото аз! Ако огледаме с критичен и безпристрастен поглед душите си, ние със сигурност ще открием немалко неща, които ще ни накарат да се замислим със срам и неудобство. Ето какво пише за това критично вглеждане в себе си големият учен изследовател, монах, аскет и църковен поет от XVII – XVIII век св. Никодим Светогорец: „Който иска да познае своята слабост от действителния си живот, той нека – не казвам много дни, но макар само един ден – да наблюдава своите мисли, думи и дела: за какво е мислил, какво е говорил и правил. Несъмнено той ще намери, че по-голямата част от неговите мисли, думи и дела са били погрешни, неправилни, неразумни и лоши. Такъв опит нагледно ще му даде да разбере колко той е слаб и греховен...”

Обръщането на духовния ни взор към самите себе си има своите сериозни предимства. Първо, то ще ни предпази от нездравото любопитство относно живота на другите, а като не се занимаваме с тях, ние постепенно ще се освободим от два големи и много грозни недостатъка – осъждането на ближните и самоизтъкването. Освен това, вглеждайки се аналитично в себе си, ние ще добием ясна представа за своите слабости и несъвършенства, а знаейки кои и какви са те, ще можем методично да работим за тяхното изкореняване, като започнем с най-тежкото от тях.

Някой може би ще възрази, че съвременните психолози препоръчват да се приемаме, харесваме и обичаме такива, каквито сме, и че християнството с учението си за греха и греховността създава у хората комплекси за малоценност. Всъщност противоречие между психологията и религията няма.

Християнството поставя човека, създаден по образ и подобие Божие, на несъизмерима Висота. Основна цел на неговия живот е *богоуподобяването*, тоест духовното израстване -нещо, с което са съгласни всички психолози. А какво друго е духовното израстване, ако не очистване на душата и характера от пороците и лошите навици. Но за да бъде това очистване успешно, ние трябва да знаем какво да чистим и какво да развиваме у себе си. И така стигаме до самопознанието – то единствено може да ни даде верен отговор на този въпрос. Що се касае до любовта към себе си, именно *самоусъвършенстването* е висш израз на тази любов: който се цени и обича истински като най-съвършено Божие творение, само той е възискателен към себе си и полага усилия да разбива всички изумителни качества, дадени му от Твореца Бог.

Накрая не бива да забравяме и това, че само изучаването ни разкрива не само нашите недостатъци, но и чистите и възвишени стремежи, които Бог е вложил в нас. „Постоянното наблюдение над себе си – пише св. Василий Велики – ще ти даде също достатъчно ръководство за познание и на Бога; защото, ако познаеш себе си, няма да има нужда да търсиш следите на Твореца в устройството на Вселената, но ще ги намериш в самия себе си, като в някаква малка вселена, и ще видиш великата премъдрост на Създателя”. /15 февруари 1997/

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

ДРАМАТА НА БОГООТСТЪПАЕНИЕТО (НЕДЕЛЯ НА БЛУДНИЯ СИН)

Притчата за блудния син е позната на всички (Лука 15:11-32). По-малкият син на един богат баща взел дела от наследството, който му се полагал, отишъл в далечна страна и пропилял всичко в разпътен живот. След като изпаднал в крайна нужда, станал свинар при един от жителите на оная страна. По някое време, измъчен от голямата нищета, той дошъл на себе си, дал си сметка, че е сторил голям грях и се разкаял. Разкаянието му помогнало да вземе най-доброто в случая решение. Той се върнал в родния дом и помолил баща си за прошка. Баща му го приел с любов и в бащиния дом настанало веселие, защото изгубеният син бил намерен, умрелият за рода син възкръснал.

Наречена *евангелие в евангелието*, тази забележителна Христова притча поражда със своя дълбок психологизъм и несравнима художественост. Но чий образ рисува Иисус? Дали на някой млад и неопитен човек, дали само на някои хора, или има предвид човека изобщо, отделни народи или пък цялото човечество? Отговаряйки си на тези въпроси, ние не можем да не видим едно удивително качество на евангелските и изобщо на библейските текстове – тяхната универсалност. Истините, разкрити в тях, се отнасят не само за всеки отделен човек, но също за всички общества и народи от всички времена и епохи. Те затова именно са вечни и непреходни и в тази тяхна вечност и непреходност се разкрива и тяхната божественост, тъй като всичко, сътворено от човека, носи белега на нетрайност и бременност, а само Божията правда е *правда вечна* и само Неговото слово е *вечна истина*.

В притчата за блудния син Иисус рисува образа на тези, които отстъпват от Божията воля, за да живеят своеволно, разпилявайки добрите богатства на душите си, наследени от Небесния Отец. В своето своеволие те често стигат до отричане от Бога и дори до богоборство.

Примери за подобно поведение както в живота на отделните хора, така и в историята на отделните народи можем да намерим в изобилие. Не следва ли съдбата на блудния син и нашият народ, който, получил от Бога своя дял от наследството (благоприятен климат, красива природа и природни богатства), отиде в далечната страна на беззаконието и безбожието? Там, в тази чужда страна на лъжата и насилията, живеейки разпътно и кланяйки се на лъжливи божества, ние разпиляхме и съсипахме всичко. Изпаднали в крайна мизерия, днес сме готови едва ли не да слугуваме на богатите народи, да „пасем и свинете им”, ала пак оставаме гладни и нещастни.

И тук стигаме до ключовия, съдбовния момент. Измъчен от немотията и от угризенията на съвестта си, блудният син „дошъл в себе си”, осъзнал греховното безразсъдство на своята постъпка и се разкаял. Спомнил си уюта и изобилието на бащиния дом. И решил да се върне и да моли за прошка. Въпросът е: ще направим ли това и ние, след като сме минали по стъпките на блудния син и сме стигнали до разкаянието и прошката? Ето кое е наистина най-трудното, но единственото вярно решение.

Иисус точно затова рисува образа на разкаялия се син с такива затрогващи и убедителни краски. Така Той иска да го доближи до нас, до нашата съдба, за да успеем да видим себе си. А ние, отъждествявайки се с него, нека го последваме не само в лошото, но и в доброто. Нека „дойдем в себе си” и да тръгнем по обратния път към бащиния дом. Достатъчно е да направим първите стъпки, за да ни посрещне Бог, нашият Небесен Отец, и да ни помогне да изминем и другата част от пътя. Останалото е прошка и спасение. /22 февруари 1997/

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

Dies Irae* [Ден на гнева] (НЕДЕЛЯ МЕСОПУСТНА)

Темата за края на света и за съдбата на човека е вълнувала хората от всички времена и епохи. Тя никога не е губила своята актуалност, а в последните няколко години преживяваме истински бум на апокалиптичните писания. Предсказанията на Нострадамус, древноперсийски, будистки, окултистки и прочее вярвания и теории ни се поднасят като неопровержими истини и дори се посочват датите на всемирната катастрофа, естествено, винаги различни.

Бих искал да разгледаме тази тема в светлината на християнската есхатология, тоест в светлината на православното учение за „последните времена”, за последните събития в света, за *Съдния*, или *Господния*, ден. Повод да се спрем на тази тема е евангелското четиво на Неделя Месопустна, което ни предава съдържанието на последната обществена проповед на Спасителя. В нея Той говори за Своего второ идване, за Страшния съд и за съдбата на човеците след Всеобщото Възкресение: „А кога дойде Син Човечески в славата Си и всички свети Ангели с Него, тогава ще седне на престола на славата Си и ще се съберат пред Него всички народи” (Мат. 25:31).

Кога ще стане това Второ пришествие, знае единствено Бог, дори и ангелите не са посветени в тази тайна. На нас, човеците, Христос е посочил само някои белези, по които да разберем, че наближава Съдният ден. Но не точният час на това грандиозно събитие е важен за нас – важното е да бъдем *готови* за него. Защото тогава, когато слънцето и луната потъмнеят и звездите изгубят блясъка си, когато моретата и океаните зашумят със страшна сила, когато цялата земя се разтrese, тогава всички гробове по нея ще се разтворят и мъртвите в тях ще възкръснат, за да се явят пред сияйното лице на Господа и да дадат отчет за делата си. „В този ден -пише св. Йоан Златоуст – нашите грехове ще бъдат обявени пред целия свят и Всички наши действия ще се открият; тогава ще видим огнената река [...]; тогава ще се разтворят книгите на нашите сърца и от висотата на Божието съдилище ще се прочете историята на нашия живот.” И ще отдели Господ хората едни от други „както пастир отлъчва овци от кози; и ще постави овците от дясната Си страна и ще им каже: „Дойдете вие, благословените на Отца Ми, наследете царството, приготвено вам от създание мира; защото гладен бях, и Ми дадохте да ям; жаден бях, и Ме напоихте; странник бях, и Ме прибрахте; гол бях, и Ме облякохте; болен бях, и Ме посетихте; в тъмница бях, и Ме сподобихте” (Мат. 25:34-36). И ще Го попитат праведниците: „Господи, кога Ти сторихме всичко това?” А Той ще им отговори: „Доколкото сте [го] сторили на едного от тия Мои най-малки братя (тоест на страдащите и нуждаещите се), Мене сте Го сторили” (Мат. 25:40). А на онези от лявата страна Господ ще каже: „Идете от Мене, проклети, в огън вечен, приготвен за дявола и неговите ангели; защото гладен бях, и не Ми дадохте да ям; жаден бях, и не Ме напоихте...” И ще повтори Господ всичко с обратен знак, и ще отсъди: „Доколкото не сте сторили това на едного от тия най-малките, и Мене не сте го сторили. И тия ще отидат във вечна мъка – завършва Христос, – а праведниците -в живот вечен” (Мат. 25:46).

Сега, в навечерието на Великия пост, св. Църква, припомняйки ни истината за безсмъртието на душите, за Възкресението на мъртвите, за свършека на света и за Страшния съд, иска настоятелно да ни внуши, че ние сами с делата и живота си подготвяме вечната си участ и че трябва сега, тук, на земята, за изковем нашето спасение, като творим дела на обич и милосърдие. Да помним, че само любовта придава стойност на делата ни и че единствено делата, сторени с любов, ще бъдат нашата защита пред лицето на неподкупния Съдия. /17 февруари 1996/

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

МОСТЪТ НА СПАСЕНИЕТО

(НЕДЕЛЯ СИРОПУСТНА)*

*Неделя Сиропустна – неделята преди започването на Великия пост – е ден за критично вглеждане в себе си и за прошка; във всички наши храмове тогава се отслужва една вълнуваща и дълбоко съдържателна служба – Вечернята на всеопрощението.

Христовото учение е слово за любовта и слово за прошка. Сам Иисус даде пример за това, как трябва да се прощава. Чрез прошката Той хвърляше *моста на спасението* от Себе Си към човешката душа. По този мост можеха да минат всички, които търсеха да надвият себе си и своята духовна немощ. Иисус ни даде велик пример на прошка, като прости даже на враговете Си и изрече от кръста забележителни думи на любов. При най-големи страдания Той отправи към Своя Отец молитва да прости и тоя грях на синовете на земята, понеже те не знаят какво правят.

Иисус проповядваше покаяние и учеше всички да си прощават, за да намират единение в любовта: „Ако простите на човеците съгрешенията им, и вам ще прости Небесният ви Отец; ако ли не простите, ... и вашият Отец няма да прости съгрешенията ви” (Мат. 6:14-15). Тези Христови думи е добре да звучат в душите на всички ни, за да вникнем в дълбокия им смисъл: трябва да простим греховете на своите близни, за да можем сами да пристъпим към Божиата милост с дръзновение като Божи синове.

Да простим на своите близни – това е трудно, особено ако сме сериозно засегнати; да поискаме прошка е още по-трудно, но и за това трябва да намерим сили. Но как да постъпим с тези, които извършиха нечувани престъпления спрямо народа ни, които с невероятна алчност и настървение съсипаха страната и ни обрекоха на глад и страдания, които опустошиха душите на две поколения?

Отговорът на тези въпроси има две страни, тъй като са нарушени два закона: от една страна – богооткровеният нравствен закон, записан в св. Библия и човешките правни норми, събрани в нашето законодателство – от друга.

По Божия закон ние, като истински християни, би трябвало да простим, стига да намерим сили за това, съзнавайки, че единствено Бог има право да отсъжда и

да въздава отплата за нарушаване на Неговата правда. Съзнавам, че на фона на повсеместните страдания, причинени от тези хора, мисълта за прошка изглежда абсурдна, но такъв пример ни даде и Христос на кръста и множеството мъченици, които, умирайки, са се молели за своите мъчители. Такава прошка изисква огромна нравствена сила и малцина са тези от нас, които я притежават. Тази прошка е и въпрос на съвест, ала във всички случаи трябва да помним, че нямаме право да съдим другите за тяхната неморалност, тъй като и ние съвсем не сме безгрешни. Тази привилегия принадлежи на Бога, Който единствен е безгрешен. „Само Божията милост ме предпазва от това” – тази мисъл трябва да придружава всеки наш опит за морална присъда над чуждото злодеяние.

Но ако ние като християни нямаме право да съдим другите за нарушаване на Божия закон, това съвсем не значи, че те не трябва да бъдат съдени, когато са нарушили човешките закони и човешкото право. Законите са създадени именно за тази цел -да осигурят правото на живот и щастие на всички, – а ако някои се самозабравят и ги погазят, те трябва да бъдат дадени под съд и да си получат заслуженото. Това би било един високо морален акт, тъй като ще възтържествува човешката справедливост, която наистина далеч не е като Божията, ала все пак е нейно отражение. Ако виновните не бъдат дадени под съд и справедливо осъдени, това значи, че ние приемаме и се примиряваме със злото, а това е равносилно на духовно и физическо самоубийство...

Дните на Великия пост са дни за молитва и въздържание. Постът и гладът ние по неволя сме започнали отдавна. Нека обаче намерим сили и за молитва, за *духовен пост*” (Духовен пост – Въздържане от зли мисли, зли думи, зли дела – Б.ред.) и за внимателно само изпитване. Да си простим взаимно прегрешенията и да потърсим и собствената си вина за всичко, което ни сполетя – сигурен съм, че непременно ще намерим такава. Сега е времето да се опитаме да я изкупим с вяра, честност и добросъвестност, с трудолюбие, обич и добри дела. /8 март 1997/

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

ГРЯХ И СТРАДАНИЕ

(НЕДЕЛЯ НА ВЕЛИКИЯ ПОСТ)

Св. евангелист Марк ни разказва един наистина забележителен случай на безрезервната вяра в Господа Иисуса. Тя намерила израз в необикновената изобретателност на четирима юдеи, които искали да помогнат на своя парализиран приятел (Марк 2:1-12). Спасителят проповядвал в една къща в гр. Капернаум. когато четиримата пристигнали, носейки болника заедно с одъра му. Те обаче не могли да влязат вътре, защото къщата и дворът били претъпкани с народ. Това не ги обезкуражило и те намерили твърде необичаен изход в затруднението си: минали зад къщата, изкачили се по стълбата на плоския покрив, разкрили го и през отбора – пред смаяните погледи на множеството – спуснали болния пред нозете на Иисус. И „като видя вратата им – разказва евангелистът – Иисус каза на разслабения: чедо, прощават ти се греховете” (Марк 2:5).

„Прощават ти се греховете!” Нека да размислим по-внимателно върху тези думи, защото те са казани на един парализиран, с разсипано здраве човек, който очаква не прошка на греховете, а изцеление на физическата си немощ. Но точно това им придава дълбок смисъл и значимост. Явно Спасителят иска да изтъкне, да подчертае тясната връзка между греха и страданията – една вечна истина, която ние, съвременните хора, отдавна сме отrekli или забравили. Нещо повече, ние сякаш отдавна сме загубили и самото *чувство за грях*. За повечето от нас като че ли добро и зло не съществуват. Има само изгодно и неизгодно, полезно и вредно. Грубият интерес и ненаситната алчност сякаш са единствените мотиви и пружини на всичките ни действия.

А той, грехът, е семето на всяко зло – и физическо, и нравствено. Той е причина за всички беди и нещастия, сполетели човека и природата. Защото ако имаме мир в душите си и не погазвахме Божията заповед за любовта, мир и любов щяха да царят навсякъде около нас.

Душата на човека е една малка вселена, тя е модел на необятния Божи свят. Когато грехът забие отровното си жило в нея, тя започва да боледува и линее. А човек с ранена от греха душа на свой ред става носител на злото и започва да поражда и руши заобикалящия го свят. Затова всички опити да бъде обновен и реформиран светът, ще бъдат обречени на провал, ако не започнат от там, от душата на човека, от изкореняването на първопричината за всяко зло – греха.

Но как би могло да стане това, биха попитали някои. Отговорът е един – чрез вяра в Бога, чрез осъзнаване на своята греховност и желание да се очистим от

нея чрез Божията прошка. Няма грях, който да не се удави в бездната на Божието милосърдие, стига ние силно да пожелаем и искрено да помолим за това. Давам си сметка, че за мнозина това би било много трудна стъпка, но ние сме длъжни да я направим – заради себе си, заради децата, заради бъдещето на нашия свят. Нека разчупим тежките панели на греха, притиснали душите ни, за да стигнем до-Христос, да паднем пред нозете Му и да чуем спасителните думи: „Чедо, прощават ти се греховете. Стани, вземи си одъра и върви у дома си.” /9 март 1996/

СЪДЪРЖАНИЕ

СЕБЕОТРИЧАНЕ И КРЪСТОНОСЕНЕ (НЕДЕЛЯ КРЪСТОПОКЛОННА)

Който иска да върви след Мене, нека се отрече от себе си, да вземе кръста си и Ме последва. (Марк 8:34)

Едва ли има човек, който като чуе тези силни и категорични Христови думи, да не изпадне в недоумение и съблазън. Не иска ли Христос твърде много от нас? Какво значи да се отречем от себе си и въобще възможно ли е това? Нима Христос иска да се откажем от своите мисли и желания, от своите планове и мечти? Нима иска да се откажем и от всички приятни и любими неща, които така грижливо сме подредили около себе си, за да правят живота ни по-лек и удобен, по-смислен и целеустремен?

Христовите думи са пределно ясни – Той иска от Своите последователи две неща: *себеотричане и кръстоносене*. Но себеотричането не значи да се откажем от ума и дарбите си, от близките и професията си, от образованието и общественото си положение. Да се отречем от себе си означава да се отречем от всичко лошо, което е напластено в душите ни – от егоизма и порочните навици, от алчността и злобата, от завистта и грехолюбието. Самоотричането в неговия дълбок евангелски смисъл трябва да разбираме като готовност своите сили и умения, способности и знания, пари и имот – тоест всичко, каквото имаме – да ползваме не само за себе си, но и за своите ближни, за всички, които се нуждаят и на които можем да помогнем с каквото и да било. Сам Христос и Неговите първи последователи, светите апостоли, дадоха възвишен пример на такова себеотричане.

Второто изискване, което Христос поставя пред Своите последователи, е кръстоносенето. Да вземем кръста си значи спокойно да понесем изпитанията и лишенията, негодите и неудобствата, които ни предлага земният живот. Всеки човек с раждането си поема своя кръст и е задължен да го носи до края на живота си. Мнозина се оплакват от своята участ, от тежестта на кръста си. Ала те забравят, че Бог никога няма да ни натовари с изпитания, които да не можем да понесем (вж. I Кор. 10:13). Това е особено важно да помним днес, когато кръстът, който трябва да носи нашият народ, изглежда непоносимо тежък. Едва ли има човеци и общества на земята, които да са доволни от своя кръст, колкото и лек да изглежда той за околните. Да носим кръста си и да вървим след Христа това значи всеки от нас, каквато и професия да упражнява, каквото и обществено положение да заема, да изпълнява честно и добросъвестно своя дълг и да бъде докрай верен на призванието, към което Бог го е призвал. Разбира се, всеки има право да опита да направи кръста си по-лек и удобен - в това няма нищо лошо. Но каквото и да стори човек, кръстът си остава кръст. И докато *самоотричането за Христа* е борба със злото в самите нас, *кръстоносенето и следването на Христа* е борба със злото вън от нас, с тъмните поднебесни сили...

През по-голямата част от своето историческо съществуване нашият народ е носил голям и тежък кръст. Когато е вървял след Христа обаче, както е било по времето на турското иго, народът ни е намирал сили да изтърпи всички мъки и лишения и България е възкръсвала за нов живот. Христос не случайно иска от нас не само да носим кръста си, но и да вървим след Него. Ако не Го следваме, ще се лутаме в мрака и безпътницата на греха и беззаконието, както правехме това през последните 50 години, и кръстът ни ще става Все по-тежък и непоносим. И обратно – ако вървим след Господа Иисуса, ако приемем словото Му за спасителна и животворна сила и се стремим да го прилагаме в живота си, кръстът ни ще става все по-лек и след Голготата на страданията и лишенията непременно ще стигнем до радостта и тържеството на Възкресението. Ала трябва да се отречем от егоизма, алчността и пороците си и мъжествено да понесем кръста си след Спасителя Христа. Защото, по думите на апостола (Деян 4:12), на човеците не е дадено друго име, чрез което да се спасят, освен името на Господа Иисуса. А и защото Сам Христос казва за Себе Си: „Аз съм пътят и истината, и животът; никой не дохожда при Отца, освен чрез Мене” (Йоан 14:6).

29 март 1997

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

ПРАЗНИКЪТ НА СВЕТАТА ДЕВА (БЛАГОВЕЩЕНИЕ)

Има нещо символично и многозначително във факта, че в края на март, когато пролетта още не е дошла, но предчувствието за нея се носи осезаемо във въздуха, ние празнуваме празника *Благовещение*, който също е предчувствие за духовната пролет на човешкото спасение.

На този ден при кротката и смирена девица Мариам, бъдещата Божия Майка, слязъл небесният вестител архангел Гавриил и я поздравил: „Радвай се, благодатна! Господ е с тебе!” (Лука 1:28).

Смутена от вида на небесния жител и от необичайния поздрав, Мариам изпаднала в недоумение. Ала архангелът продължил с думите, казани седем столетия по-рано от св. пророк Исая: „Ето, ти ще заченеш в утробата, ще родиш Син и ще Го наречеш с името Иисус”.

Още по-силно смущение обхванало пречистата девица: „Как ще бъде това – попитала тя, – като аз мъж не познавам?” (Лука 1:34). Тогава архангелът изрекъл пълните с непостижима за нас тайна думи: „Дух Свети ще слезе върху ти и силата на Всевишния ще те осени; затова и Светото, Коего ще се роди от тебе, ще се нарече Син Божи” (Лука 1:35).

Това е *благата Вест*, която Дева Мария, а чрез нея всички ние и цялото човечество получаваме на този ден – именно, че ще се роди по свръхестествен начин Спасителят, въплътеният Бог и Господ наш Иисус Христос. Светият Дух извършва особено, предпочитващо от първородния грях действие, та Мариината утроба да зачене и роди Младенеца безгрешен в Неговата човешка природа. Как става това за нас е непонятно, но „невъзможното за човеците е възможно за Бога” (Лука 18:27). Девет месеца по-късно, на 25 декември, Христос се ражда в малкия градец Витлеем. А със Своите необикновени дела, учение, смърт и Възкресение показва на света, че наистина е Божи Син.

„Днес е началото на нашето спасение и откриването на вечната тайна: Синът Божи става Син на Девица и Гавриил благовести благодатта. Затова и ние с него да викнем на Богородица: „Радвай се, благодатна, Господ е с тебе!” – така пеем на празника. И като въздаваме чест и похвала на Божията Майка, ние възхваляваме жената изобщо, отдаваме почит на цялото женско естество.

Защото Иисус Христос със Своето раждане, с отношението си към нея и с учението Си въздига жената, която бе презирана и унижавана от всички други религии и общества, изравни я с мъжа и я постави на мястото, което Бог ѝ бе отредил. Като се прекланяме пред Божията Майка, ние се прекланяме пред женската чистота и нежност, пред светостта на майчинството и пред всички качества и добродетели, които могат да се родят и развият само в скута на женската природа...

На 25 март е св. Благовещение – един от 12-те велики християнски празници. На този ден хиляди богомолци от всички краища на света ще изпълнят храмовете, за да запалят свещ и да положат цветя пред иконата на пречистата Дева, която е приела благата Вест. Нека и ние, като се опитваме да подражаваме на нейния свят живот, добродетелност и съвършенство, да я поздравим заедно с архангела с възторжените думи: „Радвай се, благодатна, Господ е с Тебе! Радвай се, чиста Дево; радвай се, Невесто неневестна;” (Невеста неневестна – невеста, непознала мъж) радвай се, Майко на Живота!” /23 март 1996/

СЪДЪРЖАНИЕ

ХРИСТОС И ВЛАСТОЛЮБЦИТЕ

Който иска между Вас да бъде големец, нека Ви бъде слуга; и който иска между вас да бъде пръв, нека Ви бъде роб. (Марк 10:43-44)

С тези думи се обръща Христос към Своите ученици, когато те възроптали против братята Яков и Йоан. На път за Йерусалим, където Спасителят отивал, за да отпразнува Своята последна Пасха, двамата братя се приближили до него и Го помолили да ги удостои с най-високата чест в Своето небесно царство, като им даде да седнат – единият отдясно, а другият отляво на престола на славата Му. Това открито желание за първенство предизвикало ревността на другите ученици и те силно възнегодували. Тогава Христос изрекъл горецитираните думи и разкрил нови взаимоотношения и нови представи за властта и първенството в редиците на Своите последователи и Своето царство: който иска да бъде пръв между човеците, трябва да е готов да им служи – *искрено и жертвено*.

Властолюбието е извънредно силна страст, може би най-силна от всички други. Родено от гордостта и подхранвано от алчността, то обсебва изцяло душата на

човека. Властолюбецът се опива от властта като от наркотик. Възможността да се разпореждаш със съдбите – а в тоталитарните режими и с живота на другите – и да се обогатяваш безмерно и безконтролно изпълва душата на властолюбца с чувство за величие и всемогъщество. Той става високомерен и започва да изпитва презрение към другите, а ламтежът и алчността му надминават всякакви предели. Такива хора изгубват чувство за реалност и напълно се самозабравят. „Горко вам – обръща се към тях св. пророк Исая, – които притурете къща към къща, които присъединявате нива към нива, тъй че за другите не остава място, сякаш само вие сте заселени на земята” (Ис. 5:8). Повече характеристики едва ли са нужни; всички ние добре познаваме тези хора, тъй като те се разпореждаха и гавреха с нас цели 50 години, превръщайки страната ни в „долина на смъртната сянка” (Пс. 22:4) и в „мерзост на запустението” (Мат. 24:15).

В съвсем друга светлина вижда Христос търсещите първенство. Той не осъжда този човешки стремеж, но от тези, които желаят да поучават, да ръководят и управляват, изисква да превърнат тази своя дейност в служене на другите, да я подчинят не на своите интереси, а на интересите на обществото. Давайки Себе Си за пример, Христос ни напомня: „Защото и Син Човечески не дойде, за да Му служат, но да послужи и даде душата Си откуп за мнозина” (Марк 10:45).

В светлината на Христовото учение високият държавен и обществен пост не е място и възможност за грабеж и богатеене, а за безкористно и всеотдайно служене на ближните, тоест на обществото и отечеството. И колкото е по-високо това място в държавната йерархия, толкова по-високи са изискванията към този, който го заема. Той буквално трябва да пожертва себе си за другите, сиреч да се лиши от личен живот, да не търси нищо за себе си и да се посвети изцяло на тези, които управлява...

Намираме се пред съдбовен избор – може би най-съдбовният в новата ни история.* (Парламентарните избори на 20 април 1997 г. – Б.ред.)

Преценявайки качествата на тези, които ще упълномощим да държат кормилото на държавния кораб, нека наред с професионализма и уменията им да изискваме от тях и висок християнски морал. Защото както е вярно, че властта развращава всички безбожници, триж по-вярно е, че много трудно тя може да поквари искрено вярващия държавник, истинския християнин, който във всичките си мисли, решения и действия се ръководи от възвишения пример на Господа Иисуса Христа.

И нека Бог да благослови избора ни и да спаси България! Амин. /12 април 1997/

СЪДЪРЖАНИЕ

СТРАДАНИЕ И ВЪЗТОРГ (ЦВЕТНИЦА)

В свещената дванайсетица на великите християнски празници Цветница, или Тържественото влизане на Христос в Йерусалим, заема особено място. Видян в контекста на велико-постните недели, които в едно непрекъснато кресчендо насищат съзнанието ни с поучителни образи и примери и раздвижват в сърцата ни покаяни чувства и настроения, Цветница идва някак внезапно – като ярка и цветна картина, засияла пред нас след съзерцанието на редица строги и сурови графики. След шестте седмици на пост и критично вглъбяване в себе си, когато сме осъзнали собствената си греховност и искрено се каем за нея, св. Църква ни призовава да се присъединим към ликуващите жители и гости на Йерусалим, за да приветстваме с цветя и свежи клонки идещия в името Господне.

Какъв неочакван контраст на образи и багри, на настроения и чувства! За непосветения наблюдател тази радост в самия край на св. Четиридесетница, когато силата на покаяното настроение е достигнала своя предел, изглежда ненавременна и неуместна. Ала за вярващия християнин, който с духовния си взор прониква в дълбокия и скрит смисъл на нещата, това събитие се разкрива с цялата си емоционална многопластовост и значение. Да, има радост и ликуващи множества, но преди това Христос е плакал за същия този град, който студено и високомерно е отхвърлил Неговото благовестие. Има възторзи и приветствени възклицания, но има и гняв, и злоба фарисейска. На фона на народното тържество като мрачен подглас звучи и се долавя предчувствието за предстоящата драма. В този неповторим по красота и богатство на чувства празник в полифонично единство са събрани радост и мъка, екстаз и страдание; в следващите дни ние ще ги преживеем отново, но вече не едновременно, а последователно. Поемайки глътка радост и светлина от празника, по време на Страстната седмица ние ще се потопим още по-дълбоко в съпреживяването на Христовите страдания, за да стигнем до ослепителния блясък на Неговото Възкресение. Ставайки съучастница в разтърсващата драматургия на тези велики събития, всяка християнска душа се пречиства издъно и получава *могъщ тласък* по пътя към любовта и светлината...

Вълнуваща и неотразима е силата на християнските празници, защото те са събрали в себе си доброто и красивото, мъдростта и възвишените чувства, етичното и естетичното. Нека и ние, присъединявайки се към викащите „Осанна” йерусалимци, посрещнем Спасителя с радост и цветя, с върбови клонки и възторг. Но гледайки на това тържествено събитие от хребета на хилядолетията, нека посрещнем Христос не като земен, а като Небесен Цар. Да искаме и да очакваме от Него не само телесно здраве, земни блага и материално добруване, а да Го молим да ни дари със Своята небесна помощ и благодат; да Го молим да ни дава сили да вървим по пътя на доброто и истината, да подбужда нашата състрадателност и нежност, да ни помага да надмогнем егоизма и себелюбието си. Само така ще отворим душите си за Спасителя, за да влезе Той в тях и да ги изпълни с радост, любов и светлина. /6 април 1996/

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪЗКРЕСЕНИЕ НА ЛЮБОВТА (ВЕЛИКДЕН)

Прославяно и отричано, празнувано и забранявано, Христовото Възкресение вече 2000 години като истинска духовна пролет изпълва с красотата и силата си душите на вярващи и невярващи по цялата земя.

Отново сме в радостта на празника на празниците и тържеството на тържествата – свещената и тайнствена Пасха Господня. Човек може да вярва и да не вярва, може да се съмнява и колебае, може да приема и отрича Възкресението, но и най-скептичните материалисти не могат да дадат разумно опровержение на разказаните в новозаветните книги факти, най-забележителен от които е *фактът* на Възкресението. А човешкото сърце трудно може да бъде излъгано в големите и съдбовните неща. Без да търси непременно аргументите на разума, то е способно само безпогрешно да улови и разпознае лъчите на истината от лъченията на лъжата. Защо ликува днес християнският свят? Защо радостта на Възкресението облива цялата земя и църковните амвони възгласят тържеството? Какво всъщност празнуваме днес? Нима най-голямата и порочна измама, натрапена на човечеството, или изумителния *спасителен факт* на Христовото Възкресение, родил най-съвършената и естествена религия и посочил на човечеството пътя към неговата древна родина – рая?

В отговор на тези въпроси човешките сърца не могат да бъдат излъгани. И жените мироносици, и слияните апостоли, които отдадоха живота си, за да съобщят на света вестта за Възкресението, и първите християни, и всички ние, изпълнили празнично осветените храмове и пространствата около тях, знаем, че зовът на нашите сърца не ни лъже – да, това е гласът на Христос, възкръсналият Божи Син, Той именно говори в нас. И този Божи глас е толкова убедителен и властен, че заглушава маловерието и колебанията, съмненията и отрицанието.

Затова всички сме тук, *при Възкръсналия* Христос, и всички се чувстваме чада на един небесен Баща. А в многоцветието от чувства, които изпълват душите ни в тези сияйни часове, най-ярко се откроява огненият цвят на любовта. Именно тя -Любовта – е възкръсналият Бог и Нейното Възкресение празнуваме сега. Защото Любовта, макар Вързана и унижена, поругана и измъчвана, разпъната и умъртвена, се оказа по-силна от омразата и завистта, по-силна от ада и смъртта. И тя Възкръсна, и е победена и безсмъртна, за да ни дарува Себе Си като живот, надежда и спасение...

За да бъде Христовото Възкресение действителен, преживян дълбоко от всички празник, ние трябва да го превърнем в наше възкресение и тук, на земята. Ние трябва да умъртвим стария човек в себе си, човека със старите привички и грехове, обременен от алчност и леност, от завист и ламтеж за чуждото, за да възкресим в себе си новия човек, освободен от греха, дребнавостта и пороците.

За нас, българите, този Великден има съдбовно значение. Страната ни, измъчвана, поругавана, унижавана и разорявана от безбожници и богоборци в една петдесетгодишна страстна седмица, разпъната на кръста на опустошението и затворена в гроба на запустението и забравата, никога няма да възкръсне, ако не възкресим в себе си вярата, надеждата и любовта -Христос дойде, за да изпише тях именно в душите ни с пречистата Си кръв. Нека почерпим сили, вдъхновение и порив от този превелик и лъчезарен празник и да видим Възкресение Христово не само в собствената си вяра и в живота на Църквата, а да го превърнем в дело на обнова и пречистване във всекидневния си живот, в мислите, намеренията и делата си.

Нека се обърнем с гореща молитва към Господ Иисус Христос, Който възкръсна от мъртвите и със смърт смъртта победи, да възкреси доброто в нас и да възроди България! Амин. /26 април 1997/

СЪДЪРЖАНИЕ

БОГ ДАРЯВА ВЯРАТА НА ТЕЗИ, КОИТО Я ТЪРСЯТ (ТОМИНА НЕДЕЛЯ)

Отмина Светлата Пасхална седмица, но сърцата ни все още преливат от радостни чувства. Наистина велик е денят на Христовото Възкресение, а човешката душа е твърде крехка и твърде нежна, за да побере необятното величие на това събитие. Малцина са тези, които остават недокоснати от неговата лъчезарност, ала не са малко и тези, които го празнуват само като традиционен пролетен празник, без да вярват в достоверността на самото събитие. Мнозина смятат, че възкресението на Господа Христа е един мит, една красива легенда или в най-добрия случай един символичен израз на вечния човешки стремеж към светлина и безсмъртие, а не исторически факт. С други думи, те просто не вярват, че Христос наистина е възкръснал.

Намирам това неверие за напълно естествено и не виждам в него нищо осъдително. Нека си припомним как апостолите приеха вестта за Христовото Възкресение – те просто не ѝ повярваха. Тези, които в продължение на три години следваха неотлъчно Христос и бяха свидетели на чудните Му дела, които слушаха всяка Негова дума, които виждаха как Той изцелява слепи, хроми и прокажени и как възкресява мъртви, не повярваха, когато жените мироносици дотичаха от празния гроб и им съобщиха, че Христос е възкръснал. „И техните думи им се сториха празни, и не им повярваха” (Лука 24:11)- пише по този повод св. евангелист Лука. Двамата ученици Лука и Клеопа също казаха на апостолите, че са видели и разговаряли с възкръсналия Иисус, „но и на тях не повярваха”, свидетелства св. евангелист Марк.

На свой ред и апостол Тома не повярвал на разказа за появата на Христос сред десетте апостоли и поискал категорични доказателства – не само да види Господа, но и да сложи пръст в раните Му.

Значи и самите апостоли са потърсили аргументи, за да обосноват вярата си. Но те са *били готови* да повярват и макар че са приели вестта за Възкресението с недоверие, те страстно са искали тя да се окаже вярна и затова Христос е благоволил да им даде доказателства- явил им се многократно и на различни места, разговарял с тях и се хранил с тях. Апостол Тома от дълбините на душата си е желаел да получи същото свидетелство като другите апостоли и точно

затова Иисус удовлетворил желанието Му: „Дай си пръста тук и Виж ръцете Ми; дай си ръката и тури в ребрата Ми; и не бъди невярващ, а вярващ” (Йоан 20:27).

„Не бъди невярващ, а вярвай!)” Този призив Христос отправя и към всички нас. Нашата религиозна вяра трябва да бъде твърда и непоколебима, искрена и силна, жива и действена. Но тя трябва да бъде също разумна и аргументирана, а не сляпа и необоснована. Спасителят дава на апостол Тома исканите от него доказателства, защото е видял неговото *желание и готовност* да повярва. Ако ние потърсим Христа и искрено пожелаем да повярваме в Него, нека внимателно разтворим страниците на новозаветните книги – истинността на всичко в тях е подпечатана с кръвта на светите апостоли. А никой не търпи нечувани мъчения за една измама и не полага живота си за една лъжа, нали? Това именно са красноречивите и неопровержими доказателства, които Христос ни дава, за да обосновем и аргументираме вярата си. Ние можем да ги отхвърлим или да ги приемем – изборът е наш, но това е избор съдбоносен. Нека не правим фаталната грешка на книжниците и фарисеите, които, както и апостолите, видяха чудните дела на Христос и чуха словото Му, но не повярваха в Него, защото това изискваше от тях да променят коренно себе си и живота си. Нека отворим душите си за вярата и да приемем непредубедено Христовото благовестие, за да влезем в блаженството на тези, „които не са видели, а са повярвали”. /20 април 1996/

СЪДЪРЖАНИЕ

ДВЕТЕ ПОСОКИ НА ИЗМЯНАТА (СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ)

Когато говорим за добродетелите на нашия народ, на първо място би трябвало да поставим способността му да бъде признателен и да тачи паметта на онези свои синове, които с живота и служението си са осветили пътя и съдбините му за векове и хилядолетия.

Наистина дълбоко затрогваща и красноречива е почитта и любовта, с която ние, българите, обкичваме свидните образи на двамата велики братя св. св. Кирил и Методий. В световната история едва ли има друг подобен пример – един народ, а чрез него и цялото славянство, да получат от двама богоизбрани и богоозарени мъже два безценни и съдбовни дара. Така *спасителният дар на евангелската истина* чрез *дара на славянската книжовност и просвета*

прониква дълбоко в народната душа, за да роди и моделира в нея онези безценни качества и добродетели, които ѝ помогнаха да съхрани себе си в бурите и превратностите на историята. И ние, сегашните почитатели на светите братя, по думите на покойния български патриарх Кирил, сме благословен плод на онова свято семе на истината и спасението, което равноапостолите братя посяха, вземайки го от Христовата житница.

Но ако св. Църква с все същата неувяхваща обич и синовно преклонение празнува паметта им и възхвалява тяхното велико светителско и просветителско дело, в бита и всекидневния си живот ние често, без дори да си даваме сметка и без да се замисляме, тръгваме по кривите пътеки на чуждопоклонството. И печатното слово, и говорът ни са замърсени безобразно от ненужни и грозни чуждици и нелепи словосъчетания, от жаргони и груби двусмислици, а по оживените градски улици човек може да търси с часове надпис на български. На този *български език*, на който светите братя успяха да преведат *Библията и богослужебните книги*, разкривайки възвишената им красота, философска дълбочина и изтънчена поетичност, като за целта създадоха думи, понятия и словесни форми, които да не отстъпват на литературното изящество на класическия гръцки език. Както е известно, езикът разкрива мислите ни, а мислите разкриват душата, затова именно езикът ни е станал толкова беден, груб и вулгарен, защото такива за жалост са станали и душите ни.

Понякога обаче ние изменяме на делото на братята светци, като тръгваме и в обратната посока. Колкото и странно да е, сега, в самия край на XX столетие, има хора, които твърдят, че в българските църкви не бива да се служи на ... български език, а само на църковнославянски, тъй като последният е някак си „по-свещен”, по-подходящ за богослужение, че е класически език и не е омърсен и вулгаризиран от бита и низките нрави на всекидневието. Такива „аргументи” са повече от несъстоятелни, за да има нужда да ги оборваме. Все пак бих искал да припомня, че гръцкият език, на който св. Василий Велики и св. Йоан Златоуст са написали своите литургии, а църковните поети са съчинявали религиозни поеми и песни, е бил тогава говоримият всекидневен език – на него езическите жреци все още са принасяли жертви на идолите...

Смисълът, духът, сърцевината на делото на великите братя е този: българите да имат свой, разбираем книжовен език; да могат именно на езика, чрез който общуват помежду си, да общуват и с Бога; на този говорим и разбираем език да

създават своята книжнина. За нас, днешните българи, това е съвременният български език, езикът на Дебелянов и Яворов, на Йовков и Елин Пелин. И да се твърди, че той е неподходящ или недостоеен да звучи в българските храмове, е неразбиране и истинска измяна на делото и заветите на светите Кирил и Методий...

Ето защо, празнувайки деня на равноапостолните братя, нека ги почитем и възвеличаем не като отвлечени образи на святост и просвета, а като живи и действителни учители, ръководители на нашия живот, наши вседневни наставници и напътственици. /10 май 1997/

СЪДЪРЖАНИЕ

ЖИВАТА ВОДА (НЕДЕЛЯ НА САМАРЯНКАТА)

Днешното литургийно евангелие ни предава беседата на Христос със самарянката (Йоан 4:4-42). Тук, както и на много други места в Новия Завет, се говори за Самария и жителите ѝ. Кой и какви са всъщност самаряните?

След смъртта на цар Соломон еврейското царство се разделило на две: Юдейско царство, което включвало само две племена – Юдиното и Вениаминовото; и Израилско (Израелско) царство, включващо останалите десет племена. Столица на първото останал гр. Йерусалим, а израилтяните си избрали за столица гр. Самария в едноименната област. Когато асирийският цар Салманасар покорил Израилското царство, той откарал жителите му в плен, а на тяхно място поселил езичници, които се смесили с останалите тук евреи и започнали да наричат себе си самаряни. Приемайки юдаизма, те си останали полуезичници, тъй като не забравяли и своите стари божества. Юдеите презирали самаряните повече от езичниците и нямали с тях никакви контакти, а самаряните им отвърждали със същото.

Затова именно учениците се учудили, виждайки Христос да общува със самарянка, а още повече, че Той разговаря с жена. Източните нрави не разрешавали това.

Иисус обаче разговарял с нея по-сърдечно и задушевно, отколкото с първенците и народните старей, съобщил ѝ дълбоки религиозни истини и дори ѝ разкрил, че Той е чаканият Месия – нещо, което не правел пред високомерните юдеи.

С това Спасителят иска да ни каже, че Словото Божие не е само за избрани в интелектуално или друго отношение люде, а за всички, които са готови да го слушат и приемат. Освен това Той ни дава пример, че не трябва да търсим непременно голяма аудитория за нашето благовестие, защото спечелването дори и на една душа е голямо постижение.

В беседата си със самарянката Иисус говорил за *жива вода*, от която, ако човек пие, не ожаднява.

Живата вода, която Спасителят предлагал на самарянката, а и на всеки духовно жаден човек, е Божията благодат. Човек има смъртно тяло и безсмъртна душа. Тялото се храни с произведения на земята, а душата може да се храни само с духовна храна и питие, тоест истинното Слово Божие и благодат, които ни дава Христос. Тях всеки християнин получава още при своето Кръщение и Миропомазване, а по-сетне през живота си чрез светото Причастие и чрез останалите тайнства, както и при всяко свое молитвено и съсредоточено присъствие на богослуженията.

Изворът, от който черпим тази **жива** вода, никога не пресъхва. Без вода земята се превръща в пустиня; духът пък умира тогава, когато остане неутолена жаждата му по извора – Бога, от който е излязъл и към който се връща (Екл. 12:7). Разликата между физическия и духовния извор е тази, че духовният никога не пресъхва. Изсъхва и загива обаче човешката душа, която не пие от Него. Сега, когато ни мъчи водният режим* (От ноември 1994 г. до юни 1995 а. София беше на много строг воден режим -Б.ред.), ние си даваме сметка какво богатство е водата и колко пагубна е нейната липса. А душите си сами сме обрекли на много по-продължителен и тежък режим, лишавайки ги доброволно от живата вода на Божията благодат.

Човешкият дух по силата на своята природа естествено копнее и жадува за тази вечна, жива вода, която извира непрекъснато от Божия Дух, от вечния Извор на живота. Но много хора се опитват да задоволят тази жажда с неща, които не могат да я утолят – слава, известност, богатство, успех. Достигайки ги, те остават все така неудовлетворени. Това е така, защото не са задоволили

жаждата на своите души, които се стремят към Бога, както растенията търсят светлината. И този стремеж без религиозна грамотност и култура си остава неосъзнат и незадоволен.

В заключение бих пожелал всички ние да изпитваме духовната жажда, която е изпитвала онази самарянка. Като нея да утоляваме тази жажда с благодатното и Вечно живо Христово слово и като нея сами да станем извори на жива вода, тоест разпространители и благовестници на вярата. /21 май 1995/

СЪДЪРЖАНИЕ

БЛАГОДАТНИТЕ ДАРОВЕ НА СВЕТИЯ ДУХ (ПЕТДЕСЕТНИЦА)

На днешния ден, петдесети след Възкресението на Спасителя, св. Църква чества едно Велико и славно събитие – слизането на Светия Дух над апостолите. Този празник всъщност е рожденият ден на Христовата Църква. Той се нарича Петдесетница, а още *„Ден на Пресвета Троица“*, понеже слизането на Светия Дух е дело на безкрайна милост от страна на Трите Божии Лица: Бог Отец, Бог Син и Бог Дух Свети.

Забелязахте ли как внезапно, само за ден-два се раззелениха дърветата тази година? Държани от студа до късно безлистни и безплодни, те изведнъж, оживотворени от рязкото затопляне, се облякоха в нежна, буйна и нетърпелива зеленина и влязоха в красотата, благоуханието и многоплодието на пролетта и лятото.

Често пъти и ние, хората, приличаме на дърветата, които люлеят голи клони, но не дават плодове и сянка. Оплетени във всекидневните си земни залисии и стремежи, сковани от плътските си желания и човешки слабости, а понякога и *болни от липса на сърдечност и любов*, ние оставаме неспособни да влезем в истинския, духовния живот, който вибрира край нас. Ние сме заключили сетивата си за тези нежни и чисти трептения и не можем нито да ги усетим, нито да им отговорим.

Ала понякога, сякаш под въздействието на невидима и мощна сила, ние осезаемо се променяме и ставаме като че ли други хора. Зеленината на

човечността покрива мъртвите до вчера клони на пресметливостта и егоизма ни, а в душите ни разцъфтяват пролетните цветя на добротата и състраданието.

Какво е станало с нас? Откъде е тази промяна?

За вярващия отговорът е прост и лесен. Ние сме докоснати от Божествения Дух, душите ни са озарени от Неговата животворна сила и волите ни са насочени от земното и плътското към възвишеното и духовното. Или с други думи, ние сме получили частица от благодатните дарове на Светия Дух. Тези благодатни дарове, които Иисус дарява на нас, земно родените хора, за да ни направи небесни жители; дарява ги на егоисти и грешници, за да ги направи светци и добро-творци; дарява ги на насилници и грабители, за да станат смирени и милосърдни слуги на Бога и хората. Иисус ни дарява с даровете на Духа, за да ни обогати с любов, радост и мир, с дълго търпение, благодат и милосърдие, с вяра, кротост и въздържание (Гал. 5:22,23). Дава ни ги, за да ни направи човеци и така да познаем истинското щастие.

Иисус ни дава даровете на Духа, за да ни направи Свои, защото, по думите на апостола, „ако някой няма духа на Христа, той не е Христов” (Римл. 8:9). А Христовият Дух превръща всичко в Божи дар за нас, човеците.

Хората винаги са се нуждаели от Светия Божи Дух, както за своя обикновен живот, така и за своето спасение. Нуждаем се от Него и ние днес, и то може би по-силно от всякога. Защото Той именно е Духът на истината – Христовата истина, която може да ни направи свободни (Йоан 8:32). Затова нека заедно с цялата Православна църква коленопреклонно да се помолим Светият Дух да слезе и върху нас, за да бъдем и ние богато обдарени с даровете Му. И имайки това богатство, да го даряваме на всички около нас. /14 юни 1997/

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

ВЕЛИКАТА РЕКА НА БОЖИЯТА БЛАГОДАТ (СВЕТИ ДУХ)

Навсякъде в света реките носят красота, благодат и живот. Няма друг символ след слънцето, който да е свързан така пряко и красноречиво с раждането и поддържането на живота, както водните потоци, реките и въобще водата. А това съвсем не е случайно, защото без вода животът наистина е немислим. Край

бреговете на реките всъщност е съсредоточен целият живот на земята. Край тях са се ширнали ливадите и нивята, край тях са се извисили вековните гори, край тях има поминък, плодородие и веселие. Нещо повече, поречията на големите реки от древността и до днес са били люлки на цели цивилизации, просъществували хилядолетия. Ние не бихме могли да си представим Индия и нейната древна култура без реките Инд и Ганг, Асирия и Вавилония без реките Тигър и Ефрат, древен Египет без реката Нил...

Но днес искам да насоча вниманието ви към една друга река, несравнено по-могъща и живописна от вече споменатите. Тази река не тече в никоя определена страна на планетата и човек няма да я намери на никоя карта. Но тя носи живот и сила на всички хора по земята и нейните животворни струи оросяват просторите на цялата човешка действителност. Това е реката на Божията благодат, която извира от Светия Дух, тече в св. Църква и оросява и пои търсещите Бога души.

Край тази благодатна река, в която текат даровете на Светия Дух, ние сме започнали своя духовен живот, приемайки светите тайнства Кръщение и Миропомазване. Защото именно чрез невидимото, но реално действие на Светия Дух кръщелната вода става баня за нов живот, а обикновеният елемент (олиото) се превръща в носител на здраве и живот; защото чрез действието на същия този Дух хлябът и виното стават Тяло и Кръв Христови за наше спасение, а брачните връзки се превръщат във велико тайнство, което освещава сърцето, живота и семейството. Чрез тези дивни и животворни дарове нашите естествени Божии дарби се избистрят, проявяват, обогатяват и извисяват, превръщайки се в *свръхестествени дарования*. Така познанието става прозрение, знанието-боговиждане, предвиждането- пророчество, съзерцанието – богообщение; молитвата става жива беседа на човешкото сърце с Бога, съчувствието се превръща в любов, дарбата на словото – в благовестие; така става с всички човешки дарби, колкото и незначителни да са те на пръв поглед.

Като човек, сам почувствал и преживял животворното действие на Божията благодат, св. Ефрем Сириец, поет, композитор, проповедник, живял през IV в., ни е оставил колкото поетични, толкова и проникновени молитви към Бога да му дарува благодатните сили на Светия Дух: „Поръси и моето сърце с росата на Твоята благодат, благи Човеколюбче! Както засятата земя, ако не падне достатъчно дъжд, не може да произрасте своите растения, така и моето сърце, без Твоята благодат, не може да изнесе това, що е благоугодно на Тебе, и да

принесе плод на правда. Ето – продължава светецът -дъждът храни растенията и дървесата се увенчават с разнообразни цветове; нека и росата на Твоята благодат да просвети моя ум и да украси сърцето ми с цветята на умиленето, смиренето, любовта и търпението!”

Ала св. Ефрем не пропуска да отбележи, че благодатта идва и озарява само *чистите сърца*. Ето защо първа наша грижа като християни е да пазим чисти сърцата си.

„Ние всякога сме разсеяни и слаби, завистливи и лукави -пише св. Ефрем в своя „Псалтир” – често мислим един за друг лошо, занимаваме се с лукави помисли и винаги, като в някоя тиня, сме потопени в нечисти помисли. По тази причина, когато благодатта дохожда да ни посети, като срещне в сърцата ни зловонието на нечистите помисли, веднага отстъпва, ненамирайки възможност да влезе и да обитава в нас, както това желае; и все пак тя оставя в сърцето една светоносна сладостна следа, по която човек познава, че благодатта го е посетила, но не е могла да остане, и ако той иска, поведен от това сладостно озарение, може да я потърси сам”.

„*Може да я потърси сам*” Нека поведени от това сладостно озарение и тръгвайки по тази *светоносна следа*, която всеки може да намери в душата си, с усърдие и плам непрестанно да търсим животворящия Дух Свети. Защото без него не можем нито добре да вярваме, нито добре да се молим, нито добре да постъпваме, нито добре да живеем. Които нямат Светия Дух, стъпват на хлъзгав и опасен път – той ще ги помами към тресавището на заблудите и лъжеученията. Истините на вярата не могат да бъдат разбрани и постигнати без съдействието на Дух Свети. Единствено чрез Него ние вникваме в тях.

Тъй че ако искаме да имаме правилна, твърда и дълбока вяра, вяра, която спасява, която се превръща в живот и ражда живот, нека се молим на Светия Дух да дойде и да се всели в нас. Ако искаме нашата молитва да бъде искрена и сърдечна, ако искаме всяко наше действие и усилие да роди добри плодове, ако искаме да бъдем творчески личности – творчески в доброто, красивото и любовта, – нека се молим лъчезарието на Светия Дух да озари душите ни, за да не бъдат те като неплодна пустиня: „Царю Небесни, Утешителю, Душе на истината, Който Си навсякъде и Всичко изпълваш, съкровище на благата и Подателю на живота! Дойди и се всели в нас, очисти ни от всяка сквернота и

спаси, Благ, душите ни.” Амин.

8 юни 1998 – Произнесена в храма „Света Троица” – Б.ред.

СЪДЪРЖАНИЕ

НЕУМЕСТЕН СРАМ

(НЕДЕЛЯ НА ВСИЧКИ СВЕТИИ)

Всеки, който признае Мене пред човеците, ще притая и Аз него пред Моя Отец Небесен; а който се отрече от Мене пред човеците, и Аз ще се отрека от него пред Моя Отец Небесен. (Мат. 10:32,33)

Наскоро една студентка сподели с мен, че ѝ е трудно да говори за вярата си в Христа пред своите връстници – изпитвала голямо неудобство и дори срам, ако се наложи да обяснява защо вярва и в какво вярва, не знаела какво да отговори на критичните и иронични бележки на някои от своите колеги и приятели.

За жалост това съвсем не е единичен случай. Много вярващи, особено по-младите, се боят да кажат, че са християни. Ако се поведе разговор на религиозни теми и се чуят нападки срещу вярата, Църквата и Бога, те остават мълчаливи слушатели, а понякога дори дават вид, че това съвсем не ги интересува. Ако седнат да се нахранят, те се стесняват да се прекръстят, за да не издадат вярата си и да не им се присмеят или да ги сметнат за изостанали или преждевременно остарели чудаци. Понякога се смеят даже на нецензурни анекдоти за духовниците и църковния живот.

Естествено, това не са истински християни. Истинският християнин не се бои и не се срамува да изповядва вярата си открито – винаги и при всички обстоятелства. В това, че си религиозно вярващ, няма нищо срамно. Тъкмо напротив, вярата е най-висшето проявление на човешкия дух и прави човека силен, целеустремен, искрен и почтен. В редиците на най-големите учени, писатели, композитори и художници, в плеядата от човешки гении от всички времена и епохи безбожниците и безверниците са много редки изключения. Истински вярващи в Бога са били например Нютон и Айнщайн, Ломоносов и Дарвин, Юго и Достоевски, Сенкевич и Гогол, Бах и Шуберт, Микеланджело и Рубльов ... Но никой от тези велики мъже не е дори и помислял да скрива вярата си. А големият руски физиолог академик И. П. Павлов дори и в

условията на кървавия сталински режим е имал в института си параклис, за да може редовно и пълноценно да се моли.

Ако някой трябва да изпитва неудобство или да се срамува за нещо, това са по-скоро войнстващите, агресивните атеисти, защото позицията им от всички гледни точки е несъстоятелна. Те отричат нещо, което не познават, отричат съществуването на Бога, без да привеждат доказателства. А самите те твърдо вярват... в своето неверие. Нима това не е абсурд?! ...

Днес е Неделя на всички светии – на тези безброй знайни и незнайни мъже, жени и деца, не само открито изповядвали своята вяра в Христа, но и намерили сили заради нея да се отрекат от света и от хилядите неща, които той така изкусително предлага; намерили сили заради вярата си да понесат нечувани мъчения и издевателства и подпечатали принадлежността си към Христа с кръвта и живота си.

От нас – слава Богу! – не се искат подобни подвизи. Но нека поне изпълним достойно и малкото, което се очаква от нас. А то е да бъдем християни не само по име, а и по дела, открито, спокойно и смело да изповядваме християнската си вяра. Защото откритата изповед е проповед – тя е призив към нашите ближни да се вслушат в думите на Спасителя и да се вгледат в делата Му, които и сега даряват утеха, живот и спасение на света. Така ние, всеки според силите си, ставаме съработници Христови и признавайки Спасителя пред човеците, записваме имената си в книгата на живота. /21 юни 1997/

СЪДЪРЖАНИЕ

НАШИТЕ МОЛИТВЕНИ ЗАСТЪПНИЦИ (НЕДЕЛЯ НА ВСИЧКИ БЪЛГАРСКИ СВЕТИИ)

Лутайки се тревожно в безпорядъка, мизерията и мрака на жалкото си съществуване и изнервени от изтощителната и ставаща все по-непосилна борба за насъщния” - в пряк и преносен смисъл, – не ни остава време да помислим за нравствената разруха, която съсипва обществото ни. А тя е много по-страшна от финансово-икономическата. Защото руши и погубва душите ни, защото ломи и затрива българския дух, който е корен и сърцевина на нашата народност и основа на държавата ни, градена с толкова битки, жертви и лишения.

„Без Мене не можете да вършите нищо” (Йоан 15:5) – е казал Христос. И това важи за всички и за всичко. Всяко дело, замислено и вършено без Бога или против Бога, е обречено на провал. И горко на тия, които са дръзнали да отхвърлят Божието име и Божията подкрепа в своите начинания! Провалът им е неминуем, а последиците горчиви и страшни. Всички страни от т. нар. Източен блок начело със Съветския съюз, които издигнаха за свое знаме атеизма, а богоборството и омразата превърнаха в същност на своята идеология, сега агонизират, ранени смъртоносно от собствените си безумия и сатанизъм. Някои впрочем се отърсват от безбожната мерзост и запустение, обръщат се към светлината, идеща от изконните и непреходни човешки ценности и уверено тръгват към нея. Но не и ние, българите. Водени от слепи водачи, които *сами си избрахме*, ние се сгромолясахме в пропастта. Защото, по думите на Христос, когато слепец слепеца води, и двамата падат в ямата (срв. Лука 6:39).

Защо се случи това? Нима малко светлина и далновидност ни дадоха св. цар Борис Покръстител, светите Солунски братя и техните ученици и следовници, та загубихме *духовното си зрение* само за 50 години? Нима малко вяра и молитвеност вляха в душите ни преп. Йоан Рилски, св. Иларион Мъгленски, св. Евтимий Търновски и плеядата още велики мъже и подвижници, та така бързо забравихме *пътя към храма и Бога!* Нима подвизите на св. Николай Софийски, св. Злата Мъгленска и хилядите мъченици, дали живота си за вяра и род, не бяха достатъчни, за да възпламенят трайно в сърцата ни вярата и родолюбието? Защо така бързо, само за няколко десетилетия, този свещен огън на вярата и любовта към българското беше стъпкан и почти загасен?

В София няма храм и паметник на св. цар Борис Покръстител, но най-големият храм в България носи името на не български светец; няма паметник на хан Аспарух, основателя на Българската държава, но над столицата ни зловещо стърчи паметникът на чужда армия окупаторка. Защо бяха хилядите жертви в името на отечеството, защо толкова учени и свети мъже отдадоха сили и живот, за да очовечат и облагородят народа ни? Нима за да се превърне той в безличен, деморализирай и уморен от лъжи и грабежи електорат?

Разбира се, не! И хиляди пъти не!

Затова днес, когато честваме паметта на всички български светии, на всички знайни и незнайни синове и дъщери, посветили живота си в служба на Бога и

България, нека си припомним техните завети, борби и дела, несломимата им вяра, несекваща надежда и жертвена любов. Нека почерпим сили от подвизите им и да не забравяме, че *те стоят пред Божия престол и неспирно се молят за нас*. Да не забравяме, че отечеството ни е било и в по-тежко положение, но по молитвите на свидните ни български светии, с труда и вярата на техните верни чада и последователи и по Божията воля е възкръсвало за нов живот. Ще възкръсне и сега! /15 юни 1996/

СЪДЪРЖАНИЕ

МИЗЕРИЯ И ДУХОВНОСТ

(III НЕДЕЛЯ СЛЕД ПЕТДЕСЕТНИЦА)

Не думайте: какво да ядем или какво да пием, или какво да облечем!? (Мат. 6:31)

Тези думи са част от бележитата Проповед на планината, която Спасителят произнесъл пред хилядно множество. В нея Той убедително и проникновено разкрил същността на Своего божествено учение. Проповедта е наситена с ярки и завладяващи примери, с богооткровени истини. От всички тях избрах за коментар и размисъл именно тази, тъй като тя, отнесена към стремително растящата мизерия на днешния ни ден, изглежда на пръв поглед нелепа и абсурдна.

И тъй: „Не се грижете и не думайте: какво да ядем или какво да пием, или какво да облечем?” За да разберем дълбокия и скрит смисъл на тези думи, трябва да погледнем заключителния стих на евангелското четиво. А той гласи: „Първом търсете царството на Бога и Неговата правда и всичко това -храна, пиетие и облекло – ще Ви се придаде” (Мат. 6:33).

В живота на човека има две основни ценности – материална и духовна, които съответстват на неговите две природи – тялото и душата. В кръга на едната ценност са земните блага: храна, вода, облекло, слънце, въздух и пр., без които тялото не може да съществува. В кръга на другата ценност са небесните блага, без които душата също не може да живее: вяра, надежда, любов, правда, мир и радост в Бога. Тази чисто духовна ценност Христос нарича Царство Божие, подчертавайки изрично, че тя стои *по-високо* от материалната. Именно поради това тя трябва да бъде търсена и постигната най-напред. Намерим ли я, другата,

материалната, се придава естествено на хората. Ако първом търсим Царството на Бога и Неговата правда, тогава необходимите за живота ни блага ще дойдат като естествена последица от онова високо духовно равнище, което животът ще има, ако бъде изграден върху евангелските принципи.

Марксистко-ленинският възглед за живота и света е коренно противоположен. За материалистите няма Бог, няма и душа, следователно всички грижи и усилия трябва да бъдат насочени към задоволяване на телесните потребности. Но станат ли материалните блага не средство за живеене, а единствена цел в живота, това неминуемо превръща хората в идолопоклонници. Кланяйки се на идола *материално благополучие на всяка цена*, в душите им закипват отровните страсти алчност и жестокост, омраза и ненавист. Дава се път на пъклени замисли, на подлостта, лицемерието, измамата и лъжата. Лишен от своята *единствено здрава основа* - духовните ценности – животът започва да се руши и за всички става ясно, че истерично пропагандираният комунистически рай е всъщност адът, възцарил се на земята. Защото ако човек приеме Бога и търси най-напред Неговата правда, Бог няма да го лиши и от материалните блага. Но ако отхвърли Бога и се устреми единствено към тях, *човек изгубва всичко...*

Жертви и участници в едно десетилетно сатанинско безумие, днес ние сме изправени пред унизителната принуда да се борим за физическото си оцеляване. Христос, естествено, не иска от нас да изоставим грижите за тялото, което е храм на Светия Дух, а иска да ни внуши простата и велика истина, че най-добре ще се погрижим за тялото, ако удовлетворим първо потребностите на душата. Нека в тези тежки дни, борейки се с тревога за насъщния, се опитаме въпреки всичко да съхраним надеждата и достойнството си. И да не забравяме Божията грижа за нас и за света. „Защото – казва Господ - дори ако жена забрави кърмачето си, аз няма да те забравя” (Ис. 49:15).

22 юни 1996

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

ПЛЕВЕЛИТЕ НА ЗЛОТО

(IV НЕДЕЛЯ СЛЕД ПЕТДЕСЕТНИЦА)

В мрачните години на комунистическо езичество, на принудително безбожие и груб материализъм повечето от нас, по-възрастните, почти напълно бяха

забравили *пътя към храма*, а по-младите дори не го и знаеха. Обрасъл с тръните на забраните и потулен с идолите на лъженауката и псевдоморала, по него минаваха само най-смелите, за които вярата в Бога и нейното изповядване бяха по-скъпи от облагите в тоя свят.

След промяната в края на 1989 година ние, сякаш събудени от кошмарен сън, си спомнихме, че има храм и вяра, че има нравственост и добродетели, и че пътя до тях трябва да измине всеки един от нас и обществото като цяло. Но едва тръгнахме по този път на спасението, ние с горчивина трябваше да установим колко много са препятствията по него, колко упорити и трайни са плевелите на злото, спъващи не само стъпките ни, но и пуснали жилави корени дълбоко в душите ни; трябваше да осъзнаем колко трудно е в мрака на заблудите да държим вярната посока и колко още светлина ни трябва, за да прогоним този мрак и да намерим истината.

С рецидивите на старото изкривено мислене, с *лъжливите представи за добро и зло* продължаваме да се срещаме едва ли не всеки Божи ден. Допустимо ли е например да се спори по това, дали да се върне на собственика ѝ откраднатата вещ, или не? По такъв въпрос спор въобще не може да има; осмата Божия заповед е пределно ясна: „Не кради!“ Следователно всякакви уговорки, че дадена вещ е национална светиня и че трябва да бъде в България, за да е достойнство на всички са не само неуместни – те са просто неморални. Връщането на откраднатото е единственият начин да изкупим донякъде вината си. А това, че крадецът се е ползвал с държавно покровителство, с нищо не променя нещата – то е само отежняващо вината обстоятелство и красноречиво свидетелство за безнравствеността на властниците и на цялата система.

Друг поразителен факт е дискусията около отварянето на досиетата. Не може да се върви напред с нечистия товар на миналото; не можем в новия и чист дом, в които искаме да превърнем родината си, да домъкнем старите проядени мебели, мръсното бельо и вонящите парцали; не можем да градим отношения на доверие, яснота и братство, ако не прочистим зловонията на подозренията, отровата на страха и изнудването. Защото това са оръжията на злото и ако продължаваме да ги мъкнем със себе си, винаги и навсякъде животът ни ще бъде все така близо до ада. Но въпреки всички убедителни доводи и аргументи, въпреки добрия и успешен пример на другите държави, сходни нам по съдба, все така настойчиво и безсрамно се чуват гласове, които се опитват да ни убедят, че досиетата не бива да се отварят, тъй като това щяло да навреди на

националната сигурност. Що за довод е това? Тъкмо обратното! Именно животът в мрак и неизвестност, в лъжи и подозрения, в страх и заблуди подкопава сигурността на държавата и на всеки един от нас, а не светлината, прозрачността, истината и доверието.

Ние искаме да изградим едно свободно общество, а истината е тази, която ще ни направи свободни (срв. Йоан 8:32); искаме да живеем пълноценен, осмислен и одухотворен от възвишени идеи и цели живот, а светлината, и то Христовата светлина, е единственото условие за такъв живот. Защото Сам Спасителят казва: „Аз съм светлината на света; който Ме последва, той не ще ходи в мрака, а ще има светлината на живота” (Йоан 8:12). Точно тази животворна светлина искат да ни отнемат тези, които сами са чеда на мрака, та да продължаваме да се лутаме в тъмнината и те да продължават да властват над нас. „Но ето – казва пророк Исайя, – Господ излиза от жилището Си да накаже жителите земни за тяхното беззаконие, и земята ще открие погълнатата от нея кръв и вече няма да скрие своите убити” (Ис. 26:21).

Ние вече не сме същите хора. Въпреки трудностите и колебанията ние сме поели *по пътя към храма*. Защото Христос е с нас и смелост облъхва душите ни от Неговите думи: „И тъй, не бойте се от тях: защото няма нищо скрито, което да се не открие, и тайно, което да се не узнае” (Мат. 10:26).

12 юли 1997

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪПРОСЪТ НА ВЪПРОСИТЕ

(V НЕДЕЛЯ СЛЕД ПЕТДЕСЕТНИЦА)

Често пъти, когато четем или слушаме Словото Божие, ние сякаш плуваме по повърхността на морето, без да си даваме сметка за неописуемата красота и несметните богатства, които крият неговите дълбини. Улавяйки смисъла на текста, ние оставаме на повърхността на идеите, вложени в него, без да се опитваме да се потопим по-дълбоко в тях, да ги обхванем и разберем в цялата им мъдрост и красота. А евангелските, пък и изобщо библейските текстове, са както пределно кратки, съдържани и пестеливи, така са и необикновено дълбоки по смисъл, плътно наситени с душеспасителни истини.

Да вземем за пример днешното евангелско четиво. Св. евангелист Матей, който е очевидец на събитието, с пределна лаконичност, само в седем стиха (Мат. 8:28-34), ни разказва за изцелението на двамата гергесински бесновати. Преминавайки на другия бряг на Генисаретското езеро, в страната Гергесинска, Христос бил срещнат от двама хванати от бяс, които живеели в гробищата и които били тъй свирепи, че никой не смее да минава оттам. Като видели Господа Иисуса, те завикали: „Какво имаш Ти с нас, Иисусе, Сине Божий? Нима си дошъл да ни мъчиш преди време?”

И бесовете Го замолили, ако ги изгони, да им разреши да влязат в стадото свине, което пасяло в далечината. Иисус им разрешил, бесовете излезли от страдалците, влезли в стадото и то, освирепяло, се сурнало по стръмнината и се издавило в езерото. Известени за случилото се от ужасените свинари, жителите на града излезли да посрещнат Иисуса и като Го видели, започнали да Го молят да си отиде от тях. Спасителят така и сторил, качил се безмълвно на един кораб и се върнал обратно в Капернаум.

От този кратък разказ ние узнаваме, че Христос по чудесен начин, тоест чрез чудо, е изцелил двамата бесновати; че това изцеление причинило материални загуби на местните жители и те, уплашени, помолили Господа Иисуса да си отиде от тях, което Той и сторил.

Мнозина от вас непременно са забелязали, че за същото събитие разказват и евангелистите Марк (5:1-20) и Лука (8:26-39). Но те говорят за един бесноват и наричат страната Гадаринска, а не Гергесинска. Повърхностният и скептичен читател веднага би намерил повод при това несъответствие да се усъмни в истинността на разказаното. Ала за какво всъщност става дума? Твърде логично е предположението, че бесноватите са били наистина двама, но особено опасен и свиреп вероятно е бил само единият от тях. И точно за него са счели за нужно да ни разкажат евангелистите Марк и Лука – той е доминирал в двойката, а другият (навярно) е бил напълно зависим от него. (Впрочем само по този начин те са могли да живеят и да ходят заедно.) А Гадара и Гергеса са два съседни града от т. нар. Десетоградие, които отстояли на 6-7 км един от друг. Спасителят дошъл в тяхната околност, която с еднакво основание би могла да бъде наречена както Гадаринска, тъй и Гергесинска.

Знаем, че мнозина от нашите съвременници – между които и лекари, и психолози – не вярват в съществуването на зли духове и изобщо в нищо

свръхестествено. Според тях двамата бесновати са боледували от особен вид умопомрачение, наречено демономания, при което болните само си въобразяват, че са обсебени от зли духове или бесове. Ако лекарят се престори, че им вярва, твърдят тези отрицатели, и чрез словесни внушения и други манипулации започне да действа върху въображението им, има голяма вероятност болният да се освободи от внушенията си и от своята въображаема болест. Ала нашият случай съвсем не е такъв. Бесноватите, особено единият, проявявали страшна, нечовешка сила и свирепост и без да са виждали и чували за Иисуса, назовават Го по име и Го наричат Син Божи. А и ако нямаше бесове в двамата страдалци, какво би накарало кротко пасящото в далечината стадо да се хвърли в езерото и да се издави? Според някои тълкуватели Христос навярно е допуснал това, за да убеди садукееите, които говорели, както и съвременните скептици, че „няма ни ангел, ни дух” (Деян 23:7-8), понеже не могат да се Видят; Спасителят им представил така видимо доказателство за съществуването на зли духове, за да нямат те, пък и всички по-сетнешни отрицатели, оправдание за своето неверие.

Това чудо, като изключим изсушаването на безплодната смоковница (Мат. 21:18-20), е единственото, при което Спасителят нанесъл вреда на чужда собственост. Невярващите и тук биха побързали да възразят: защо Христос е отстъпил на демоните и е причинил зло на хората?

Отговорът е: защото е искал да ги изпита. А това изпитание има дълбок нравствен смисъл.

Какво всъщност става? До идването на Христос има двама нещастници, които нечовешки страдат, измъчвани от обсебилите ги зли духове. Те са загубили най-ценното, което човек има – загубили са душите си, тоест загубили са себе си. А човешката душа, както знаем от думите на Спасителя, е по-ценна от целия свят (срв. Марк 8:36-37).

С тяхното изцеление и с погубването на стадото Христос спасява душите им и пренася страданието им почти върху всички жители на оня град, като същевременно го трансформира в една сравнително неголяма материална загуба. Пред гергесинци по един недвусмислен и драматичен начин е поставен въпросът: двама ли да страдат по един ужасен и непоносим начин, или страданието да се подели между всички и така, намалено стократно, по същество да бъде премахнато? С това чудо Христос изправя гергесинци пред

собствената им съвест, то е проверка на тяхното състрадание и съчувствие, то е изпитание на тяхната любов. Излекувани са двама страдалци, спасени са две човешки души, като всяко семейство е „заплатило” за това изцеление по 2-3 свине.

Готови ли били гергесинци да платят тази цена? Ни най-малко. Те не успели да надмогнат огорчението от загубата. Оказали се неспособни да влязат в голямата радост на излекуваните, че са намерили най-сетне себе си, което пък показва колко безчувствени са били и към техните страдания.

С това Свое чудо Христос сякаш иска да каже: ето, към това съм дошъл да ви призова – към състрадание и любов един към друг; ето, това искам от вас – да надмогнете егоизма си, да започнете да гледате на чуждата болка като на своя, да вземете върху си част от нея и така, поделяйки я по братски, да я лекувате; ето, такива искам да бъдете – да не търсите само своето си (I Кор. 10:24; 13:5), да понасяте един другиму теготите (Гал. 6:2) или, казано по-просто, да се обичате.

В това е мъдростта, дълбокият смисъл на този кратък и простичък евангелски разказ. Слушайки го, ние, естествено, се възмуцаваме от душевната грубост и безчувствието на жителите на оная страна. Ала за да бъдем справедливи, трябва да насочим възмущението си не само към тях, но и към самите себе си.

Помислете добре: не ни ли поставя ежедневно многоликият и пъстър живот в положението на гергесинци? Не срещаме ли на всяка крачка страдащи и изпаднали в беда хора, на които можем да помогнем? И правим ли го – всеки според силите си? Или сме се скрили зад солидните решетки на егоизма си и състраданието ни намира израз само в словесни излияния? Христос е сред нас всеки ден и час и с надежда се вира в душите ни- с надежда да зърне в тях истинско съчувствие и обич, способност да видим и усетим чуждата болка и готовност да я споделим, за да облекчим страданието на брата си. Как постъпваме ние?

Гергесинци, смутени и уплашени, помолили Господа Иисуса да си отиде от тях и да ги остави да живеят, както си знаят. Но те били духовно невежи и непросветени хора, живеещи в глуха и отдалечена провинция; те не били и чували за Христа и не били готови за изпитанието, пред което ги изправил Той.

А ние? Как постъпваме ние, образованите и цивилизовани християни в зората на XXI век, приемници и носители на двайсетвековната християнска традиция? Ето въпросът, който трябва да си зададем и на който всеки сам честно, самокритично и по съвест трябва да си отговори. Защото това е въпрос от първостепенна важност, това е *Въпрос на Въпросите*, тъй като от неговия отговор зависи не друго, а спасението на душите ни. /12 юли 1998 -Произнесена в храма „Света Троица” – Б.ред./

СЪДЪРЖАНИЕ

ЗА КЛЕВЕТАТА И ЗЛОРЕЧИЕТО (VII НЕДЕЛЯ СЛЕД ПЕТДЕСЕТНИЦА)

Мнозина са паднали от остър меч, но не толкоз, колкото са паднали от [зъл] език. (Сир. 28:21)

Всеобщата ни склонност да говорим повече, отколкото трябва, и зложелателството, което се таи дълбоко в душите ни, са породили в мнозина от нас греховния навик да клюкарстваме, да говорим лошо за другите и да ги клеветим. Едва ли има човек, който да не се е поддал на изкушението да изпее своята „Ария на клеветата”, па макар и на четири очи или пред тесен кръг слушатели. Клюките, недоброжелателните подмятания и изобщо *злоречието* - това са пикантните подправки, които „подслаждат” почти всеки разговор. И колкото по-неприятни, недостойни и омерзителни са „фактите”, които се разнасят за другите, с толкова по-голямо удоволствие те се разказват и слушат.

С притъпени духовни сетива, безгрижни и нехайни към чистотата на живота си, ние сме склонни да омаловажаваме много от греховете и порочните си навици и да ги приемаме за нещо колкото естествено, толкова и невинно. „Да – разсъждават повечето от нас, – убийството е ужасен грях; насилието, пиянството, алчността и пр. са също така пагубни. Но какво лошо има в това, да споделиш с приятели, че Х е спечелил конкурса по нечестен начин? Нали това съвсем поверително ми го каза V, а на него може да му се вярва...”

И така, без угризения и задръжки, макар и понякога с уговорката „не знаа доколко е вярно”, ние клюкарстваме и злословим или с охота даваме ухо на клюките, което е същото и не си даваме сметка, че злоречието е тежък грях; то

изобличава и самите нас в това, което говорим за другите; то е и лично признание за злоба и непочтеност.

Клеветата и злоречието всъщност са духовно убийство. Чрез тях погубваме доброто име на ближния, градено години и десетилетия с честен и почтен живот. Каквото и да направи оклеветеният в своя защита, той трудно би могъл да възстанови погубеното, защото ние с желание говорим и слушаме лошото за другите, но доброто приемаме винаги с неохота и недоверие. Св. Ефрем Сириец с право нарича злоречивия безжалостен и немилосърден братоубиец, пълен със злоба и ненавист.

За съжаление злослови се не само в лични разговори, злословия ще прочетем и по страниците на вестниците, ще ги чуем по радиото и телевизията, ще ги чуем в светските салони и заведенията, а зловонието им се разнася дори и в църквите...

Какво да направим, как да се избавим от този грозен и порочен навик? Първо, трябва да осъзнаем колко тежък грях е злоречието. След това да се откажем категорично и завинаги да говорим лошо за другите, защото тези, които разнасят клеветите, не са по-добри от техните съчинители. И накрая, да откажем изобщо да слушаме злословия – така няма да станем съучастници на злоречивия и няма да поощрим злословието му с интереса си. Наглед това не са толкова трудни изисквания, ала този порок така дълбоко се е вкоренил в душите ни, че ще ни трябват продължителни усилия, за да се освободим от него. Но резултатът си струва труда. Защото, по думите на св. Ефрем Сириец, „който не е осквернил уши и език с лоши думи, такъв е изпълнен с лекарството на любовта. Който не осквернява устата си със злоречие, такъв благоухае с плодовете на Светия Дух; затова наистина блажен и пак ще кажа, преблажен е онзи, който е запазил себе си от злоречие”. /2 август 1997/

СЪДЪРЖАНИЕ

ЧУДЕСАТА

(VIII НЕДЕЛЯ СЛЕД ПЕТДЕСЕТНИЦА)

В борбата си срещу религията и Църквата глашатаята на безбожието, безсилни да приведат сериозни аргументи, прибегваха твърде често до лъжи и клевети. Едно от основните им лъжливи внушения беше, че религията противоречи на

науката, че в науката всичко е доказано от опита, а религията сее заблуди и нейните истини не са нищо повече от митове, съчинени от мистици с болнаво въображение. Противопоставяйки науката и вярата, пропагандаторите на атеизма се позоваваха на „антинаучността на вярата в чудеса”, като изтъкваха, че никой трезво мислещ човек не би могъл да приеме чудесата за реални факти.

Наистина в Библията се говори за чудеса. Това са събития, които предизвикват удивление сред очевидците и свидетелстват за *особената намеса на Бога* в живота на хората и в историята на творението изобщо. Но да се твърди, че те противоречат по някакъв начин на коя и да е наука, е колкото невярно, толкова и недобросъвестно. Нали ние, вярващите в тях, винаги изрично сме подчертавали тяхната необичайност и свръхестественост. Никога не сме отричали и наличието на закони в света. Ние обаче вярваме, че над законите стои Законодател, Който понякога разкрива присъствието си и по друг, необикновен начин. За искрено вярващия не са нужни чудеса, за да поддържат вярата му. Той вижда Бога именно в естествения ред на нещата, в тяхната удивителна и чудна целесъобразност. Според блаж. Августин „целият свят е чудо, по-голямо и по-прекрасно от всичко, с което той е изпълнен”. За древните хора Бог се разкрива в чудото, а в по-сетнешните епохи Той се разкрива в природата – не там, където няма закон, тоест в чудесата, а именно там, където *има* закон.

Чудото е само един от пътищата на Божието откровение. Този път е краен и радикален и затова е твърде рядък. Все пак каквато и алергия да предизвиква у безбожниците споменаването на чудото, тя, по думите на дякон Андрей Кураев, не може да подкопае фундаменталния факт, че „както религията; така и науката могат да се изграждат само на основата на доверие към *известяването*, че зад света на видимите за нас феномени се крие някаква реалност от идеално разумен порядък”.

В евангелското четиво тази неделя също се говори за едно голямо чудо. Търсейки отдых и покой, Иисус и учениците Му преминали на североизточния бряг на Генисаретското море. Но хората, които ги следвали, заобиколили по суша и отново ги намерили. „смили се над тях Иисус – разказва евангелистът – понеже бяха като овци, които нямат пастир, и захвана да ги поучава много” (Марк 6:34). Времето напреднало и тъй като хората, улисани да търсят и слушат Господа Иисуса, не носели със себе си храна, Христос благословил петте хляба и

двете риби, които имали учениците Му, и с тях нахранил петхилядното множество, а с остатъците от рибите и къшеите хляб напълнили 12 коша...

Нахранените по чудесен (чрез чудо) начин хора не били тръгнали след Христос, за да търсят храна. Те Го последвали в това пусто и отдалечено място, за да бъдат близо до Него, да се насладят на чудното Му слово, да намерят утеха и надежда, да получат изцеление на телесните си и душевни страдания. Но като търсели духовна храна, те получили и телесна, защото Бог никога не изоставя тези, които Го следват. Бог ще направи за нас и невъзможното, за да ни даде всичко, от което се нуждаем. Нека помним това. Нека го помним винаги, когато се готвим да загърбим Спасителя и да пренебрегнем духовните си потребности заради уж неотложните си материални нужди. Нека да търсим винаги и преди всичко близост и единение с Господа, защото Той е изворът на всяко благо – и духовно, и материално. /9 август 1997/

СЪДЪРЖАНИЕ

ЗА ДА НЕ ПОГЪЛНЕ МРАКЪТ ПОРИВИТЕ НА ДУХА (IX НЕДЕЛЯ СЛЕД ПЕТДЕСЕТНИЦА)

Спомняте ли си благоговейната радост и детското нетърпение, с които пристъпихме в Божия храм, след като комунистите снеха обсадата си от него? Спомняте ли си трепета, който ни обзе, когато се докоснахме до неизразимо богатия и тайнствен свят на Църквата и пред нас се разкриха необятните полета на вярата? Спомняте ли си смирението и смущението, които изпълваха сърцата ни, когато приемахме късното си кръщение и свещеникът слагаше върху челата ни печата на Светия Дух?

Сега, няколко години по-късно, когато цъфтежът на първите трепети и възбуждения е отминал, редно е да видим какви са плодовете му: искрена и трайна вяра или съмнения и неувереност; твърдо намерение да градим живота си според истините на християнската вяра или разочарование и нерешителност?

Различни са причините, които насочват стъпките на хората към Църквата, и всеки прекрочва църковния праг, воден от различни подбуди. Един е привлечен от красотата, благостта и дълбочината на Христовото слово, друг – от атмосферата на храма, сгрята от молитвеното пеене, трети – от иконописата,

разкриваща пред взора светлината и безкрая на небесните селения. В основата на всичко обаче е изконният копнеж на душата по Бога и по Божията истина.

Ала озовавайки се в храма и опознавайки отблизо църковната действителност, вярващият постепенно изживява първоначалното очарование и в сърцето му настъпва известно охлаждане. Причина за това могат да бъдат не винаги вдъхновената служба на свещеника или недостигът на сърдечност и топлина в отношението му към пасомите, или равнодушието, а дори и грубостта на някои от църковно служителите и пр. Сблъсквайки се с някои от отрицателните страни на църковния живот, неукрепналият християнин преживява сериозен стрес – той е обхванат от съмнения и *вярата му е сериозно разколебана*. Това е един много важен и, бих казал, съдбовен момент в духовния живот на всеки вярващ.

Какво трябва да направим, за да го преодолеем?

В евангелския откъс, който се чете на литургията тази неделя, се разказва за едно чудно и както винаги дълбоко поучително събитие (Мат. 14:22-34). След нахранването на петхилядното множество с пет хляба и две риби Христос наредил на учениците си да отплават на другия бряг на Генисаретското море. Обаче корабът трудно пътувал поради насрещен вятър. В този момент те видели, че някакъв човек ходи по водата и се приближава към тях. Учениците извикали от ужас, но в отговор чули познатия и благ глас на Иисус: „Дерзайте! Аз съм, не бойте се!” „Господи, ако си Ти – отговорил апостол Петър, – позволи ми да дойда при Тебе по водата.” „Дойди” – рекъл Иисус. И апостол Петър излязъл от кораба и тръгнал по водата към Господа Иисуса. Но като се видял обкръжен от вълните и усетил морската бездна под себе си, уплашил се и почнал да потъва. „Господи, избави ме!” – уплашено извикал той. Иисус веднага прострял ръка, хванал го и му казал: „Маловерецо, защо се усъмни?” И щом влезли в кораба, вятърът утихнал...

Не са ли и тези изгубили силата на първите си пориви и смутени във вярата си християни като ходещия по водата апостол Петър? Обхванат от маловерие, той започнал да потъва. Трудности край нас винаги е имало и занапред ще има не по-малко; много неща ще ни пречат и смущават не само в духовния ни живот, но и в трудния ни път към духовното възраждане и материално благополучие. Мнозина ще искат да ни обезкуражат и отслабят вярата ни, за да потънем в морето на апатията и унинието. Ние обаче не трябва да губим вяра и смелост,

не бива да позволяваме на странични фактори, колкото и смущаващи да са понякога, да ни отклонят от пътя ни. И да помним, че именно за нас са думите Христови: „Дерзайте! Аз съм, не бойте се!“ /16 август 1997/

СЪДЪРЖАНИЕ

ГЛАШАТАИ НА ЗЛОТО

Пазете се от лъжливите пророци, които дохождат при Вас в овча кожа, а отвътре са вълци грабители. (Мат. 7:15)

Когато преди около месец чествахме паметта на св. пророк Илия, стана дума за същността на пророческото служение и за особената мисия на пророците като Божии избраници и вестители на волята Божия на земята. Трябва обаче да припомним, че освен пророци винаги е имало и *лъжепророци* - те именно са изричали не словата Божии, а лъжите сатанински, те именно са сочели не пътя на истината, а кривите пътеки на гибелта и покварата.

За тези глашатаи на злото се сещам не случайно. В последно време почти не минава ден, без да чуем отнякъде или да прочетем по страниците на вестниците злоещите предсказания на тези лъжливи съвременни касандри. Явно някои бързат да стъпчат кълновете на надеждата, преди да са избуяли и пуснали по-дълбоки корени в душата на обезверения и обезнадежден българин. Запевът беше подхванат от няколко солисти – провалили се политици и компрометирани личности – и постепенно бе подет от целия голям и многолюден хор на вестителите на злото. Колко много се оказаха зложелателите между нас и колко жалко е, че те наистина са толкова много! А за да придадат някаква мистичност на злоещите си прокоби, за да омаят и убедят религиозно неграмотните и лековерни души, те включиха в недостойната си игра разни екстрасенси, гадатели и ясновидци, използваха и покойната Ванга, като точно сега ни припомним, че тя още през 1995 г. била предсказала колко тежка и размирна щяла да бъде есента на настоящата година.

Уж предупредителни и добронамерени, тези предсказания звучат твърде заплашително и зложелателно. Подобни твърдения ваят буквално отвсякъде и измерени на квадратен метър, вероятно са по-обилни от валежите, които наводниха Средна и Западна Европа. Ала там водите ще се оттекат, докато тези

внушения ще се просмучат в съзнанието на хората, за да тровят дните им, да убиват надеждите и да парализират волите им. Защото безпокойството и тревогата убиват живота. Човек, който се безпокои и се страхува, е бездеен и апатичен, той просто стои, мисли и се тревожи, а спокойният и увереният действа и се бори.

Колко недостойно, колко коварно, колко зловредно е всичко това! Нима тези хора наистина желаят гибелта на всички, само и само те да са на кормилото, па макар и на един разбит и опустошен от самите тях кораб? Нима не искат да видят как отечеството ни възкръсва от мрака и как усмивките се връщат по лицата на хората? Нима не искат да видят родината отново разцъфтяла и благодатна, на която да се радват и самите те? Колкото и странно, колкото и ужасно да е това, трябва да признаем, че те наистина не го желаят.

Какво да правим?

Първо – не бива да им вярваме и да се поддаваме на внушенията им. Защото да им повярваме, значи да им станем съмишленици, а те и без това ще направят всичко, за да се сбъднат злите им прокоби. И второ- да действаме! Действието, мотивирано с вяра и подкрепено с надежда, е най-добрата противоотрова срещу тревогата и унинието.

На път сме да излезем от много дълбок и тъмен кладенец. Бог ще благослови усилията ни, ако вярваме в Него и в себе си, и ще посрами ония, които искат да сеят ветрове, за да пожънат бури. /23 август 1997/

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

МИЛОСЪРДИЕ И ЖЕСТОКОСЪРДИЕ (XI НЕДЕЛЯ СЛЕД ПЕТДЕСЕТНИЦА)

Прощавайте и простени ще бъдете! (Лука 6:37)

В човешкото сърце като в своеобразен духовен реактор се раждат и протичат различни нравствени процеси, които определят и осмислят поведението на човека. Нашите постъпки винаги носят своя качествен знак – те са или добри, или лоши. Ала нюансите в човешкия характер са неизброими, ето защо никой от нас не е само добър или само лош. Доброто и злото преливат и се смесват в

помислите и делата ни подобно на бистрите и мътните струи във водите на една река. И тъй като изворот е един – човешкото сърце, добрите помисли и постъпки ние отдаваме на милосърдието си, а злите – на жестокосърдието си.

Тайната на истинския християнски живот се състои във връзката ни с Бога и нашето отношение към ближните. Бог ни е дал всичко, Той просто ни е окъпал в Своята любов и щедрост. На Него ние дължим живота си, от Него са всичките ни сили и способности, земни и небесни блага. Но Бог ни облива непрекъснато и със Своята всепрощаваща милост, със Своего велико снисхождение и дълготърпение. Най-великото чудо, което Той върши всеки ден и час, това е Неговата прошка. С милосърдието Си Бог прощава и изтрива милионите наши греховни задължения.

Ала щом получаваме от Бога милост и прошка, трябва и ние да бъдем милостиви към другите. Ние сме призвани към *богу уподобяване* и милосърдието е първата добродетел, към която трябва особено усърдно да се стремим. Божията милост непрекъснато струи към нас, но ако ние сами не станем нейни проводници, ако приемайки я, не я насочим към другите, и ние се лишаваме от нея. Не можем да получаваме обичта на небето, ако не обикнем човеците на земята. Без обич към ближните ние прекъсваме веригата и чудното електричество на Божията милост няма да стопли и нашите души.

Тази идея Иисус Христос онагледява в притчата за милостивия цар и немилостивия слуга. Един цар решил да разчисти сметките със слугите си. Довели при него едного, който му дължал 10 000 таланта- огромна и всъщност неизплатима сума. Тъй като не можел да върне дълга си, слугата се примолил за милост и търпение. И царят се смилил- вместо да го продаде в робство заедно с цялото му семейство, той му опростил дълга и го пуснал. Не така постъпил обаче слугата с един от своите приятели, който му дължал нищожната сума от сто динари. Въпреки молбите на длъжника за отсрочка слугата го хвърлил в тъмница. Царят узнал за случилото се, извикал отново слугата и му рекъл: „Рабе лукави, аз ти простих целия оня дълг, защото ми се примоли; не трябваше ли и ти да се смилиш над другаря си, както и аз се смилих над тебе?” (Мат. 18:32-33). И като се разгневил, царят го предал на мъчители, докато изплати дълга си. „Тъй и Моят Отец Небесен ще стори с вас – завършва Спасителят, – ако всеки от вас не прости от сърце прегрешенията на брата си” (Мат. 18:35).

Съзнателно или не, ние грешим ежечасно. Затова и в Господната молитва „Отче наш” ние всекидневно се молим: „... и прости нам дълговете ни” (Мат. 6:12), тоест „прости нам греховете ни” (Лука 11:4). Ала молейки се за прошка и снизхождение, ние сами не прощаваме, оставаме злопапетни и коравосърдечни, забравяйки сякаш продължението на молитвата: „... както и ние прощаваме на нашите длъжници”. Нека вниквайки дълбоко в смисъла на тези думи и в поуката от днешната евангелска притча, да прощаваме от сърце на съгрешилите спрямо нас, като помним, че с каквато мярка мерим, с такава : ще ни се отмери (Мат. 7:2).

30 август 1997

СЪДЪРЖАНИЕ

С ВЯРА И НАДЕЖДА ЗА БЪГАРИЯ (ЗА СЪЕДИНЕНИЕТО)*

* Съединението на Княжество България и Източна Румелия (6.1X.1885 г.) - Б.ред.

Пътувайки из някоя от нашите планини и любувайки се на красотите й, навярно сте забелязали на какви невероятни, стръмни и сякаш невъзможни за живот места са поникнали и израсли някои дървета. Сред голите скали, издигащи се отвесно към небето, тръгнали да растат първоначално не нагоре, а встрани, тези истински чудеса на растителния свят постепенно издигат ствол към слънцето и се възправят все по-здрави и дръзки – като истински символи на всепобедната жажда за живот. Успели да промушат корени в скалните пукнатини, те растат и удивляват всички с чудното си появяване, с местоположението си, с волята си за живот и с жизнената си сила, победила камъка и невъзможните условия.

Естествено, да се живее така е колкото трудно, толкова и опасно. Влагата много често е оскъдна, а ветровете шибат безмилостно, защото наоколо няма други дървета, които да правят завет. Оцеляването на такова място е истинско чудо. Някоя голяма буря току изпочупи клоните, понякога може почти да изкърти ствола, но идва пролет и от корените тръгва живителна влага, дървото укрепва, отново се раззеленява и пуска нови, още по-здрави клони.

Не прилича ли на такова дръзко и жилаво дърво нашата малка и свидна България, успяла да пусне корени тъкмо върху могъщата и твърда скала, наречена Византия? Допускал ли е някой някога, че малкото ханство, родило се в съседство с такава велика и силна държава, ще оцелее и ще устои на бурите и превратностите на историята, а от огромната империя, простираща се на три континента, ще останат само спомени, паметници и руини? Наистина България е била жестоко прекършвана до корен и за дълги векове е била смятана за мъртва, но те, корените, са оставали живи, животът в тях не е загасвал и дървото на родината ни отново е извисявало ствол и е разтваряло клони под слънцето. Ако се замисли човек по-дълбоко, не би могъл да си обясни погиването на двете могъщи империи – Византийската и Османската – и чудното оцеляване на малка България по друг начин освен с Божия промисъл, с Божията Воля и намеса. Защото всичко на този свят става по Божията воля. А тя е блага и премъдра. Бог е благоволил на тази земя да живее нашият народ и да я има нашата България. След като въпреки всички превратности и изпитания, тя още съществува, значи такава е Волята Божия, такъв е Божият промисъл.

Нека да бъдем благодарни за Всичко, което Бог ни е дал, включително и за изпитанията, които ни е пратил за поука. И нека да погледнем уверено към утрешния ден. България наистина е благословена и богохранима страна! Тя отново ще бъде процъфтяваща и уважавана държава. Ала трябва да захвърлим дъждобраните на неверието и скептицизма и да оставим *благодатния дъжд на Духа* да напои душите ни с вяра, надежда и любов. Добродетелите на нашия православен народ все пак са повече и по-силни от недостатъците му. Именно те са го запазили през вековете. Те са дали сили и порив на нашите предци да извършат и такова велико дело като Съединението на България; да го извършат на своя глава и да го защитят, въпреки несъгласието на всички велики сили. Нека се опрем на тези позабравени добродетели, на нашето пословично трудолюбие, на нашата предприемчивост и инстинкт за оцеляване и съграждане, да се прекръстим, да призовем Божието име и да запретнем ръкави. Ако ние направим това, което трябва и както трябва, Бог ще стори останалото. /6 септември 1997/

СЪДЪРЖАНИЕ

СПАСИТЕЛНИЯТ КРЪСТ (КРЪСТОВДЕН)

Едва ли в историята на религиите и в човешката история изобщо има по-възвишен и по-свят символ от Христовия кръст. Кръстното знамение е свършено по своята простота и неотразимо по въздействие. То е така богато на смисъл, идеи и послания, че няма човешка душа, която, осенена от неговата благодатна сила, да не изпита дълбоко вълнение и благоговееен трепет. Кръстът Христов е символ на вярата – на нашата светла вяра в изкупителното дело на Господа Иисуса; той е символ на надеждата – на нашата неугасваща надежда, че ще бъдем спасени чрез изкупителната жертва на Божия Син; кръстът Христов е символ и на любовта -на все прощаващата Божия любов към всички нас, грешните и недостойните.

Как силно въздейства Христовият кръст на всеки, дошъл да потърси Господа и застанал смирено в подножието на нозете Му!

На 14 септември св. Църква празнува Въздвижението на Господния кръст (Кръстовден). Този голям християнски празник е установен в чест на чудното явяване на св. Кръст на император Константин Велики и в чест на намирането на Христовия кръст на Голгота.

Първото събитие станало през октомври 312 г., когато император Константин потеглил с войските си срещу Максенций – един от съуправителите (кесарите) на обширната Римска империя. Константин разполагал с по-малобройна армия и чувствал, че с тези сили няма да може да победи своя съперник и да завземе Рим. Той ясно усещал, че му е нужна Небесната помощ и подкрепа. Езическата религия му била чужда, но не бил още и християнин. А гадателите по вътрешностите на жертвените животни му предвещавали поражение. Обхванат от тревога и съмнения, Константин не знаел как да се помоли за помощ. Ала Бог му открил истината. Привечер, по залез слънце, императорът видял на небето сияещ кръст и надпис „С него побеждавай!”. Това му дало смелост да прехвърли легионите си от Галия в Италия. Същата нощ Сам Господ Иисус Христос се явил насън на Константин и му заповядал да направи знаме, подобно на кръст, както и да начертае кръст върху щитовете и шлемовете на войниците. С тези войници християни той разбрал смисъла на виденията и изпълнил всичко. Окуражен по този свръхестествен начин, Константин смело влязъл в битката и с 25-хилядната си армия разбил Максенций, който разполагал със 170 хиляди пехотинци и 18 хиляди конници, а можел да разчита и на укрепления Рим. Тази победа направила силно впечатление на езичниците,

тъй като от всяка гледна точка била невъзможна и по безспорен начин сочала личната намеса на християнския Бог.

Намирането на самия Христов кръст се дължи на императрица Елена, майката на император Константин. Тя приела християнската вяра преди своя син. Отишла в Палестина, за да види страната, в която живял и страдал Спасителят. Там се погрижила да бъдат издигнати храмове по местата, осветени от евангелските събития. Но императрица Елена пожелала най-вече да открие истинския Кръст, на който бил разпънат Спасителят.

След дълги издирвания на хълма Голгота били намерени три кръста, зарити в земята. Но не се знаело кой точно бил Христовият. Накрая решили да докоснат последователно до кръстовете тежко болен човек. И при третия кръст той получил изцеление. А после по същия начин бил възкресен и мъртвец. Така не останало никакво съмнение, че това именно е Кръстът на Спасителя. Йерусалимският архиепископ Макарий застанал на специално издигнато място и въздигнал Кръста високо, та целият народ да го види и да му се поклони. След това го раздвижил на всички посоки...

Християнските празници не са само едно просто възпроизвеждане на отминали събития от живота на Църквата. Възпоменаването на тези събития цели да ни въведе в същината на празника, изразяваща дълбоките истини на нашата вяра и произлизащия от нея светоглед. Празникът Въздвижение на Господния кръст разкрива именно основата на християнското световъзприемане – значението на Кръста както за отделния вярващ, така и за цялата Църква.

Да не забравяме, че християнството е преди всичко стоене пред Кръста Христов, защото преди тържеството на победата стои пътят към Голгота. Преди да се влезе в радостта на Възкресението, трябва да се премине през изкупителните страдания.

Нека се поклоним от сърце на светия и животворящ Кръст на Христа и всеотдайно да му служим като вечна и непреходна истина, която никой никога не може да отмени и отрече. /14 септември 1996/

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

ЗЕМНИТЕ БЛАГА И ГРИЖИТЕ ЗА ДУШАТА

(НЕДЕЛЯ СЛЕД КРЪСТОВДЕН)

Според християнската антропология човекът е дихотомно или двусъставно същество – той се състои от тяло и душа. В акта на сътворяването на човека се различават две Божии действия: създаване тялото на човека от пръст, тоест от съдържащите се в земната кора елементи; одушевяване на сътвореното тяло от Бога с диханието на живота. „И създаде Бог човека от земна пръст – четем в книга “Битие”, – и вдъхна в лицето му дихание за живот; и стана човекът жива душа” (Бит. 2:7). Този текст ясно свидетелства за наличието на две природи у човека: телесна, или физическа – човешкото тяло; и духовна – човешката душа.

Тялото е неповторимата, индивидуална, видима форма на човека.

Християнската религия не отрича огромната ценност на човешкото тяло. Св. апостол Павел му отрежда важната функция да бъде „храм на Светия Дух” (I Кор. 6:19). Никой няма основание да занемарява, изтощава или погубва произволно този дар от Бога (I Кор. 3:17). Наш дълг е да се грижим за прехраната, облеклото и хигиената на своето тяло. Тук е уместно да припомним и препоръката на А. П. Чехов: „В човека всичко трябва да бъде прекрасно: и лицето, и облеклото, и душата, и мислите”.

Но грижейки се за тялото си, ние твърде често превръщаме тези грижи в похоти и забравяме, че душата ни също има своите духовни потребности и също се нуждае от непрекъснати грижи и внимание. Още повече че за разлика от тялото, което е материално, временно и смъртно, тя е нематериална, вечна и безсмъртна. Душата, по думите на д-р Хърбърт Локиер, е „централната част на човека, оста на неговата малка вселена”. Тя е съвкупност от онези сили и способности, които дават представа за човешката личност. Подобно на Триединния Бог душата е духовна субстанция, състояща се от разум, чувства и воля. По своята духовна същност единствено тя е способна да се издигне над временното и тленното и да се приближи към Бога. Личностният живот на човека не е нищо друго освен разкриване на неговите душевни сили.

И затова толкова по-непонятно, тъжно и страшно е, че ние почти не разбираме или забравяме достойнствата на нашата безсмъртна душа. Към тялото ни са насочени всичките ни мисли и грижи от сутрин до вечер. Често пъти тези грижи се израждат в един непрекъснат ламтеж за придобиване и консумиране на все повече и повече материални блага и придобивки. Осигурили подслона и

препитанието си, мнозина не спират дотук, а искат да се подсигурят с още нещо – по-голямо жилище, по-скъпа кола, повече и по-разкошни дрехи. Имането събужда жажда за още и още, човек неусетно става роб на алчността и на имането си и напълно забравя за душата си – това най-драгоценно Божие творение, образ на Божията слава и величие.

Колко тъжна и горчива е участта на такива хора! Някои от тях ще бъдат изправени пред органите на правосъдието и заставени да върнат незаконно придобитото. Ала не това е най-страшното за тях. Много по-страшно е, че те са опустошили и погубили душите си. И когато се явят пред неизбежното за всички Божие правосъдие, ще се окаже, че те са ограбили непоправимо и невъзвратно самите себе си. „Защото каква полза за човека – пита Иисус, – ако придобие цял свят, а повреди на душата си? Или какъв откуп ще даде човек за душата си?” (Марк 8:36-37). Откупът за душата – това са добрите дела. Тях трябва да събираме ревниво, с тях да богатеем. Те са нашето единствено съкровище, с което ще минем в отвъдния свят и ще се представим пред Бога.
/20 септември 1997/

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

НАЧАЛО НА СПАСЕНИЕТО

(1 НЕДЕЛЯ СЛЕД НЕДЕЛЯ ПОДИР ВЪЗДВИЖЕНИЕ)

Иди си от мене. Господи, понеже аз съм грешен човек. (Лука 5:8)

Евангелският откъс, който се чете на литургията тази неделя, е от св. Лука – 5 гл., 1 до 11 стих. В него евангелистът ни разказва за необикновения риболов на Симон, Йоан и Яков и за призоваването им да тръгнат след Христос и да станат Негови ученици.

Един ранен предобед рибарите Симон, бъдещият апостол Петър, и Зеведеевите синове, братята Яков и Йоан, седели на брега на Генисаретското езеро /наричано още и Генисаретско море. Известно е също като Галилейско (Тивериадско) езеро или море – Б.ред./ и плавели мрежите си. Те били прекарвали напрегната нощ, но не могли да хванат нищо. В това време до тях се приближил Иисус, следван от множество народ, който се притискал до Него, жаден да чуе словото Му. Спасителят влязъл в кораба на Симон и го помолил да отплува малко от брега, за да може, като проповядва, всички да Го чуват и

разбират. Щом свършил словото Си, Иисус се обърнал към Симон и му рекъл: „Отплувай към дълбокото и хвърлете мрежите си за ловитба!” „Наставниче – почтително отвърнал Симон, – цяла нощ се мъчихме и нищо не уловихме; но по Твоята дума ще хвърля мрежата.” Така и сторили. И хванали толкова много риба, че мрежата им се раздрала, и напълнили и двата кораба тъй, че щели да потънат. Като видели това, всички били потресени и ужасени, а Симон паднал пред коленете Иисусови и рекъл: „Иди си от мене, Господи, понеже аз съм грешен човек”.

Защо Симон е помолил Господа Иисуса да си отиде? Нима не е бил зарадван от пребогатия улов? Нали от продажбата на рибата би могъл да си купи нова мрежа или нов кораб и да разшири предприятието си? Не, той бил развълнуван от съвсем други мисли! Той бил поразен от чудото и почувствал, и разбрал, че тук се е намесил сам Бог. Той усетил с цялото си същество, че до него стои не обикновен човек, а Божествен Пратеник.

Когато човек се изправи пред Божието лице, той неминуемо си дава сметка за своята греховност и поквара – пред Божието величие и ослепителна чистота се чувства като най-дребното и окаяно земно същество. Не че Симон-Петър бил някакъв голям грешник, напротив, той всякога се стараел да живее благочестиво. Но както в светлината на слънчевия лъч виждаме, че в наглед чистата стая плуват хиляди пращинки, така Божията светлина разкрива и в най-благочестивия живот много нечистота и греховност. И Симон с право бил разтърсен от дън душа. Той се почувствал недостоеен да има пред себе си по-дълго време като гост Божествения Спасител. Ужас обзел по същата причина и всички останали.

Няма човек, който да се е родил и да не е съгрешил. От Словото Божие и от собствен опит знаем, че всички сме грешни. Ала не всички съзнаваме и признаваме това. А началото на човешкото спасение започва от момента, в който признаем и искрено изповядаме своята греховност. Злото в живота ни – и в личния, и в обществения – идва оттам, че всички търсим грехове и грешки у другите, а не в себе си. Виним се и се обвиняваме, хулим се и се клеветим, забравяйки или отричайки ожесточено, че коренът на всяко зло се крие в собственото ни сърце. Но за да усетим и приемем тази истина, трябва да се приближим до Бога. И в светлината на Неговата святост и съвършенство да осъзнаем собствената си нищожност и посредственост. И в момента, в който ги осъзнаем и признаем, да паднем пред нозете Иисусови с думите на Симон-

Петър. А Христос ще ни каже: „Вървете след мене” (Мат. 4:19). Това е Неговият кротък призив. Дали ще тръгнем след Него като апостолите, или ще останем на брега на собствената си самонадеяност и гордост зависи от нас самите. Дано Бог ни даде сили да направим добрия избор. /21 септември 1996/

СЪДЪРЖАНИЕ

ТЪЖНАТА УЧАСТ НА БОГОБОРЦИТЕ

Скоро след назначаването му за директор на Националната телевизия Иван Гранитски посети патриарх Максим. У мнозина вярващи този факт предизвика радостни очаквания за едно по-широко сътрудничество между телевизията и Българската православна църква в името на духовното просвещение и нравственото очистване на нашия народ. Уви, стана тъкмо обратното! След срещата бяха прекратени преките излъчвания на служби от храмовете, както и предаванията „Хвалите имя Господне” и „За земното и небесното”. Беше уволнен основният екип на направление „Религия”. Така тънкият лъч на благовестието, който едвам просветваше от екрана в духовния мрак на дните ни, беше загасен...

Няма да гадаем кой е вдъхновителят на тази нелепа забрана, кой се опитва отново да положи Истината в гроб и да затвори входа му с гранитен камък. Важен е фактът, че отново се посяга на вярата, на святата православна вяра, на нашата „хубава вяра българска, която както е казано в народната песен, на здравец мирише”.

Вярата! Колко много дава тя на човека! Защото вярата е връзката ни с всемогъщия и вселюбещ Бог, Който е Баща на всички ни. Бог, по думите на стареца Нектарий, е центърът на кръга, а хората са радиусите. Колкото повече се приближаваме към Него чрез вярата, толкова по-близки ставаме един на друг. „Само вярата в Бога прави света нормален и абсолютно цялостен, защото всичко е ориентирано към Бога и само в тази ориентация то придобива своето значение” – пише йеромонах Серафим Роуз в книгата си „Човекът против Бога”. *Човекът против Бога!* – колко тъжно и мъчително е да се говори за това. Защото богоборците са обречени, защото тежка и печална е тяхната участ, ако навреме не осъзнаят безумието си. Човек може да бъде невярващ, но трябва да уважава вярата на другите като тяхно свещено право да имат свой мироглед и да го споделят свободно с всички. Ала да налагаш собственото си неверие на

другите, да бъдеш *войнстващ атеист*, да се опитваш да гасиш пламъка на вярата в сърцата на ближните си, е истинско мракобесие.

Кому пречеха религиозните предавания? Нима Църквата служи на злото или развращава народа? Нали именно тя е облагородила с вярата в Христа всички изкуства – архитектура, живопис, поезия, драма и музика. Нали именно тя ги е прикътала в себе си с една едничка цел – да предаде божествените истини на вярата, надеждата и любовта на хората и да ги направи по-добри и по-човечни.

Богоборството е зла и тъжна участ, то е сатанинско дело. Всички държави и общества, които се опитаха да градят живота си „без Бог, без господар”, се сгромолясаха в ада на разрухата и духовното опустошение – дяволът не би могъл да ги заведе другаде.

Ала ние, вярващите, знаем, че нашият Спасител простря ръце на кръста, за да прегърне и изкупи всички ни. Ние знаем, че светлината на Неговото благовестие е неугасима и истините на Неговото учение са вечни. А новите богоборци, които всъщност са добре познатите стари арогантни атеисти, няма да надделеят над вечните Божии истини! /8 октомври 1995/

СЪДЪРЖАНИЕ

ЛЮБОВТА КЪМ ВРАГОВЕТЕ

(II НЕДЕЛЯ СЛЕД НЕДЕЛЯ ПОДИР ВЪЗДВИЖЕНИЕ)

Обичайте враговете си, добро правете на ония, които ви мразят, благославяйте ония, които ви проклинат, и молете се за ония, които ви пакостят. (Лука 6:27-28)

Любовта е основната християнска добродетел. Тя е алфата и омегата на християнския морал. Любовта придава смисъл, стойност и значение на всички други добродетели. Тя ги стопля и оживотворява тъй, както Бог, Който Сам е любов, сгрива и оживотворява цялата вселена. Християнската любов не е просто добродетел, а същност и сърцевина на всички добродетели. Тя е организиращият принцип на личния и обществен живот, духът, който прониква във всяка област на човешките взаимоотношения. В любовта се сливат всички добродетели, защото ако вярата отваря сърцата ни за Бога, а надеждата ги притегля и приближава към Него, то любовта изпълва сърцата ни

с Него. Да обичаме – ето основната повеля на евангелското благовестие. Това са законът и смисълът на цялото ни битие. Християнската любов не знае синори и изключения, тя е всеобхватна и всепроникваща. Истинският християнин обича родителите и близките си, роднините и приятелите си, обича цветята и животните, обича цялата природа, обича всички.

Обича дори и враговете си!...

„Но вие обичайте враговете си – ни учи Христос – и правете добро, и назаем давайте, без да очаквате нещо; и ще ви бъде наградата голяма, и ще бъдете синове на Всевишния; защото Той е благ и към неблагодарните, и към злите” (Лука 6:35). Явно, Господ Иисус Христос поставя за ръководно начало в живота ни любовта, и то съвършената християнската любов.

Но не иска ли твърде много от нас Спасителят? Да обичаме родителите и роднините си – разбираемо, да обичаме някои от колегите и съседите си е приемливо, но да обичаме тези, които са готови да ни навредят, изглежда невъзможно и дори противоестественно. Защото на сърцето не може да се заповяда и по заповед не се обича. Любовта е спонтанно чувство, а влечението и симпатията към даден човек пламват и се разгарят мимо нашата воля, точно така, както антипатията и неприязънта към тези, от които се възмущаваме.

Естествено, Христос не иска от нас неизпълнимото.

Любовта към враговете не е чувство, тя не е симпатия и привличане. Любовта към враговете е *най-висшето себеотричане*.

Тя включва на първо място отказ да отвърждаме на злото със зло. Най-напред това трябва да опитаме и да постигнем. Каквито и неприятности да ни причиняват враговете ни, да не им отвърждаме със същото. Ала то не значи да не се защитим. Напротив! Но защитата ни не трябва да бъде отмъщение, а недвусмислено и ясно да показва нашата добронамереност и желание за помирение. От християнска гледна точка най-добрата защита срещу злото е да му отвърждаме с добро. „Добро правете на ония, които ви мразят” (Лука 6:27) - изисква от нас Спасителят. Това всъщност е следващият, по-високият етап на любовта към враговете. Той се постига много трудно, защото изисква победа над самите себе си, потискане и трансформиране на спонтанно избликналите

чувства. Затова именно любовта към враговете е нашето най-висше нравствено задължение.

Да обича враговете си може само онзи, който е победил първия и най-голям свой враг – себе си, самолюбието си. Любовта към враговете е пробен камък за християнина, от нея зависи да бъдем християни или не. Тя е белег на нашето съвършенство в Христа. Ако мразим и ненавиждаме враговете си, ако им отвръщаме със зло и ненавист, ако не намерим сили да им простим и да се помирим с тях, значи, изобщо не сме разбрали Спасителя и нямаме нищо общо с Него. А Той не само ни даде такава заповед, но и я изпълни. Последният пример, когато Иисус се молеше за Своите мъчители на кръста, е изпълнението именно на тая заповед.

Нека този последен Негов пример бъде първи в живота ни. /28 септември 1996/

СЪДЪРЖАНИЕ

ЧУДОТО В НАИН

(III НЕДЕЛЯ СЛЕД НЕДЕЛЯ ПОДИР ВЪЗДВИЖЕНИЕ)

Ако има нещо сигурно в нашия земен живот, то е, че един ден всички ще умрем. Такъв е безпощадният закон на смъртта. А той гласи, че всичко, което се ражда и живее на земята, трябва да умре. От този закон повечето хора се ужасяват.

Но какво представлява смъртта, тази злокобна гостенка, с която всеки човек един ден неизбежно се среща? Материалистите смятат, че смъртта е абсолютен край на човешката личност. Тъй като човек според тях е само материя, сбор от химични елементи, след прекратяване на физиологичните функции личността бива унищожена безвъзвратно.

Не така гледаме на смъртта ние, вярващите християни. Тя според Словото Божие представлява разрушаване на единството между материалния и духовния елемент, от които е изграден човекът; тя е изход, врата, проход, през който човешката душа минава, напускайки този и отивайки в отвъдния свят; тя е един вид заминаване, отпътуване, отплаване на душата към вечността.

Тъжен и безутешен е материалистическият възглед за смъртта. Християнският пък, напротив, е озарен от светла надежда. Защото ние вярваме, че когато

оковите, свързващи ни със земята, се разкъсат, ще отидем не в нищото, а ще се насочим към отвъдния бряг на вечността.

Португалският мореплавател Вашко да Гама, стигайки най-южната точка на Африка в своето околосветско пътешествие, променил името „Нос на бурите” на нос „Добра Надежда”.

На безбожниците, напускащи земното пристанище, предстои страшно пътешествие сред рифове и бури без добра надежда. Вярващите пък, предаващи своя дух в бащинските ръце на Твореца, достигат точката на *добрата надежда*, зад която се е ширнал необозримият континент на безсмъртието...

Веднъж Спасителят отивал в Галилейския град Наин. С Него вървели учениците Му и голямо множество хора. Когато се приближили до градските порти, видели, че изнасят мъртвец. Той бил едничък син на майка, а тя била вдовица. И много народ от града вървял с нея. Иисус, като видял вдовицата, смилил се над нея и ѝ рекъл: „Не плачи!” След това се приближил и се допрял до носилото. Носачите спрели. А Спасителят рекъл на покойника: „Момко, тебе думам, стани!” Мъртвецът, като се подигнал, седнал и почнал да говори. И Христос го предал на майка му. Тогава страх обзел всички, те славели Бога и казвали: „Велик пророк се издигна между нас и Бог посети Своя народ” (срв. Лука 7:11-16).

Този евангелски разказ ни разкрива всемогъществото на Господа Христа, Който като Бог и Творец на всичко може да върне душата в безжизненото тяло и да го оживотвори. Този разказ ни разкрива също величието на Божието милосърдие и безмерната Му любов към страдащите човеци. „Не плачи!” - казал Спасителят на безутешната вдовица. И в тези думи е събрана цялата сила и дълбочина на божествената утеха, която само Той може да даде. В тези думи се откроява с необикновена красота цялата същност на Неговата мисия на земята. Две думи, в които свети благостта на Господа Иисуса Христа в неизмерима пълнота...

Човешкият свят не познава друга сила, която така би утешила и успокоила покрусените от скръбта души, както истината за възкресението, изразена в тези две думи: „Не плачи!” Над всички злочести жители на земята, които се сблъскват със смъртта, се носи благата вест за възкресението, която започва и свършва с благославящия и успокояващ призив на Спасителя: „Не плачи!” И тези от нас, които имат слух – не само физически, но и духовен, – чуват този

глас. Те знаят Неговата сила и затова скръбта им не е скръб на безкрайно отчаяние, а скръб, каквато изпитват хора, които се разделят с близък човек, тръгнал на далечен път. И този път е път към добрата надежда, към светлината и вечния живот. /5 октомври 1996/

СЪДЪРЖАНИЕ

КАКВОТО ПОСЕЕМ, ТОВА И ЩЕ ПОЖЪНЕМ (IV НЕДЕЛЯ СЛЕД НЕДЕЛЯ ПОДИР ВЪЗДВИЖЕНИЕ)

Всеки човек, всеки един от нас, е сеяч на нивата на живота. Всяка наша дума, всяка наша постъпка, всяко наше дело е семе, което ние волно или неволно пръскаме около себе си и което рано или късно дава своите добри или лоши плодове.

Първите, и затова най-отговорните, сеячи са родителите.

Няма по-благодатна почва за сеитба от чистите и невинни детски души. Децата заедно с майчиното мляко всмукват всичко, което изпълва семейната атмосфера. Те улавят с фотографическа точност всеки поглед, всеки жест и стъпка, всяка дума и движение на своите родители. Това именно са най-важните семена, които падат в детски души, и, давайки своите плодове в различно време и в различна възраст, оформят и изграждат човешката личност. Защото чертите на човешкия характер се коренят в детството и юношеството – те са едни или други в зависимост от това, какво е посято в душата на човека в тази най-важна възраст.

Вторите поред сеячи в човешкия живот са учителите и свещениците. Когато дойдоха на власт, комунистическите управници побързаха да унищожат плодоносните традиции на българското образование и го превърнаха в безогледно и безсъвестно копиране на съветския модел. Вместо семената на християнската нравственост, на добротата, човеколюбието и кротостта в детските души упорито и последователно започнаха да насаждат плевелите на злото, на агресивността, лъжата и жестокостта.

Днес тези плевели избухват гъсти, високи, жилави и давят, задушават крехките стъбълца на доброто и човечността, останали като по чудо живи в гъсталака на покварата. В тези години на духовен мрак и насилствено безбожие учителите

задължително бяха впрегнати в тази сатанинска сеитба. А свещениците не само бяха пропъдени от училището, но и от църковния амвон нямаха право да проповядват редовно и свободно. А нали те, учителите, са умът, а свещениците - съвестта на народа. Тяхната задружна сеитба роди и създаде епохата на националното ни Възраждане, ознаменувано с църковна и политическа свобода...

Сега имаме църковна свобода, ала Църквата ни, умишлено разделена, е тежко болна. Имаме също политическа, но нямаме духовна свобода. Защото семената на злото, посети в душите по времето на детството и юношеството, продължават да ни тровят с горчивите си плодове и ние повече или по-малко оставаме роби на злото, пуснало дълбоки корени в нас.

България се нуждае от ново Възраждане. Кой ще посее благодатните му семена, ако не родителите, учителите и свещениците?

Слава Богу, след дълго лутане и съпротива в училищата, макар и експериментално, се въвежда обучение по религия. Хиляди млади сеячи на благовестието ще хвърлят първите семена на доброто в нежната и рохкава почва на детската душа. Отговорността им е огромна. Защото ако са невнимателни и груби, немарливи и двулични, те така ще отъпчат духовната нива, че после никакви добри семена няма да поникнат в нея.

Дано Бог да благослови труда им, да им даде благодатни сили и вдъхновение, та да посеят добри семена. И дано тези семена паднат не на път, не на камък или между тръни, а на добра земя, та да поникнат здрави и силни и да дадат плод стократен (Лука 8:5-8). /11 октомври 1997/

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

ИКОНОПОЧМТАНИЕТО

(IV НЕДЕЛЯ СЛЕД НЕДЕЛЯ ПОДИР ВЪЗДВИЖЕНИЕ)

(На тази Неделя св. Църква чества паметта на отците от Седмия вселенски събор, на който е било утвърдено иконопочитанието.)

Втората Божия заповед гласи: „Не си прави кумир и никакво изображение на онова, що е горе на небето, що е долу на земята и що е във водата под земята; не

им се кланяй и не им служи.” Както се вижда от обяснението в самата заповед, под кумир или идол се разбира изображението на някоя твар: на небето – небесните светила; на земята – животните и различните одушевени и неодушевени предмети; или във водата – рибите и всички водни животни. На тези твари и на някои техни изображения, превърнати в идоли, древните хора се покланяли и служели вместо на Бога. С тази заповед Бог забранява именно идолопоклонството.

Тази заповед обаче съвсем не забранява да имаме свещени изображения. Сам Бог заповядал на Мойсей да постави в подвижния еврейски храм-шатра, наречен скиния, златни свещени изображения на херувими, и то не къде да е, а на ковчега на Завета, който стоял в Святая Святых, в онази вътрешна най-свята част на скинията, към която народът се обръщал, за да се покланя на Бога (Изм. 25:18-19). В Соломоновия храм също е имало свещени изображения. На вътрешните му стени били изписани и изваяни образи на херувими; такива имало и на вратите на храма, а в Святая Святых били поставени два огромни позлатени херувима (III Цар. 6:23-29). Това е твърде важно да се знае, тъй като тези примери обясняват появата на иконите и иконопочитанието в Православната църква.

Икона е гръцка дума и значи образ, портрет, изображение, олицетворение, отражение в огледало; отражение на нещо, което действително съществува. Иконата не е и не може да бъде едйносъщна, тъждествена на своя първообраз. Едно е иконата, друго е първообразът. Всеки, който отъждествява иконата с изобразеното на нея лице, я отъждествява с идол, а иконопочитанието – с идолопоклонство. И обратно – за всеки, който знае, че иконата и нейният първообраз са различни по същност, въпросът за идолопоклонството изобщо не възниква. И най-непросветеният богомолец не смесва тези неща, както и никой не смята, че снимките на негови близки са самите му близки.

Почитането на светите икони като свещени изображения, припомнящи ни делата на Бога и на светиите, не противоречи на втората Божия заповед. Те са като книги, написани вместо с букви – с образи и предмети. В по-широк смисъл всичко, което разкрива величието на творческата сила на Бога, е един вид икона, символ – това е всъщност цялото творение или например Священото Писание, или богослужението. Човекът също е икона, тоест образ на Бога.

Но въпреки ясното предназначение на иконите като изображения на реално съществуващите първообрази, на които изображения ние отдаваме само почит, а не служение, в началото на VIII в. възникнала иконоборската ерес, чийто идеолог бил византийският император Лъв III Сириец. Православието било подложено на жестоки гонения, а иконите били унищожавани. Със смърт били наказвани всички, които се осмелявали открито да изразяват почитта си към тях. Църквата реагирала своевременно и през 787 г. в гр. Никея бил свикан Седмият вселенски събор. Присъствали около 350 отци. Те формулирали догмата на иконопочитанието със следните думи:

„Ние пазим *без нововъведения* всички [...] установени за нас църковни предания, едно от които е за иконописта. То е съгласно с евангелската проповед и ни служи за уверение в истинското, а не призрачно въплъщение на Бог Слово [...]. Защото когато едни неща се показват чрез други, те несъмнено се усвояват взаимно.

Въз основа на това ние [...] определяме: честните /от църковнославянски – на които се отдава чест, почитаните, светите/ свети икони, нарисувани с бои или направени от мозайка, или от друго, годно за такава работа вещество, да се поставят тъй, както изображението на честния и животворящ Кръст в светите Божии църкви, [...] както иконите на Господа Бога и Спасител наш Иисус Христос и на непорочната владичица наша света Богородица, така също и на всички свети и преподобни мъже. Защото колкото по-често те биват гледани, изобразени на иконите, толкова повече тези, които ги гледат, биват подбуждани да си спомнят и да обичат самите първообрази, да ги почитат с целуване и с благоговейно поклонение – *не с истинското служение, което според нашата вяра подобава само на Божественото естество*, но с такава почит, каквато ние въздаваме на изображението на честния и животворящ Кръст, на светото Евангелие и на други светини [...]. Защото честта, отдавана на образа, се отнася към неговия първообраз и който се покланя на иконата, покланя се на съществото [на личността] на изображения на нея [...].“

Ето защо като почитаме светите икони и мислено устремяваме поглед към изобразените на тях светии, нека подражаваме на делата и вярата им и нека да помним, че това е единственият правилен път към Господа Бога. /12 октомври 1996/

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

ЩЕ ЧУЕМ ЛИ КАМБАНАТА?

(ДЕН НА НАРОДНИТЕ БУДИТЕЛИ)

На 1 ноември, денят на св. Йоан Рилски по стар стил, е празникът на Народните будители. Цялата наша *наистина културна и наистина родолюбива* общественост ще почете паметта на хилядите знайни и незнайни българи, отдали живот и сили за род и отечество. Заедно с празника на всички български светии празникът на Будителите е другата колона, върху която се крепи арката на българската духовност. През тази арка трябва да мине всеки истински родолюбец, за да се поклони пред делата и подвизите на онези, които не пожалиха себе си заради България.

Колко чужди и непонятни са днес тяхната вяра, тяхната всеотдайност и техният идеализъм за повечето от нас, прагматичните и себичните чеда на отиващия си двайсети век. Как стана така, че между тях и нас зейна такава дълбока духовна пропаст? Как възвишените идеали на нашите предци се изродиха в студената пресметливост и цинизма, настанили се в душите ни?

Вярата – ето отговорът на въпроса. Вярата и нейният антипод безверието. Всички те, Будителите народни – и духовници, и миряни, – бяха хора на вярата. Тя сгръвяше и осмисляше делата им, тя им беше опора и двигател, тя беше за тях извор на сили и вдъхновение – вярата и съдържащата се в нея надежда и любов. Само човек с озарена от вярата душа може да свети и да бъде пътеводна звезда, да води и да буди заспалите съвести и чувства. Само той може да се посвети на другите и по примера на своя Господ Иисус Христос дори да се пожертва за тях.

А безверникът е егоист. Защото сланата на неверието погубва кълновете на светлите и чисти пориви, а в опустошената душа на безверника остават само голите клони и тръните на алчността и себелюбието.

Колко са ни нужни днес будители! Как ни липсва светлината на техния безкористен и свят живот! Колко са глухи дните ни без камбания кънтеж на техните завети!

Заглъхнал ли е той завинаги? Не!

Той звучи, макар и отдалеч, все така ясно и призивно. Ала ние не го чуваме, защото сме увлечени в бясна надпревара по измамните пътеки на земното благополучие или сме улисани в жалката борба за оцеляване. Гласът на Будителите извира и ехти от недрата на родната българска земя, но ние сме погълнати от нелепите си дразги и чуваме само собствените си крясъци.

Нека поспрем. Да помълчим. Да си спомним за Народните будители – хилядите светли синове и дъщери на майка България. И спомняйки си за тях, дано чуем гласовете им в сърцата си; дано те събудят доброто и светлото, което дреме в нас. Дано ни вдъхнат сили да последваме примера им. /29 октомври 1996/

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЕЛИКАТА ТАЙНА НА СПАСЕНИЕТО (ЗАДУШНИЦА)

*Аз съм възкресението и животът; който вярва в Мене, и да умре, ще оживее.
И всеки, който живее и вярва в Мене, няма да умре во веки! (Йоан 11:25,26)*

Словото Божие ясно и недвусмислено проповядва вярата в безсмъртието на човешката душа и във възкресението на телата. Ала и днес има много „християни“, които твърдят, че искрено вярват в Бога, но отхвърлят вярата в задгробния живот и възкресението. Подобни твърдения са твърде странни, тъй като и св. Библия, и св. Отци учат: „в това се състои същината на християнската вяра – да очакваш истинския живот след смъртта“ (св. Йоан Златоуст).

Понякога, при полагането на покойника в гроба, ще се намери някой да ми каже: „Дотук сме всички, отче. Това е човешкият живот“. И ако по-късно имам възможност да му кажа, че за безсмъртната душа на покойника тепърва започва истинският, вечният живот, обикновено чувам възражението: „Е, никой не се е върнал оттам, да ни каже как е, та да повярваме“.

На такива думи един светец дава повече от убедителен отговор: „Питат ли те кой е дошъл от онзи свят, отговори: дошъл е не човек, защото не биха му повярвали, но Сам Онзи, Който ще търси сметка за всичко!“

Ала в Своето снизхождение Бог се е погрижил да има и за маловерците доказателства, каквито биха ги удовлетворили. В житията на светиите, за чиято

достоверност и историческа автентичност има достатъчно доказателства, са описани редица случаи на връщане към живота на хора, прекарвали в смъртно състояние десетки часове. Напредването на медицината и усъвършенстването на реанимационните методи също дадоха възможност да бъдат върнати към живота пациенти, преминали границата между живота и смъртта. Разказите на всички са твърде сходни и потвърждават истината, която вярващите знаят от векове. С увереност можем да твърдим, че при днешното си състояние науката по-скоро ни приближава до вярата в безсмъртието на човешката душа и в съществуването на вечен живот, отколкото ни отдалечава от нея.

Великият изобретател Томас Едисон заявил веднъж пред журналисти: „Бъдещият живот след смъртта е моя любима мисъл. За мен тази вяра е не само копнеж на сърцето, но много повече – логически извод на ума. В природата нищо не се губи. Според открития от Роберт Майер принцип за съхраняването на енергията при никакви обстоятелства не може от нещо да стане нищо. Защо би трябвало да е иначе с онази съвкупност от сили, която се нарича душа? Един велик философ сравни смъртта с врата. Тя е едновременно и вход, и изход, край и начало според мястото на наблюдателя... “Аз не гледам с добро око на човека – завършва Едисон, – който ми представя като празна мечта вярата в отвъдното”.

Неверието в безсмъртието на човешката душа и възкресението на мъртвите обезсмисля най-възвишените и ценни качества на човека – съвестта, свободната воля и борбата му за добродетелност. С това неверие се обяснява и безразличното отношение на мнозина към духовния живот. От това, че човек не вярва в безсмъртието на душата си, произлиза скръбният факт, че той почти никак не се грижи за нея. Всички грижи са насочени към тялото, а душата, образът Божи в нас, е забравена.

Бележитият мислител Блез Паскал намира за чудовищно такова нехайство. Той казва: „Подобно нехайство по въпрос, който засяга живо самите тях, безсмъртието ни, цялото ни битие, по-скоро ме ожесточава, отколкото буди съчувствие в мен. Голямо нещастие е да живееш в съмнение, но трябва поне да считаеш за свой неотменен дълг *датърсиш, щом се съмняваш*. Затова, ако някой се съмнява, а не търси, такъв е не само злочест, но и дълбоко се провинява”.

Вярата в безсмъртието на човешката душа и възкресението на мъртвите съставляват същината на онази велика тайна, която ние наричаме тайна на

спасението. Защото без тази вяра и без живот според нейните повели ние ще наследим не вечен и блажен живот, а осъждане и вечни угризения. Нека молим всеблагия и всемилостив Господ Бог да ни дава сили и да ни помага да „пренебрегваме онова, което е мимолетно, и да се грижим за единствено нужното – спасението на нашите души”. /2 ноември 1996/

СЪДЪРЖАНИЕ

МАЙКА НА ВСИЧКИ ПОРОЦИ

Учудващо е колко безразсъдно и лекомислено повечето от нас пилеят своето време – едно от най-ценните неща, които Бог ни е дарил. Дните на човека са преброени – всички знаем това. Ала все пак живеем така, като че ли разполагаме с неограничено време и дните на земния ни живот няма да свършат. А краткият ни земен живот ни е даден от Твореца, за да го използваме за спасението на душите си, тоест за духовно усъвършенстване и израстване, за приближаване до Бога и предвкушане сладостта от Неговата близост. Духовният растеж и богоуподобяването обаче изискват *труд* и *усилия*, а точно тук ние се оказваме неимоверно слаби и безволеви. Защото дълбоко в душите ни се е свил един грях, който е майка на всички пороци. И неговото име е леност.

Леността е смъртен грях, но ние безгрижно я подценяваме и правим много малко, за да я преодолеем. А тя излъчва своята гибелна радиация във всички посоки и на огромно разстояние. И облъчените от нея души твърде бързо вехнат и загиват.

Известно е, че начало на спасението е осъзнаването на собствената ни греховност. Но за да стигнем до такова съзнание, ние трябва да сравняваме себе си не с хората около нас, защото и те са същите грешници, а с единствено Безгрешния – с Господа Иисуса Христа. За да стане възможно едно такова сравнение обаче, трябва основно да се запознаем с Неговата личност и учение. А това изисква усилия. И точно тук се намесва леността. Тя лъстиво ни прошепва, че вместо да отворим Евангелието, по-лесно е да вземем кръстословицата или да включим телевизора. Така ние пропиляваме дни, месеци, години. И се опомняме едва когато ни споходи някое нещастие или смъртта почука на вратата ни. Ала тогава обикновено е вече късно.

Но да предположим все пак, че сме преминали първия етап – придобили сме религиозна грамотност и сме наясно със своето недостойнство. Осъзнавайки своята греховност, ние заедно с това признаваме, че *трябва да се променим*. А всяка промяна изисква големи и продължителни усилия. И тук отново леността изпълзява от тъмния тъгъл на душата ни и измамно ни успокоява, че има време за всичко, че очистването и лекуването на греховните язви е продължителен процес, който по-добре е да започнем в зряла или старческа възраст, за да имаме по-добри изгледи за успех. И ние безгрижно продължаваме да живеем по старому.

От интересна гледна точка разглежда леността световноизвестният американски психиатър Морган Скот Пек. Той определя мързела като единствена пречка за нашия растеж и като *противоположност на любовта*. Тъй като да обичаме, ще рече да разширяваме границите на собственото си аз, а това също изисква усилие. Злото според Пек не е нищо друго освен мързел, стигнал върхната си точка. Той дори отива по-далеч и отъждествява леността с първородния грях: „Първородният грях съществува, това е нашият мързел. Той е съвсем истински. Той живее във всеки от нас... Някои от нас може да са по-малко лениви от други, по така или иначе ние всички донякъде сме мързеливи. Няма значение доколко сме енергични, амбицирани и дори мъдри. Ако наистина се вгледаме в себе си, ще открием, че леността ни се е притаила в някой тъгъл. Това е силата на ентропията вътре в нас, която ни тласка назад и задържа духовното ни развитие”. Очевидно е, макар и с известни уговорки, че и големият съвременен психиатър е стигнал до извода на св. Отци, че именно леността е в основата на всички човешки пороци...

Често пъти, сблъсквайки се с някоя от многобройните и абсурдни неуредици в нашия живот, ние сме готови да обругаем държавата и обществото, в което живеем. Но даваме ли си сметка, че те са такива, каквито ние сме ги изградили; че в това общество, от което всички се възмущаваме, са вградени като гнили нишки точно нашите пороци и недостатъци. Обществото не може да бъде по-добро от отделните личности, които го изграждат. Затова нека отново си припомним старата истина, че всички промени започват от нас самите, от отделния човек. За да тръгнем по пътя на духовното израстване, трябва да преодолеем собствената си леност. Ако се опитаме сериозно да го сторим, можем да бъдем сигурни, че и Бог ще ни дарува Своята благодатна помощ. /9 ноември 1996/

СЪДЪРЖАНИЕ

ЩИТЪТ НА ТЪРПЕНИЕТО

Често ми се случва да разговарям с хора, които, признавайки достойнствата на християнската религия, смятат, че нейните нравствени изисквания са не само неизпълними, но и безнадеждно остарели и несъвместими със съвременните житейски норми. Това неправилно схващане се дължи на слабо и повърхностно познаване на Христовото учение, а понякога и на спекулативно и недоброе съвестно отношение към него. Ето защо не би било излишно да внесем повече яснота по въпроса за характера и същността на християнската етика, като се спрем на една от основните християнски добродетели. Тя е колкото неразбрана и неразбирана, толкова и оспорвана и отричана. Става дума за *търпението*.

Да бъдем търпеливи, ще рече да понасяме спокойно неприятностите и негодите, като винаги се уповаваме на Бога. Ако някой ни каже една обидна дума, да не му отвръщаме с две, защото така ще завъртим спиралата на кавгата. Да бъдем търпеливи, ще рече да овладяваме избухливостта си и да не бързаме да се гневим, когато някой ни наскърби или постъпи несправедливо с нас. Защото гневът помрачава разума и човек изпуска юздите на поведението си. Ала това съвсем не значи да останем безучастни, както погрешно мислят някои. Когато Христос бил на разпит при първосвещеник Анна и един от слугите на последния Го ударил по лицето, Спасителят проявил търпение и сдържаност, но запитал слугата: „Ако говорих зле, докажи злото; ако ли добре – защо Ме биеш?“ (Йоан 18:23). Изобличението в думите на Христос е повече от явно, за да има нужда да го посочваме.

Тогава мнозина биха попитали обаче какво означават Господните думи: „Ако някой ти удари плесница по дясната страна, обърни му и другата“ (Мат. 5:39). Не значи ли това, че Христос изисква от нас да не се противим на злото?

Отговорът е: съвсем не! Спасителят изисква не да се примиряваме със злото, а тъкмо обратно – да воюваме непримиримо с него, да бъдем смели радатели за правда, истина и добро, да не превиваме гръбнак пред силните, а да защитаваме слабите и да им помагаме. Сам Христос през целия си земен живот ни е дал многобройни примери за това. Що се отнася до цитираните Иисусови думи за

дясната и лявата страна, великият старец йеросхимонах Амвросий им дава следното интересно тълкуване.

В еврейския език дясната страна е символ на истината, доброто и правдата, а лявата – на лъжата, злото и несправедливостта. Да те ударят по дясната страна, ще рече да те обидят и обвинят несправедливо, когато истината е на твоя страна. Но ти, ако си прав в момента, обърни и лявата страна, тоест припомни си, че в редица случаи не си бил прав, ала не си удрял или изобличаван и затова понеси спокойно и търпеливо незаслужената в момента нападка...

Особено важно е да се знае, че *търпението е тясно свързано с надеждата*. Истински търпелив може да бъде само този, който се уповава във всичко на Бога и който твърдо вярва, че Бог е силен да ни избави от всяко зло. Търпеливият никога не пада духом, не престава да се бори и не се отчайва, защото знае, че отчаянието е най-големият и тежък грях. Св. Ефрем Сириец пише: „в търпението се крие надеждата... То се разкрива в много добродетели. Търпеливият постига всяка добродетел; в скърбите се радва, в нуждите е спокоен, в изкушенията се възхищава... в работите си е безукорен, в отговорите си – пряк, в изпълнение на обещанията – точен; във всяко дело – добър и бодър. Който е придобил търпение – той е придобил надежда!”

Така че, да бъдем търпеливи, не значи да се примиряваме със злото; не значи да позволяваме да ни лъжат и да се подиграват с нас; не значи да ни манипулират и крадат, да ни насилват и грабят. Да бъдем търпеливи, ще рече спокойно, с твърда и непоколебима вяра в Бога, да вървим неотклонно по пътя на доброто и да бъдем непримирими към злото във всичките му проявления и превъплъщения.

Нека, запазени надеждно с щита на търпението, да направим всичко, което зависи от нас, за да се измъкнем от бездната на моралната и материалната разруха. И да помним с вяра Христовите думи, че „който претърпи докрай, ще бъде спасен” (Мат. 10:22). /7 декември 1996/

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

МИЛОСТ, А НЕ ЖЕРТВА!

(ПРИТЧАТА ЗА МИЛОСТИВИЯ САМАРЯНИН)

Веднъж някакъв законник се опитал да постави Иисус Христос в затруднение, питайки за вечния живот. Спасителят обаче го накарал сам да си отговори с текст от Мойсеевия закон. Изпаднал в конфузно положение, законникът се опитал да се оправдае, като задал нов въпрос – поискал да узнае кой точно му е ближен. вместо отговор Иисус разказал следната притча:

„Един човек слизаше от Йерусалим в Йерихон и налетя на разбойници, които го съблякоха, изпонараниха го и си заминаха, като го оставиха полумъртъв. Случайно един свещеник слизаше по тоя път и като го видя, отмина. Също и един левит, като стигна до същото място, приближи се, погледна и отмина. Един пък самарянин, който пътуваше, дойде до него, видя го и се смили, и като се приближи, превърза му раните, изливайки елей и вино; след това го качи на добичето си, откара го в странноприемницата и се погрижи за него. А на другия ден, като си заминаваше, извади два динария, даде на съдържателя и му рече: „Погрижи се за него и ако похарчиш нещо повече, на връщане аз ще ти заплатя”. И тъй, кой от тези трима ти се вижда да е бил ближен на изпадналия в ръцете на разбойниците? Той отговори: „Оня, който му стори милост”. Тогава Иисус му казва: „Иди и ти прави също така” (Лука 10:30-37).

Както всичко, казано от нашия Божествен Спасител, така и тази притча прелива от мъдрост, истина и любов. Христос не отговаря пряко на въпроса на законника, кой е наш ближен. Но в Своя алегоричен разказ разкрива по един превъзходен начин, че всеки човек и особено този, който е изпаднал в беда, е наш ближен. Не само членовете на нашите семейства, приятелите и колегите ни, не само хората от нашата вяра, националност или раса, а всички човеци по земята са наши близни, наши братя, тъй като всички сме деца на един небесен Баща. Разкривайки ни тази дълбока и ослепителна по своята нравствена красота истина, Христос иска да внуши на законника, а чрез него и на всички нас, че милосърдието е добродетел, колкото възвишена, толкова и необходима. И ако днешният свят е удавен в жестокост и безсърдечие, то е именно поради липсата на милосърдие.

Темата за милосърдието е един от лайтмотивите на Словото Божие, който звучи от всяка страница на Священото Писание. „О, човече, казано ти е що е добро и какво иска от тебе Господ: да работиш справедливо, да обичаш милосърдни дела и смирено да ходиш пред твоя Бог!” – четем в книгата на пророк Михей (Мих. 6:8), писана в далечното старозаветно време. Самото възплъщение, както и цялото земно служение на Христа Спасителя и Неговата изкупителна

саможертва са най-висш акт на божествено милосърдие. Едва ли има друга добродетел, друго нещо на света, от което да се нуждаем толкова много, както от милосърдие. Защото милосърдието не е плод на научно откритие, то не може да се програмира и запише на компютърен диск. То е плод на човешкия дух, издигнал се над материалните интереси и свързал се с Духа на вечността, от Който е произлязъл и от Който е получил безсмъртната повеля: „Бъдете милосърдни!” И ние можем безпогрешно да познаем доколко един човек е превъзмогнал себе си по това, доколко той е приел като основна истина на своя живот Божиите думи: „Милост искам, а не жертва!” (Мат. 9:13).

Христос завършва притчата за милостивия самарянин с кротката повеля: „Иди и ти прави също така!” С тези думи Той се обръща към всички хора от всички времена и епохи, обръща се и към всички нас. Нека се вслушаме в този светъл зов. Край нас има толкова бедни, болни и отчаяни хора. Няколко наши окуражителни думи, казани с топлота и обич, ще бъдат като „вино и елей” за техните рани. Ако пък можем да им помогнем и материално, толкова по-добре. Нека никога не минаваме край страдаща душа, без да се опитаме да я утешим. Защото добротата и любовта, изразени чрез милосърдието, са единственият ни шанс да оцелеем. И да преобразим себе си и света около нас. /12 ноември 1995/

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

ИСТИНСКОТО БОГАТСТВО (ПРИТЧАТА ЗА БЕЗУМНИЯ БОГАТАШ)

Притчата за безумния богаташ е една от най-кратките в цялото Евангелие, но тя е същинско съкровище от мъдрост и поука. Истината, която се съдържа в нея, е така дълбока и чиста, че достига до сърцата на всички – и млади, и стари, и учени, и обикновени хора. Подобно на чиста вода в планинско езеро през нея погледът стига до дъното на едно разтърсващо и спасително познание...

На един богат човек нивата била родила много и той размишлявал какво да стори, къде да прибере толкова плод. Накрай решил: ще събори старите житници, ще съгради нови и по-големи, ще събере там всички храни. Па ще каже в душата си: „Душо, имаш блага за много години. Почивай, яж, пий, весели се!”

Ала Бог му рекъл: „Безумецо, нощес ще ти поискам душата. Кому ще остане това, що си приготвил?”

„Тъй бива – завършва притчата Спасителят – с тогова, който събира имане за себе си, а не богатее в Бога” (вж. Лука 12:16-21).

Господ Иисус Христос разказал тази притча явно за да ни предпази от жаждата да се трупат имоти. Така Той онагледил следните Свои думи: „Гледайте и се пазете от користолюбие, защото животът на човека не се състои в това, да преумножава имотите си” (Лука 12:15).

Точно този стремеж към умножаване и преумножаване на имотите Спасителят нарича събиране имане за себе си. Да богатее човек за себе си, ще рече непрекъснато да мисли как да припечели повече и към това, което има, да прибавя ново имущество; непрестанно да се труди, да забрави всичко друго и да прекара целия си живот в ламтеж и грижи.

Наистина, човек трябва да се труди, за да припечелва хляба си. Да се трудим е наше нравствено задължение, Божия повеля и обществен дълг. Ала който пропилява най-добрите си години само за да трупа имане и разчита на земното богатство, той върши истинско безумие. Защото така погубва душата си, а тя е нашата безсмъртна същност, най-ценното, с което Бог ни е дарил.

Ако се огледаме внимателно около себе си, ще останем поразени от факта, до каква степен всички сме заразени от вируса на користолюбието. Не преценяваме ли днес човешкия успех единствено по това, кой колко пари е спечелил, как е уредил живота си, в какво жилище живее и каква кола има. А за цената, която е заплатил за всичко, едва ли някой се замисля. Користолюбието така се е просмукало в нас и във всички области на личния и обществения ни живот, че ние сме изгубили способността да оценяваме хората по техните нравствени достойнства и да се възхищаваме на истинското им богатство – *добродетелите*.

Защото да се богатее в Бога означава именно „да се обогатяваме с трайни ценности, да сме богати със светли мисли и чувства, които да държат душите ни в постоянна светлина и радост. Това трябва да търсим, към това трябва да се стремим, това трябва да постигнем” (проф. Т. Поптодоров). За да можем като св. апостол Павел, издигнали се над земните и суетни неща и придобили

истинската мъдрост, да кажем: „Огорчават ни, а ние винаги сме радостни; бедни сме, а мнозина обогатяваме; нямаме нищо, а всичко притежаваме” (II Кор. 6:10).

16 ноември 1996

СЪДЪРЖАНИЕ

ДАРБИТЕ ЧОВЕШКИ (ПРИТЧАТА ЗА ТАЛАНТИТЕ)

Многообразието от дарби и способности, с които Бог е дарил всеки човек на земята, може да бъде сравнено с богатството от багри и форми, с които Той е украсил цветята. Както всяко цвете, колкото и малко да е то, има своя неповторима красота и аромат, така и всеки човек, колкото и незначителен да е в очите на другите, има свои качества и дарби, които съставляват неговата неповторима индивидуалност. Бог никого не е оставил без талант. Наистина, на едни е дал повече, на други по-малко, но всички ние носим в душите си божествените пламъчета на едни или други дарования. Ала украсявайки ни с тях, Бог изисква от нас да ги развиваме, да ги множим и обогатяваме. И никому няма да бъде простено, ако занемари таланта си, ако не развие заложените и способностите си.

Тази божествена истина Иисус Христос разкрива в притчата за талантите. Ще ви припомним накратко съдържанието ѝ.

Един богат човек, преди да замине, предал имота си на своите слуги. На един дал пет таланта, на друг- два, на трети – един /талантът – златен и сребърен – е бил най-високата парична единица в новозаветно време/. Първите двама, като получили парите, употребили ги в работа и придобили още толкова, а третият закопал таланта в земята.

Щом се върнал, господарят поискал сметка на слугите си. Първият доложил, че е разработил талантите и е придобил още пет.

„Хубаво си сторил, добри ми рабе (служителю) – казал господарят. – Понеже ти се оказа верен в малкото, над много ще те поставя. Влез в моята радост”.

Тъй станало и с втория – и него похвалил господарят.

Пристъпил третият и рекъл:

„Господарю, понеже те знаех, че си лош човек, уплаших се да не загубя таланта и го зарових в земята. Ето ти твоето”.

Господарят се ядосал на този свой слуга и му рекъл:

„Лукави и лениви рабе! Щом като си знаел, че съм лош човек, трябваше да дадеш таланта ми в банката, та поне лихва да спечели”.

И заповядал на слугите си да хвърлят този недостоен раб (слуга) в тъмница, а таланта му да дадат на онзи, който имал десет.

„И тъй – казал в заключение Христос, – всекиму, който има, ще му се даде и преумножи, а от оногова, който няма, ще се отнеме и това, що има” (вж. Мат. 25:14-30).

Последните думи на Спасителя озадачават мнозина. Справедливо ли е наистина на имащия да се дава, а на бедния да се отнема и малкото, което има? Ключът към разбирането на тази мисъл е думата трудолюбие. Всеки, който има трудолюбие – иска да каже Спасителят, – който развива и усъвършенства способностите и дарованията си, ще му се дадат и преумножат успехите и постиженията; а който няма трудолюбие, който е небрежен към дарбите си и не развива талантите си, а сякаш ги заравя в земята, ще ги изгуби и ще бъде наказан за това...

Каква високостична стойност има тази Христова повеля! Тя поставя пред всеки един от нас възвишената цел да се трудим и да се стремим към съвършенство и богоподобие. Много добре е разбирал това Моцарт, пишейки на знаменития си учител падре Мартини: „И наистина, за какво друго живее човек на този свят, ако не да се усъвършенства непрекъснато?” Естествено, не всеки има Моцартовия талант, но Бог ще ни въздаде или осъди не според броя и силата на дарбите ни, а според трудолюбието, с което сме се опитали да ги развием и направим полезни за себе си и обществото. И колкото по-големи и по-редки са способностите ни, толкова повече трябва да се трудим, за да ги преумножим. Защото „на който много е дадено, от него много и ще се иска” (Лука 12:48). /3 декември 1995/

СЪДЪРЖАНИЕ

ПЪРВОТО СЪПАЛО

(ВЪВЕДЕНИЕ БОГОРОДИЧНО)

На 21 ноември е големият християнски празник *Въведение Богородично*. На този ден ние възпоменаваме въвеждането на тригодишната Мария, бъдещата Божия Майка, в Иерусалимския храм. Праведните ѝ родители Иоаким и Анна изпълнили обета си да посветят рожбата си Богу. В присъствието на роднини и приятели тригодишното момиченце, предшествано от девойки със свещи в ръце, било посрещнато от първосвещениците. Поставена на първото стъпало, малката Мария сама изкачила петнайсетте стъпала до входа на храма. От този ден светата Дева заживяла под осенението на Божествената благодат, пребъдвала в труд, молитва и изучаване на Священото Писание. Така тя израсла чиста, непорочна, преукрасена с добродетели и станала достойна да роди Спасителя и Господа Христа...

По своето съдържание и ясната символика на събитието въведение Богородично е определен от нашата Църква за празник на християнската младеж. Когато съпоставяме тези две понятия – християнството и младежта, – в паметта ми оживяват два спомена.

Единият е от ученическите ми години в семинарията в Черепиш. На една вечерня бяха дошли да се черкуват композиторът Петко Стайнов и артистите Константин Кисимов и Ирина Тасева, които гостуваха на нашия ректор. Когато дойде моментът, всички ние, около 200 момчета, подехме химна „Тиха Светлина” като един. Древната мелодия, внушителна и тържествена, изпълни храма, преля навън и огласи долината. Сякаш цялата природа пееше и славеше своя Създател. Вълнението, което обхвана душите ни, беше неизразимо. После, на излизане от храма, видяхме, че в слепите очи на Петко Стайнов блестяха сълзи.

Другият ми спомен е от църквата „Нотр Дам” в Париж. Присъствах на органен рецитал. Храмът беше препълнен. По пътеките и на всяко свободно местенце бяха насядали млади хора – момчета и момичета – и слушаха унесено мистичния глас на големия стар орган. Някои седяха прегърнати, но израженията им бяха така одухотворени и чисти, че човек не би могъл да ги упрекне в нищо. Когато рециталът свърши, никой не побърза да си тръгне.

Лицата на всички продължаваха да излъчват светлината и добротата, която душите им бяха попили.

Споделям всичко това, за да ви припомня старата и проверена от времето истина, че няма нищо по-добро, по-пречистващо и благодатно за душите на децата, юношите и младежите от правилното християнско възпитание, от християнската етика, изкуство и богослужение. Защото в християнството, етичното и естетичното, осветени от Божествената същност на Твореца, са като два ангела, които водят човека към съвършенство и богоподобие. Ето защо не се бавете, а изпълнете вашия свещен родителски дълг – доведете децата си в храма и ги поставете на *първото стъпало на богопознанието*. Останалите стъпала те, с Божията помощ, ще съумеят да изкачат сами. /19 ноември 1995/

СЪДЪРЖАНИЕ

РЪЖДА ВЪРХУ ДУШИТЕ

В празничните за евреите съботни дни Христос редовно посещавал синагогите и проповядвал. Веднъж дошла да чуе благовестието Му и една немощна жена, която страдала от тежко костно заболяване и ходела съвсем приведена. Христос я повикал, сложил ръцете си върху нея и я изцерил. Тя се изправила – за пръв път от 18 години – и радостно възхвалила Бога. „А целият народ се радваше – завършва разказа си св. евангелист Лука – за всички славни дела, вършени от Него” (Лука 13:17).

Целият народ се радвал, ала сред множеството имало и такива, които възнегодували, задето Иисус изцерил немощната жена в съботен ден. Изразител на тяхното негодуване станал началникът на синагогата, който грубо се обърнал към народа с думите: „Шест дена има, през които трябва да се работи; в тях дохождайте и се лекувайте, а не в съботен ден” (Лука 13:14). Ала Христос незабавно изобличил завистта и мнимата му набожност: „Лицемерцо – рекъл му Той, – не отвързва ли всеки от вас вола си или осела си от яслите в събота и не води ли да го пои? А тая дъщеря Авраамова, която сатаната е свързал ето вече осемнайсет години, не биваше ли да се освободи от тия връзки в съботен ден?” (Лука 13:15-16).

В Евангелието има описани и други подобни случаи, когато сред изпълненото с радостно удивление от чудесата на Христос множество се мръщят и злобно

свиват устни законници и фарисеи, свещеници и първенци народни. Какво пречи на тези хора да се зарадват с радостта на хромите, захвърлили патериците, и на слепите, за пръв път зърнали светлината и лицата на близките си?

Това, разбира се, е завистта. Черното и унищожително чувство, което свива гнездо в студените и жестоки сърца. Колко болезнена и мъчителна е тя! Тя вреди и на този, който я носи, и на този, към когото е насочена. Нейна неизменна спътница е злобата. Ето какво пише за завистта големият християнски учител св. Василий Велики: „Завистта е внушение па змията, изобретение на демоните, сеитба на врага, залог за мъки, препятствие към благочестие, път към геената, лишение от царството. Завистта слага ясен печат на лицето на завистливеца... той е лишен от ясна представа и съждение за нещата. Както лешоядите, прелитайки над много ливади, покрай множество красиви и благоуханни места, се стремят към нещо зловонно и както мухите преминават всичко здраво и бързат към разваленото, така и завистливите не гледат на светлостта на живота, не ценят заслугите, нападат само гнилото.

Завистливците са изкусни да осмееят похвалното, да оклеветят добродетелта, да я представят като порок, да я отрекат духовно. Кой обаче от завист е в сила да намали съвършенствата на ближния си? При това завистливецът, разяждан от скръб, изтощава сам себе си”.

Едва ли има човек, който да не страда от язвата на завистта. Успехът на колегата, новата кола на съседа, творческата сполука на приятеля не винаги приемаме с въодушевление. Ала завистта, както ни учи и светителят, вреди преди всичко на нас, които я изпитваме. Как да се избавим от това зло, как да проветрим душите си от това гнило и отровно чувство?

Нека се опитаме, колкото и трудно да е това, да контролираме и възпитаваме чувствата си. Лошите да прогонваме, а добрите да разпалваме и да им даваме простор. Ако ни е трудно да се радваме на успехите на другите, нека се опитаме поне да не им завиждаме. Така постепенно, ако силно го желаем и постоянстваме, ще съумеем да почистим душите си от ръждата на завистта. И едва тогава ще разберем, че сме се изцерили от най-тежкото нравствено заболяване и ще видим душите си да блесят с красотата, с която Бог ни е дарил. /10 декември 1995/

СЪДЪРЖАНИЕ

МНОЗИНА СА ЗВАНИ, А МАЛЦИНА – ИЗБРАНИ (ПРИТЧА ЗА ГОЛЯМАТА ВЕЧЕРЯ)

Целият християнски свят живее в радостно очакване -наближава святата кледна нощ на Христовото Рождество. Някога, преди хилядолетия, изпадналото в безверие и нравствена безпътица човечество също е живяло с предчувствието за идването на Спасител, Който да го изведе от мрака на пороците и моралния упадък. Ето какво пише 400 години преди раждането на Христа великият древногръцки философ Платон: „На земята може да настъпи ред само ако някой необикновен, божествен случай го въдвори между хората. Само Бог, скрит под образа на човек, ще ни разясни нашите отношения към Него и нашите взаимни обноси един към друг”.

Не са ли удивителни тези думи, наистина? Те сякаш са казани точно за Христос и за Неговата мисия на земята, за смисъла и значението на боговъплъщението. И за да ни припомни защо е дошъл между нас Божият Син, св. Църква е наредила в навечерието на това велико събитие да се чете Иисусовата притча за голямата вечеря (Лука 14:16-24).

В тази притча се разказва за един богат и благороден човек, който приготвил разкошна вечеря и поканил много гости. В уречения час той пратил слугата си да съобщи на поканените, че всичко е готово и трапезата ги очаква. Ала те, намирайки си различни извинения, отказали да дойдат. Тогава стопанинът се разсърдил и наредил на слугата си да обиколи стъгдите и улиците на града и да покани на гощавката бедните, болните и слепите. Те дошли, но тъй като имало още място, стопанинът рекъл на слугата си: „Излез по друмищата и плетища и колкото намериш, накарай ги да влязат, за да се напълни къщата ми. Защото казвам ви: никой от поканените няма да вкуси от вечерята ми. Понеже мнозина са звани, а малцина – избрани”.

Смисълът на притчата е следният. Стопанинът, който дава голямата вечеря, е Сам Бог. Слугата е Господ Иисус Христос. Поканените, *званите*, са еврейските първенци и целият еврейски народ (който в мнозинството си е отхвърлил благовестието). Бедните, слепите и хромите са митарите и грешниците, а тези, събрани по пътища и плетища, са езическите народи (сред които проповедта на апостолите е имала огромен успех).

Всеки от предварително поканените изтъкнал различни причини, за да не отиде на вечерята. Ала извиненията им били неоснователни и дори смешни, тъй като гощавката се давала в удобно за всички вечерно време.

В притчата Иисус изтъква ясно и недвусмислено, че поканените са счели вечерята за неудобна и несъвместима с начина им на живот и затова са отказали да присъстват на нея. А разкошната Божия трапеза е Христовото учение, благата евангелска вест, която е единствената истинска храна за душите на всички.

Къщата на добрия Господар и сега се къпе в светлина и богатата трапеза ни очаква, защото Бог е поканил всички нас. Ще отхвърлим ли поканата Господня, улигани в работа и отдадени на празни развлечения, или ще отидем в храма, за да нахраним душите си с красивата божествена служба, с ангелското пеене, с благото евангелско слово и небесния хляб?

Идва Рождество Христово! Светлина и празничност изпълват храмовете и сърцата ни. Божественият Младенец слиза на земята, за да ни призове в небесното Си царство. Нека Го срещнем с дела на милосърдие и обич и да направим всичко, което е по силите ни, за да бъдем сред избраните на Неговата празнична вечеря. /17 декември 1995/

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

РОЖДЕСТВО ХРИСТОВО

Отново сме пред прага на великия празник на живота Рождество Христово. Отново – въпреки всички беди и несгоди – с трепетни души очакваме настъпването на свещената, тиха и тайнствена нощ, когато над цялата земя ще се понесе ангелският поздрав: „Благовестя ви голяма радост, която ще бъде за всички човеци: защото днес ви се роди в града Давидов Спасител, Който е Христос Господ!” (Лука 2:10-11). И цялата Църква, наистина цялата християнска Църква, ще се упъти „към Витлеемската пещера, за да се поклони на родения, проречен от древните пророци Спасител на света. Цялата Църква, която всякога е с поглед към небето, ще последва светлината на изгрялата чудна звезда в светлата нощ, за да намери родения Богомладенец и да Му принесе скъпи дарове на молитва, смирение и обич” (патриарх Кирил, „Път Господен”).

А колко светлина ще лумне по земята в тази необикновена коледна нощ! Ще се окъпят в блясък, в лъчи и богати градове и малки села, и катедрали, и дворци, и скромни домове, и църкви. Ала триж по-ярка ще бъде невеществената, духовната светлина, която ще изпълни душите на вярващите, защото това е светлината на истинското богопознание, на Слънцето на правдата, на Изтока свише.

Христовото раждане е основополагащо събитие в благия Божи промисъл за спасение на човечеството. По признанието на учени, историци и философи то е най-важната дата в цялата световна история. И с право годината на Божието въплъщение е наречена година първа на новата ера, на новото време „Христос – пише швейцарският историк Йоханес фон Мюлер е ключът на всемирната история: древната Той заключи новата отключи... Хилядолетията преди Него бяха подготовка за Него; хилядолетията след Него са един чуден отзвук от Неговото единствено по рода си явяване”.

Рождество Христово обаче е не само светъл празник, а преди всичко постоянно събитие от лично и световно значение. То бе необходимо и на древното човечество, и на всички векове и епохи от тогава досега. И древното, и днешното човечество жадуват за истина и копнеят за спасение. Впрочем кога ли жаждата за истина е заглъхвала в човешките сърца? Нали без нея, без истината, те не биха могли нито да прозрат в действителността на живота, нито да открият същността на истинския, на духовния живот.

Копнежът за спасение – той никога не е напускал човешките сърца. Особено силно и мъчително този копнеж се чувства сега, когато мракът на разрухата тежи като сатанинска нощ над страната ни. И този мрак може да бъде разпръснат само от светлината на Христовото Рождество /в действителност точно така и стана. Непосредствено преди Рождество Христово Жан виденов бе принуден да подаде оставка като лидер на БСП и като премиер, за да се отвори път веднага след празниците на съдбоносните събития от януари 1997 г. – Б.ред./, от лъчите на витлеемската звезда, пронизващи векове и пространства. Защото в тази нова светлина човечеството се прероди свише и намери изгубения рай...

Идва велик и светъл празник. Колко красота и радост е пренесъл той през вековете за всички хора по земята! Нека подготвим душите и сърцата си за него! И когато дойде Рождествената нощ и ни обгърне със своята свята и

мистична атмосфера, да влезем със смирение в сумрачната витлеемска пещера и да коленичим пред малкия Иисус. Нека не ни смуцава скромната и бедна обстановка. Защото положеният в яслите Младенец е въплътената Божия любов. Той е истинската наша вяра. Той е единствената ни надежда. Той е нашето спасение. /21 декември 1996/

СЪДЪРЖАНИЕ

ТАЙНАТА НА БОГОВЪПЛЪЩЕНИЕТО

Нашият свят е преизпълнен с безброй чудеса и необясними загадки. Ала може би най-удивително и затрогващо от всички чудеса на света е раждането на ново човешко същество. И физиолози, и антрополози, и философи, и лекари единодушно признават, че зачеването и оформянето на плода, неговото износване и особено раждането му – онзи миг, когато малкият човек поема за пръв път въздух със собствените си гърдички – са явления, наблюдавани и описани подробно от науката, но необяснени и необясними в тяхната същност. Затова невярващите ги наричат тайни на природата. Ние, вярващите, обаче знаем, че това са Божии тайни, тайни на премъдрия и всеблаг Създател на всичко видимо и невидимо.

Ако все пак раждането на едно човешко същество е велико и непостижимо за нашия разум чудо, колко по-велико и непостижимо тогава е раждането на Богочовека, на нашия Господ Иисус Христос! Защото се ражда не обикновено човешко същество по законите на естеството, а се ражда Свръхестественият; идва във времето и влиза в пространството Този, Който е извън всяко време и пространство; приема плът и човешко естество Този, Който е Дух безначален, абсолютен и вечен. Наистина няма по-велико събитие в духовната история на човечеството от Боговъплъщението.

Раждането на Иисуса, обещания от Бога чрез пророците и очаквания от древното човечество Спасител, е най-главното събитие в историята на човешкото спасение. Христовото Рождество сложи началото на истинското възраждане на народите, и то не само на християнските, а на цялото човечество. Защото и тези народи, които не са в пълната светлина на Христовата възраждаща благодат и истина, са докоснати и озарени от лъчите на Иисусовото благовестие.

Но какво значи да се възродим, какво представлява възраждането в евангелски смисъл и как бихме могли да го извършим в себе си?

Евангелското възраждане не е само обновление и подем на творческите сили, не е само външно преобразяване на живота. То е нещо друго, то е ново раждане, раждане свише. Иисус бе казал на Никодим: „Ако някой се не роди свише, не може да види царството Божие... ако някой се не роди от вода и Дух, не може да влезе в царството Божие; роденото от плътта е плът, а роденото от Духа е дух” (Йоан 3:3-6). Възраждането в евангелски смисъл е ново раждане от Духа, ново раждане на човешкия дух от Духа Божи. То не е раждане от плътта, то не е възраждане според законите на земята – то е духовно раждане за духовен живот.

А какво е духовният живот? Духовният живот е преди всичко бягство от греха, растеж във вярата и любовта чрез духовната храна, която Иисус ни дава. Бягството от греха е жив стремеж да преодолеем злото в себе си и да надмогнем закона на греха. Целият си живот – мислите и делата си, копнежите и влеченията си – трябва да превърнем в жива, свята и благоугодна жертва Богу. Всичко, което вършим, трябва да вършим за слава Божия (I Кор. 10:31), за да превърнем живота си в едно непрекъснато, искрено и вдъхновено богослужение...

В този тържествен и радостен час умовете и сърцата ни са изпълнени със свещените и трогателни образи на Рождество Христово. Знаели ли са тогава, преди 2000 години, простодушните пастири, наобиколили с възненение и почуда Богомладенеца, че тихата Рождественска светлина ще расте и възсиява, за да озари цялата земя? Знаели ли са, че тази светлина и днес, 2000 години след оная паметна Рождественска нощ, ще продължава да блести в хилядите празнични свещи, гирлянди и елхи, превърнали планетата в огромно коледно украшение?

Ала Рождественската светлина блести и в сълзите на бездомните и страдащите, в сълзите на хилядите дечица, които няма да получат подарък от родителска ръка и няма да усетят топлината на майчината ласка. Сетихме ли се за тях? Споходихме ли ги, за да им дарим поне малко нежност и радост, внимание и обич? Ако сме го сторили, значи сме сторили най-важното; значи Рождественската светлина не е вън от нас, а грее в нас, в душите ни. И те са като малки топли пещери, в които уютно е повит и положен малкият Иисус.

Защото не можем да говорим за Рождество и светлина, за радост и празнуване, ако Христос не се роди в нас и ние не се родим чрез Него за нов живот. А нов живот са добрите дела и чистите помисли, братските чувства и дружелюбието, усмивката и обичта към всички.

Нека, празнувайки Христовото Рождество и раждайки се за Христовата любов, да влезем в светлината на свещения празник и да приемем Богомладенеца Иисус със смирена благодарност, с благоговение и духовна радост. /25 декември 1997 – произнесена в храм “Света Троица”/

СЪДЪРЖАНИЕ

БОГОРОДИЦЕ ДЕВО, РАДВАЙ СЕ ! (СЪБОР НА ПРЕСВЕТА БОГОРОДИЦА)

На втория ден на Рождество Христово Църквата отдава почит на Божията Майка, на прекрасната и пречиста Дева, дарила на света въплътеното Слово, Предвечния и Безначален Божи Син.

Улисани в радостната суетня на празника, ние сякаш пропускаме да осмислим значението на този ден, да си дадем сметка, че той не е просто „вторият ден на Коледа”, а е посветен на светата Родилка, на Божията Майка, обичана и почитана от всички православни християни като Богородица.

Трудно е да си представим какви мисли са изпълвали съзнанието на младата Майка тогава.

Може би, кърмейки двудневния Иисус, тя като всички майки е съзерцавала лицето на своята Рожба. Или се е дивяла на чудния Божи промисъл, на това предивно чудо на Боговъплъщението, когато в спомените ѝ е оживявало благовещението. Може би след като е чула от небесния пратеник архангел Гавриил зашеметяващата блага вест, тя е разтворила свитъците на свещените книги и е започнала да търси – вече с особено вълнение и трепет – пророческите предсказания за раждането на Спасителя. Може би тя си е припомняла така всеки един ден от деветте месеца, когато е носила в утробата си Богочовека. И мисълта за бъдещото раждане заедно с благоговението и удивлението не са напускали сърцето ѝ. А може би в тези първи часове и дни след раждането, докато тя е кърмела или приспивала своя Младенец, или

просто Му се е любувала, Бог ѝ е позволил да предусети с майчинския си инстинкт бъдещето. Да, с умиление и любов, с благоговение и радост е гледала Девицата Майка своята рожба, но сигурно и тревога, и трепет са се промъквали в тази радост, като са свивали в смътно предчувствие майчиното сърце.

Ние не знаем нищо за тези мисли и предчувствия, а можем само да предполагаме за тях. Защото поради голямата си *скромност и смирение* св. Богородица остава някак скрита и незабележима – евангелистите рядко споменават за нея. След разказа за раждането тя почти изчезва от страниците на Евангелието, за да застане отново до своя Син в мъчителното време на Неговите страдания и смърт. А когато е стояла под Кръста пред богохулната тълпа и е гледала окървавеното от трънения венец Иисусово лице, навярно Божията Майка си е спомняла пресветлото и неизказано красивото личице на своята двудневна рожба – тогава, във Витлеемската пещера...

А ние, празнувайки светлото Христово Рождество и отдавайки радостно поклонение на Богомладенеца – Предвечния Бог, – нека се поклоним и да почетем също онази смирена и чиста, скромна и богобоязлива Девица, която бе удостоена да стане Майка на Спасителя на света, Майка на въплътения Божи Син. И така стана Майка на всички човеци, Майка на всички нас – небесна Майка, молитвеница и застъпница. Нека, покланяйки се на Божия Син – двудневния Иисус – и поднасяйки Му в дар най-чистите си помисли, най-светлите си чувства и най-добрите си дела, да не забравяме и нея, Пресвета Богородица, като я почетем с хвалебни химни и велегласно ѝ пеем: „Богородице Дево, радуйся!” – 26 декември 1997 – произнесена в храма „Света Троица” – Б.ред.

СЪДЪРЖАНИЕ

ЧАСТ ТРЕТА – СТЫПАЛА НА ДУХОВНОТО ИЗРАСТВАНЕ

ЦЪРКВАТА – СЪЩНОСТ И ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ

Проблемите на Българската православна църква през последните няколко години вълнуват и сериозно тревожат нашата общественост. Вярата е феномен колкото сложен и деликатен, толкова и жизнено значим. И тъй като този феномен е малко познат, манипулациите – волни или неволни – са колкото лесни, толкова и пагубни. Именно затова ще се опитам да внеса яснота по някои

от най-наболелите и спорни въпроси, с които упорито и дори безобразно се спекулира.

Най-напред обаче нека да си изясним понятието *Църква*.

Църквата, най-общо и популярно казано, е богоустановена общност от хора, обединени от една вяра, една йерархия и едни тайнства. Тя е богочовешка институция и мисията ѝ в тоя свят е не само да пази и съхранява християнските традиции и обичаи, да учи хората на морал и да бъде нравствен коректив на обществения живот, а да спасява своите членове, тоест чрез вярата в изкупителното дело на своя Основател Иисус Христос, чрез благодатните тайнства и молитвеното общение с Бога, най-вече в богослужението, да им помогне да придобият такива добродетели, които биха ги направили наследници на царството Божие, участници в истинския, блажен вечен живот, който започва след смъртта.

В писанията и изказванията за вярата и Църквата, повечето от които са учудващо некомпетентни, се допуска една съществена грешка: под Църква се разбира единствено духовенството, клирът на Църквата. А понятието Църква включва в себе си, както изяснихме преди малко, всички вярващи – и миряни, и клирици. Последните са само една нищожна част от тялото на Църквата. Някои биха възразили, че макар и нищожна, все пак са водещата част. Наистина клириците са пастирите, духовните водачи, ала вярващият идва в храма не заради свещеника, а заради Бога.

Това трябва категорично да се знае, тъй като мнозина, пренебрегвайки същинските, вътрешните, духовните качества на свещенослужителя, изискват от него външно достойнство, внушителна фигура и красив глас – неща, които са задължителни за един актьор или оперен певец, но при пастира стоят на втори план. Идвайки в храма, воден от жаждата на душата си, християнинът може да застане пред Бога и лично, без посредничеството на свещеника, да възнася молитви и да общува с Бога – нещо, което е било немислимо в Стария Завет. В този смисъл вярващите представляват т. нар. *всеобщо свещенство*, а пастирите са *благодатното свещенство* и *всички заедно* са тялото на земната Църква. Тъй че когато се пише или говори по някой църковен въпрос, трябва с голямо внимание и отговорност да се употребяват точните и правилни понятия, за да не се внася допълнителна бъркотия и неяснота там, където и без това ги има

достатъчно. Защото тежка е присъдата за лъжеучителите и незавидна е тяхната участ. /6 юли 1996/

СЪДЪРЖАНИЕ

РОЛЯ И ФУНКЦИИ НА ЦЪРКВАТА

В предишната беседа стана ясно, че Църквата и духовенството на Църквата са две различни неща, които се отнасят едно към друго както общото към частното. Основната грешка, която се прави, когато различни „доброжелатели” говорят и пишат на тази тема е, че съветите, критиките и пожеланията се насочват не към духовенството на Църквата, а към самата Църква. Това е все едно да обвиняваме студентите и служителите в един университет за грешките и недостойнствата на преподавателското тяло.

Друга голяма и подвеждаща неточност е пълното неразбиране на ролята и функциите на Църквата, като се изтъква откровено атеистичният възглед, че тя е призвана единствено да пази народностния дух и българското самосъзнание на своите членове. Забравя се (или не се знае), че тя е основана от Господа Иисуса Христа да спасява вярващите и като сигурен и надежден кораб да ги пренася през бурите на житейското море до възделения бряг на вечния живот. Затова колкото по-старателно и настойчиво Църквата преследва тази основна своя цел, толкова по-добре и по-успешно тя ще изпълни и своите допълнителни земни функции. Защото храмовете не са действащи музеи, които целогодишно възпроизвеждат един или друг църковен обичай, а място за най-интимно и съкровено, живо и действено общуване с Бога с цел да се достигне духовно съвършенство и богоуподобяване.

Възгледът, че Църквата не е свещена институция, а земна структура, е всъщност отричане на Църквата. Не случайно дори най-ревностните безбожници и пропагандаторите на атеизма признаваха и признават в различна степен културно-просветителските и историческите заслуги на Църквата, стремейки се именно върху тях да сложат акцента, а същинското ѝ предназначение наричаха заблуда, опиум и буржоазен мистицизъм. Така, уж признавайки Църквата, те по същество я отричат, тъй като игнорират напълно душеспасителната ѝ мисия, заради която тя е основана на земята.

Някои може бе ще възразят, че това са богословски тънкости и не си струва толкова да се задълбочаваме в тях. За съжаление съвсем не е така. Когато се пише и говори некомпетентно за Църквата, се задълбочава пропастта между Църква и общество. А нали уж целта на всички е тази пропаст, дълбана с дяволско усърдие 50 години, да бъде запълнена. В годините на насилствен атеизъм духовното съдържание на християнската религия беше напълно заличено и загубено. Затова мистичният живот на Църквата се приема днес, с малки изключения, само като външен обряд и ритуал, тоест ние *общуваме* с Бога не на верово, а на битово равнище, което по същество е пълно скъсване на връзката ни с Него...

България е православна християнска страна и повечето от нас са членове на Българската православна църква.

Добра или лоша, слаба или силна, тя е такава, каквато ние сме я изградили и каквато я заслужаваме.

Мнозина са приели кръщение след 10 ноември 1989 г., в съзнателна възраст, което ще рече, че знаят защо са се кръстили. Но така ли е наистина?

Нека впрочем по-често разсъждаваме за вярата си, опитвайки се да я осмислим и да проникнем по-дълбоко в нея. Да помним също, че „вярата без дела е мъртва” (Яков 2:26) и че само с активна и действена вяра можем да спасим душите си. А нали именно затова сме приели светото кръщение и сме станали членове на Православната църква? /13 юли 1996/

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

МИРЯНИТЕ В ЦЪРКВАТА

Истинските християни, търсейки лично спасение, идват в Църквата, включват се чрез богослужението и тайнствата в мистичния ѝ живот и така стават жива частица от нейния богочовешки организъм. От християнска гледна точка стремежът към лично спасение е единственият възможен и правилен мотив за включване в общността на вярващите.

За съжаление малцина разбират по този именно начин членството си в Църквата. Неосъзнавайки, че са част от нея, те се държат като външни,

странични хора и са готови да недоволстват, да съдят и да сипят обвинения, ако нещо в храма не става по вкуса им или по собствените им обикновено погрешни разбирания. Такива хора идват в църква като на концерт, често пъти шумят и се държат неблагоприятно и си тръгват преди края на службата, чийто смисъл изобщо не разбират. Затова пък с голяма охота коментират качествата и недостатъците на духовниците, както и подробности от личния им живот. С голяма готовност подобни „християни“ дават съвети как трябва да се оправят нещата в Църквата и от позицията на всезнаещи са готови да поучават и самите свещеници. По думите на гръцкия митрополит Йеронимус хората днес са загубили съзнанието, че *се спасяват* в Църквата и са тръгнали да *„спасяват“* Църквата. Такова обръщане на нещата с главата надолу е пагубно и недопустимо. То всъщност е и най-лесната житейска позиция, но и най-незавидната – да стоиш отстрани и да обвиняваш другите, че не са свършили това, което сам би трябвало да сториш.

А истинският християнин постъпва точно обратно. Той насочва критичния си взор навътре, към собствените си недостатъци и несъвършенства, към себе си е безпощаден, докато в другите се стреми да търси и открива доброто, него да цени и поощрява и него да обича. Разбира се, една компетентна и добронамерена критика винаги може да бъде полезна. А самоцелното критикарство и осъждане са дълбоко чужди на християнската етика. И не само чужди, но и опасни.

В заключение нека да обобщим: Църквата – това сме всички вярващи: и духовници, и миряни. Ако искаме да обновим и оздравим нашата Православна църква, трябва да тръгнем от себе си, от собственото си спасение, тоест отвътре навън. Само подобен подход би могъл да положи онази здрава духовна основа, върху която да издигнем сградата на Църквата такава, каквато би трябвало да бъде. /20 юли 1996/

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

ЗА ДУХОВЕНСТВОТО

Вече стана дума за това, че всички членове на Църквата представляват т. нар. *всеобщо свещенство*. Клириците пък – дякони, свещеници и епископи, тоест духовенството на Църквата – са нейното *благодатно свещенство*. Чрез тайнството Ръкоположение те са получили благодатта на Светия Дух, като сами

имат право да извършват светите тайнства. Духовниците представляват йерархията на нашата Църква.

Тъй като свещеникът е пастир, духовен водач на християните от неговата енория, той трябва да притежава определени нравствени, интелектуални и организаторски качества, да няма физически и говорни дефекти, както и да не е лишен от музикалност и артистичност. Някога, когато изборът е бил голям, Църквата много внимателно е подбирала своите духовници, като основно изискване е било кандидатите да са хора с безупречен морал и висока интелигентност. Така е било и у нас след Освобождението от турско робство – особено силни випуски духовните училища и Богословският факултет са имали през 30-те и 40-те години на нашия век.

След 9 септември 1944 г. започва открито гонение срещу вярата и Църквата и срещу нейните служители. Стотици свещеници са били избити или безследно са изчезнали. В следващите десетилетия, та и до днес гоненията срещу Църквата и духовенството не са преставали, а само са добивали нова форма, като жестокостта и грубостта са заменени постепенно с перфидност, коварство и мнима доброжелателност.

И въпреки всичко в тези тежки години се намираха смели и вярващи родители, които пращаха децата си в Семинарията. А тези деца, имайки същата смелост и вяра, ставаха свещеници, приемайки тежкия кръст на духовния пастир в страна, където атеизмът беше (и все още е) държавна идеология. Лесно е днес на разни гласовити критикари да питат какво са правили духовниците тогава и защо не са запазили това или онова духовно съкровище. Те нямат обаче никаква представа какво е да бъдеш свещеник в една отявлено комунистическа държава. А истината е една и тя трябва да се знае – не духовенството изостави паството си след 9 септември 1944 г., а пасомите изоставиха своите пастири. Защото свещениците все пак продължаваха да служат в празните храмове, но малцина се осмеляваха да дойдат на службите и поне с присъствието си да ги подкрепят и окуражат. Огромното мнозинство от християните продадоха вярата си за паница леща и отдалеч заобикаляха църквите, за да не загубят службиците си, да не останат без карти за почивка или да не попречат на следването на децата си.

И нека тези, които сега така настървено хулят духовенството, да кажат кой е бил техният енорийски свещеник в ония години и как те са го подкрепяли и

защитавали тогава, когато той непрекъснато е бил подлаган на комсомолските подигравки и гаври. Ала самокритичността явно не е наша национална добродетел – ние сме готови да осъдим и обругаем всички около нас, но не и да видим собствената си вина. А да обвиняваш и осъждаш другите – това е типичен атеистично-комунистически подход. Християнският пък е диаметрално противоположен – преди да посочиш сламката в окото на ближния си, извади гредата от своето. Той обаче е непознат и чужд за повечето от нас, тъй като не е имало откъде и как да го научим.

Сега имаме такава възможност и никой не ни пречи да я използваме. Нека впрочем покажем на дело, че наистина милеем за вярата и за истината, за Църквата и за собственото си спасение. /27 юли 1996/

СЪДЪРЖАНИЕ

ОЩЕ ЗА ДУХОВЕНСТВОТО

Преди да продължим темата за духовенството на нашата Църква, за качествата, пропуските и недостатъците му, бих искал да направя уговорката, че нямам намерение да произнасям хвалебни слова по негов адрес, още повече че и аз самият съм свещеник. В предишната беседа стана дума за неоснователните упреци срещу българските клирици, че не са съумяли да съхранят духовните и религиозните ценности на нацията по време на комунистическия режим. Не мога да не изтъкна отново, че това е било задължение на всички, включително и на тези, които критикуват днес с такова възмущение, а сами не са се осмелили тогава дори да се кръстят и са живели (или живеят) като езичници и сега, в самия край на XX век, в една страна, християнизирана преди повече от 1100 години.

Всеизвестен е фактът, че свещениците у нас не достигат. Ако през 1939 г. те са били около 3000 души, днес заедно с пенсионерите са едва около 1200. Колкото и странно да е, хората обвиняват за този недостиг... самите свещеници. А те, естествено, макар и Божии служители, не падат от небето, те идват от семейството.

В една от предишните си беседи подчертах, че в областта на вярата всичко започва от личното спасение, а желанието за него трябва да се роди в семейството, което според християнското разбиране е малка домашна църква.

Всичко тръгва оттук, от домашната църква, и разрушим ли тази църква, всичко нататък се руши. Не случайно комунистическите идеолози атакуваха особено ожесточено и безпощадно тези три институции – семейството, училището и Църквата. Те бяха наясно, че съумеят ли да разбият тези три основни фактора в моделирането на човешката душа, тези три стълба на духовността, ще постигнат задачата си да превърнат хората в послушна и бездуховна рая.

С всяка изминала година кандидатите за единствената Семинария намаляваха прогресивно, тъй като на пръсти се брояха семействата, които се решаваха децата им да се посветят на служение, отрicano от властите и загърбвано почти от всички. Намаляването пък на желаещите да приемат духовен сан принизи и критериите при подбора им. Така свещениците ставаха все по-малко, като новите попълнения не блестяха с особени качества. Това беше твърда държавна политика, която се осъществяваше в все по-коварни и лукави средства. Стигна се дотам в Духовната академия да не се допускат кандидат-студенти с диплома над определен, не особено висок максимум. Един от любимите и често използвани начини за окарикатуряване и рушене на Църквата беше да се ръкополагат за свещеници неподходящи и недостойни хора, известни с един или друг порок. По този начин властите почти парализираха живота на Църквата и тя беше принудена да сведе дейността се просто до *борба за оцеляване*. А това, както знаем, е благодатна почва за правенето на компромиси.

По време на турското владичество духовниците ни също са правели много компромиси, борейки се за оцеляването си. Но са проявявали и смелост, и твърдост, защото са имали подкрепата на своите пасоми, които са пълнели храмовете на всяка служба и са били готови на всякакви жертви, за да имат своя Църква. Ала т. нар. народна власт се оказа далеч по-безкомпромисна от турската и принуди хората – и без това *склонни да жертват небесното заради земното* – да се откажат от вярата си...

Заедно с всички тези обстоятелства и факти, на които сме свидетели, справедливо би било, изтъквайки недостойнствата и недостатъците, които ние, свещениците, наистина носим, да отчетем и факта, че все пак има духовенство и има Църква. Вярно, тя е тежко болна. Но и не би могло да бъде иначе, след като е болно цялото ни общество. А болният според евангелските норми се лекува не с упреци, че се е разболял, а с обич, действени грижи и съчувствие. Затова нека постъпим по християнски и с нашата християнска Православна църква, ако

наистина я обичаме и искаме да я видим утре здрава и укрепнала. /3 август 1996/

СЪДЪРЖАНИЕ

ПО СЦЕНАРИЯ НА САТАНАТА

През различните времена и епохи, включително и най-благоприятните за Църквата, пастирското служение е било нелек кръст за носещите го. Защото свещеникът винаги е пред критичните погледи на всички и всяка негова дума и постъпка са преценявани от гледна точка на възвишения нравствен идеал, който сам той проповядва и към който се стреми да води своето паство. Към това трябва да се прибавят и сериозните ограничения в личния живот, които каноните налагат и изискват.

Ако направим един макар и бегъл исторически обзор на живота на Българската православна църква, ще намерим достатъчно основания за заключението, че на българския клирик сякаш винаги му е било най-трудно. Той премина през бурите и пожарите на войни, междуособици, нашествия, робства, погроми и едва поел си дъх след Освобождението от турско иго, трябваше да изживее ужасите, униженията и издевателствата на комунистическата власт, издигнала безбожието и богоборството като свое знаме. За да се стигне до *трагичната поанта на днешните ни дни*, свещеникът отново да бъде обруган и похулен, но този път не като „гяур“ или като „слуга на буржоазията“, а като „червен боклук“.

Какво е това? Трагикомичен парадокс или дяволски сценарий, бездънно невежество или сатанинска гавра?

Отговорът е повече от ясен. Тези, които се опитват да внушат на хората, че свещениците са „червени негодници“, са същите, които доскоро ги клеймяха като „служители на мрака и буржоазни слуги“. Подтекстът и посланието на двата лозунга са едни и същи: не ходете на църква, не стъпвайте в храма, защото онези с расата не заслужават никакво доверие, те са измамници и лицемери. Целта е чрез обругаване и компрометиране на свещенството да бъдат отблъснати хората от вярата и Църквата. Кой има интерес от това? Естествено, враговете на Църквата. А кои са те, ние всички много добре знаем.

След Ноемврийската промяна, която ние посрещнахме колкото възторжено, толкова и наивно, хората задишаха свободно. И усетили душите си разкрепостени, те се втурнаха към църквите. А това явно е накарало тези, които ограждаха храмовете на празниците с конни кордони, да заскърцат със зъби. Трябваше да се направи нещо, за да бъдат спрени хората, да бъдат смутени и объркани. И то за съжаление беше направено. Църквата беше обявена за червена. И така до голяма степен беше разрушено доверието в нея като естествена антитеза на комунистическото мракобесие. Тъжното е, че много хора се хванаха на тази евтина уловка, а още по-тъжно е това, че ни я подхвърлят и хора, които може би нямат лоши намерения към Църквата...

След тези беседи за проблемите на нашата Църква вероятно възниква и естественият въпрос: защо говоря предимно за свещенството, а не казвам нищо за духовниците от висшия клир? Това е така, защото аз самият съм свещеник и познавам работата на редовия свещенослужител. Пределно ясно е, че комунистическата власт, която – по думите на Солженицин – се крепи единствено върху лъжата и насилието, е омърсила и омерзила по един или друг начин всички нас. Трябва ни време, за да се очистим. И не само време, но също желание и търпение. Като християнин аз нямам право да съдя. Не съм упълномощен и да оправдавам. Това може да прави само Бог. Аз просто се опитвам да изложа фактите и обстоятелствата такива, каквито са. Заключениеята и изводите оставям на вас.

Не се съмнявам, че с Божието озарение те ще бъдат достатъчно критични и верни, добронамерени и душеполезни. /10 август 1996/

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

ОБНОВА, НО КАКВА И КАК?

В тази заключителна беседа ще си позволя да споделя някои свои мисли за бъдещето на нашата Църква.

В предишните си беседи, без да имам претенции за изчерпателност и задълбоченост, се опитах да хвърля светлина и да направя кратък анализ на фактите и процесите, които протичат в тази най-важна за духовното здраве на народа ни институция. Защото е крайно време да променим подхода си към тях и въобще към Църквата, да погледнем на нея не с очите на враждебни

отрицатели, а със съчувствието и добронамереността на християни. Българската православна църква, въпреки недостойнствата на християните и клира, е по-скоро мъченица, отколкото виновница; тя е жертва, а не съучастница на разрушителните сили на безбожието.

Естествено е след всичко, казано дотук, да се запитаме: а сега накъде? Има ли пътища за обнова и възраждане и кой е верният от тях?

Някой беше казал, че в човешката душа не може да се влиза с ботуши. Духовният свят на човека, неговата вяра и религия, неговата съкровена същност са неща, извънредно деликатни и тънки; и всяко грубо, прибързано и необмислено действие тук може да нанесе дълбоки рани и непоправими щети. Намеренията на групата духовници, самообявили се за обновители, може и да са били добри, но резултатите от действията им са повече от печални и са добре известни на всички, за да има нужда да ги коментираме. Последиците от революциите в която и да е област винаги са били спорни и съмнителни. А да се действа по революционному в областта на вярата и Църквата е нелепо и абсурдно. Явно не това е пътят, по който трябва да се тръгне днес. Защото говорим не за козметични поправки и механични ремонти, а за истинска обнова, за едно ново възраждане.

Някога Българското възраждане започна с борбата за независима Българска църква. Може би и новото Българско възраждане трябва да започне от стремежа ни да изградим единна и силна Българска църква. Ала как да стане това, след като тези, които действат, действат в неправилна посока, а тези, от които се очаква да действат правилно, изобщо не действат! И ако говорим за нашите – на духовниците – недостатъци и недостойнства, трябва да ги търсим именно тук – в рушителните действия и в не по-малко рушителното бездействие. А когато говорим за обнова, очевидно е, че трябва да разбираме един еволюционен, продължителен и труден процес, който може да бъде ускорен с широкото участие и активността на всички, но не и с прескачането на етапи и нарушаването на естествения ход на нещата. Ако очакваме обаче все другите да направят нещо, а ние да стоим със скръстени ръце – една типично българска поза, – корабът на Църквата ни никога няма да вдигне всичките си платна и да поеме с пълна скорост по правилния път...

За едно общество Църквата е това, което е душата за тялото – боледува ли душата, боледува целият организъм. С трудностите може да се справя истински

успешно само вярващият в Бога, в Неговата помощ, а оттук – и в собствените си сили човек. Един обезверен и деморализиран народ никога не би могъл да излезе от пропастта и да се справи с лавината от трудности, които го връщат в нея.

Нека се обърнем към Бога и да потърсим спасението си в Църквата и вярата Христова – само така ще спасим и себе си, и загиващото си отечество. А спасявайки се в Църквата, ще ѝ върнем и ролята, и силата, и мисията на земята.
/17 август 1996/

СЪДЪРЖАНИЕ

СТЪПАЛА НА ДУХОВНОТО ИЗРАСТВАНЕ

Безброй са стъпалата на духовното израстване – то има начало, но няма край. Добре е тези, които са тръгнали по тях нагоре, да знаят, че всяка достигната точка е ново начало и че спирането и самодоволството са всъщност връщане назад.

Поради естеството на работата си имам възможност по радостни и тъжни поводи да се срещам и разговарям с различни хора. Главна тема на тези не принудени разговори най-често е Божието съществуване и религиозната вяра. Обикновено събеседниците ми сами определят степента на своята религиозност и отношението си към Бога и Църквата. Отначало аз се удивлявах на многообразието от мнения и преценки, но анализирайки ги по-внимателно и задълбочено, успях да ги подредя, разбира се, твърде условно, в четири групи.

В първата и може би най-многочислената група са хората, които имат по думите на един философ „усещане за свръхестественото”. Редица факти в техния и на близките им живот са ги довели постепенно до заключението, че „има нещо”, че „има някаква сила”, която сякаш насочва човешките и световните съдби. Те са поразени от изумителната целесъобразност, която внимателният наблюдател вижда навсякъде в природата, и изключват възможността тя да е дело на сляпата случайност, ала все още не могат да приемат, че е дело не на някаква безлична сила, а на лично, духовно, премъдро и всесилно Същество, на Бог.

Във втората група са именно хората, които вече са приели истината за Бога и вярват твърдо в нея. Често пъти тази вяра в Бога е отключена от драматични

моменти в техния живот, от силни преживявания или необясними по естествен път факти. Такива хора са кръстени, кръщават непременно и децата си, два-три пъти в годината, на големи празници, те са в църква. С това обаче се изчерпва цялата им религиозност. Тя си остава на едно ниско битово равнище. Това е вяра по-скоро теоретична, а не действена. Тя не е ръководно начало в живота им, който е изцяло светски, макар че те уважават и спазват християнските празници и традиции. Такава вяра не спасява, защото е неспособна да разгори в човека истински духовен живот.

Третата група се формира от хора, за които може да се каже, че водят духовен живот. Те най-малко веднъж месечно са на служба, молят се често, два-три пъти в годината постят и се причестяват, някои се изповядват. Но техният духовен живот е нередовен и е доминиран от светски грижи и развлечения.

В четвъртата, последната и най-малобройната група, са хората, за които се казва, че са „много вярващи” или „много набожни”. Те не пропускат църковна служба, винаги стоят докрай и внимателно слушат проповедите на свещеника, постят през целите пости и след всеки пост се изповядват и причестяват. Погледнато от страни, тези хора са образцови християни. Те спазват стриктно и искрено всички предписания на св. Църква и се допитват до свещеника и за най-малките тънкости на благочестието.

Такъв трябва да е бил и богатият младеж от евангелския разказ, който дошъл при Христос с въпроса: „Учителю благи, какво добро да сторя, за да имам живот вечен?” Спасителят го посъветвал да спазва десетте Божии заповеди. „Опазил съм ги от младици” – отговорил богатият младеж и добавил: „Какво още не ми достига?” (вж. Мат. 19:16-20).

Ето го най-важният, ключовият въпрос: какво още не ми достига! Няма абсолютно съвършенство, няма връх, няма предел в духовното израстване. Каквото и равнище на благочестие и праведност да е достигнал човек – в нашето подреждане това са хората от четвъртата група, – той трябва внимателно и самокритично да се вгледа в себе си и да се запита: какво още не ми достига? За младежа от евангелския разказ, който съвестно спазвал всички предписания на Мойсеевия закон, това било неспособността му да се откъсне от богатството си.

Ще си тръгнем ли и ние от Христос с недостатъците си и с нежеланието да се преборим с тях? Или ще останем при Него с твърдата решимост да ги преодолеем и превъзмогнем? Ако обичаме достатъчно Спасителя, Той Сам ще ни даде сили да направим трудния, но спасителен избор. /23 ноември 1996/

СЪДЪРЖАНИЕ

ИСКРИЦИ ОТ НОВОТО БЪЛГАРСКО ВЪЗРАЖДАНЕ

Преди време попаднах на едно изследване върху проповеди от епохата на Българското възраждане. Четях цитираните откъси от тях и се изпълвах с радост, изпълвах се с благоговение – в тези проповеди още гореше пламъкът на Божието слово, озарявал в онова велико време пътя на българите към духовно и политическо освобождение.

А проповедта тогава е присъствала навсякъде – в училищата и читалищата, на съборите и панаирите; била е в množащите се български вестници и списания, в първите, печатни български книги; била е, естествено, в църквите при многобройните християнски празници, съпътствала е и всяко значимо обществено събитие.

Така християнската проповед – ярка и силна – е влизала в сърцата на българите, разтърсвала е душите им, подготвяла ги е за подвиг и саможертва в името на възраждаща се България...

Днес България отново се възражда.

След Голямата промяна от 1989 година, след великото Божие чудо на разпадане на световния комунизъм българските души се отърсват бавно и мъчително от наслоенията на атеистическото безвремие. Мнозина търсят пътя към храма. Други обаче остават да се лутат по всевъзможни пътеки, водещи наникъде.

Изключителни, невероятни по своята същност бяха последните години. Наистина те носеха страдания и материални лишения, ала същевременно бяха озарени и с духовна светлина. В тези години имаше велики периоди на духовен подем. Тогава Божието присъствие беше съвсем осезателно, видимо дори, а българските улици и площади се изпълваха с пламъчетата на стотици хиляди човешки души.

Някои наричат последните години ново Българско възраждане. И търсят паралели с другото Българско възраждане отпреди 150 години.

Прилики има много, ала има и разлики. А като че ли главната разлика е в мястото и ролята на Църквата, на българското духовенство тогава и сега. Защото в днешното време, толкова благодатно за духовна сеитба, сеячи почти липсват. Проповедта я има, но само затворена в храмовете. Там обаче тя рядко се докосва и до ежедневието на съвременния българин, за да го просвети със светлината на Божието слово, за да му даде ориентири...

Това впрочем е обяснимо: трудно може да се възстановят пораженията от комунистическите репресии, трудно може отново да зазвучи силно и убедително гласът на Църквата, след като толкова години тя беше със завързана уста.

Все пак сред лъкатушенията на обществените промени, по радиото и телевизията започнаха християнски предавания, излъчваха се пряко и богослужения от храмовете. Но не за дълго. А после над България се завърна мракът.

Тогава, в това безпросветно време, всяка съботна вечер по радио „Свободна Европа” се излъчваше по една кратичка проповед. И тя носеше светлина, носеше топлина и утеха на многострадалните български души.

В неделя сутринта беше повторното излъчване.

Понякога слушах проповедите по два пъти...

Сега, когато препрочитам тези проповеди, отново им се радвам. Защото в тях го има онзи чуден мост между вечното и мимолетното, между Божието слово и миговете от нашия човешки живот.

Радвам им се и защото в тях съзирам отразени онези паметни за България събития – искрици от новото Българско възраждане.

Преображение Господне, 1998

Редакторът

СЪДЪРЖАНИЕ

БИБЛИОГРАФИЯ

Библия. С, 1991

Кирил, патриарх Български. Път Господен. Т. I-V. С, 1965.

Софроний, Доростолски и Червенски митрополит. Сборник проповеди. С, 1988.

Поптодоров, Т. Практическата омилетика. Част I и II. С, 1964.

Никодим, Сливенски митрополит, свещеноиконом Ц. Попхристов. Неделник. С, 1967.

Цветков, Иконом С. Неделни проповеди. С, 1990.

Ибришимов, Протодякон Г. Духовни бисери. С, 1992.

Монов, Свещеник Д. Изложение на Библията по предмети. Т. II. Плевен, 1928

Жития на светиите. С, 1974.

Шиваров, Н., Д. Киров. Беседи по религия. С, 1992.

Библейски речник. С, Нов човек, 1994.

Серафим, Архимандрит. Беседи за живота след живота. С, 1994.

К у р а е в, А. Традиция, догмат, обряд. С, 1996.

П е е в, В. Бог, вселената, човекът. С, Нов човек, 1992.

Р о т о н, Д. Логика на вярата. С., 1991.

Макдауъл, Дж. Фактът на възкресението. С, Нов човек, 1992.

Г р и й в, В. Вашата присъда за празния гроб на Христос. С, Нов човек, 1994.

Д а й ъ р, У. Ще Го видиш, когато повярваш в Него. С, 1996.

П е к, М. С. Изкуството да бъдеш Бог. Ч. 1 и 2. С, 1994; Хора на лъжата. С, 1995.

СЪДЪРЖАНИЕ